

Processrättsliga frågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet 134 motionsyrkanden som väckts i huvudsak under allmän motionstid åren 2004 och 2005. Motionsyrkandena avser bl.a. frågor om tvångsmedel, bevisning, stöd och skydd för vittnen, säkerheten i domstolar, nämndemän samt utnämning av högre domare.

Utskottet, som huvudsakligen hänvisar till gällande bestämmelser och pågående beredningsarbete, föreslår att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

Till betänkandet är fogat 53 reservationer (m, fp, kd, v, c, mp) och 5 särskilda yttranden (m, fp, v, c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Utskottets överväganden	11
Kameraövervakning	11
Särskilda spaningsmetoder	13
Beslag	14
Frihetsberövande	16
Tillträdesförbud	18
Förundersökning och åtal	19
Forskning om förundersökningarnas kvalitet	19
Åtal för ekonomisk brottslighet	20
Delgivning av åtal	21
Begränsningar i åtalsrätten	23
Enklare förfarande i snatterimål	24
Talerätt för vissa organisationer	25
Ombudsfrågor	26
Offentlig försvarare	26
Målsägandebiträde	27
Telefonnärvaro vid domstolssammanträde	29
Behandlingen av barn i domstol	30
Vissa frågor om bevisning i domstol	33
Avvisning av bevisning	33
Kronvittnen	34
Sakkunniga	35
Muntlig bevisning i hovrätt	35
Vittnen och målsägande	36
Stöd till vittnen och målsägande	36
Parters rätt att yttra sig	38
Skydd för bevispersoner	38
Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta	40
Prövningstillstånd och resning	42
Prövningstillstånd	42
Resning	44
Kostnads- och ersättningsfrågor	45
Verkställighet av böter	47
Säkerheten i domstolarna	48
Offentlighet i domstol	50
Utnämning av högre domare, m.m.	52
Nämndemän	55
Medlemskap i Advokatsamfundet	57
Internationella frågor	59
Svensk domstols behörighet	59
Åtal för brott begångna utomlands	59
Konsulärt ekonomiskt bistånd	60
Reservationer	62
1. Kameraövervakning, punkt 1 (m)	62

2. Kameraövervakning, punkt 1 (v)	63
3. Särskilda spaningsmetoder, punkt 2 (fp)	63
4. Särskilda spaningsmetoder, punkt 2 (kd, c)	64
5. Beslag vid illegal alkoholförsel, punkt 3 (c)	64
6. Beslag vid misstanke om stöld, punkt 4 (fp)	65
7. S.k. obligatorisk häktning, punkt 5 (m)	66
8. Tillträdesförbud, punkt 7 (m, fp, kd, c)	66
9. Forskning om förundersökningarnas kvalitet, punkt 8 (fp, kd)	67
10. Åtal för ekonomisk brottslighet, punkt 9 (fp)	67
11. Delgivning av åtal, punkt 10 (m, fp, kd)	68
12. Begränsningar i åtalsrätten, punkt 11 (m, c)	68
13. Begränsningar i åtalsrätten, punkt 11 (fp)	69
14. Talerätt för vissa organisationer, punkt 13 (mp)	70
15. Rätten till offentlig försvarare, punkt 14 (fp)	70
16. Rätten till målsägandebiträde, punkt 15 (m, fp, kd, c)	71
17. Telefonnärvaro vid domstolssammanträde, punkt 16 (kd)	71
18. Behandlingen av barn i domstol, punkt 17 (v, mp)	72
19. Behandlingen av barn i domstol, punkt 17 (kd)	72
20. Avvisning av bevisning, punkt 18 (kd)	73
21. Kronvittnen, punkt 19 (fp)	73
22. Sakkunniga, punkt 20 (kd)	74
23. Muntlig bevisning i hovrätt, punkt 21 (kd)	75
24. Stöd till vittnen och målsägande, punkt 22 (m, fp, kd, c)	75
25. Stöd till vittnen och målsägande, punkt 22 (v)	76
26. Parters och vittnens säkerhet, punkt 23 (m, fp, kd, c, mp)	77
27. Parters rätt att yttra sig, punkt 24 (m, fp)	77
28. Skydd för bevispersoner, punkt 25 (m, fp, kd, c)	78
29. Skydd för bevispersoner vid människohandel, punkt 26 (m, fp, kd, c)	78
30. Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta, punkt 27 (v, c)	79
31. Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta, punkt 27 (mp)	80
32. Prövningstillstånd, punkt 28 (fp)	80
33. Prövningstillstånd, punkt 28 (kd)	81
34. Resning, punkt 29 (fp)	81
35. Vittnesersättning m.m., punkt 31 (m, fp, kd, c)	82
36. Verkställighet av böter, punkt 32 (m, fp, kd, c)	82
37. Översyn av säkerheten i domstolarna, punkt 33 (fp, c)	83
38. Registerkontroll vid anställning i domstol, punkt 34 (fp, c)	83
39. Domstolsförhandlingar inom stängda dörrar, punkt 35 (fp)	84
40. Fotoförbudet i domstol, punkt 36 (kd, c)	85
41. Utnämning av högre domare, punkt 37 (m, fp, kd, c)	85
42. Utnämning av högre domare, punkt 37 (mp)	86
43. Domarnas löner, punkt 38 (kd)	86
44. Rekryteringen av domare m.fl., punkt 39 (c)	87
45. Ersättningen till nämndemän, punkt 40 (m, fp, kd, c)	87
46. Ersättningen till nämndemän, punkt 40 (mp)	88
47. Rekryteringen av nämndemän, punkt 41 (m, fp, kd, c)	89
48. Rekryteringen av nämndemän, punkt 41 (mp)	90
49. Sammansättningen i vårdnadstvister, punkt 42 (kd)	90

50. Medlemskap i Advokatsamfundet, punkt 43 (m, c)	91
51. Svensk domstols behörighet i vissa fall, punkt 44 (v)	91
52. Åtal för grova brott begångna utomlands, punkt 45 (m, fp, c)	92
53. Konsulärt ekonomiskt bistånd, punkt 46 (m)	92
Särskilda yttranden	94
1. Åtal för ekonomisk brottslighet, punkt 9 (v)	94
2. Kronvittnen, punkt 19 (c)	94
3. Prövningstillstånd, punkt 28 (v)	94
4. Domarnas löner, punkt 38 (m, fp, c)	95
5. Rekryteringen av domare m.fl., punkt 39 (v)	95
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	96
Motion väckt med anledning av prop. 2005/06:30	96
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004	96
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	100

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kameraövervakning

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju256, 2005/06:Ju275 och 2005/06:Ju419 yrkande 5.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (v)

2. Särskilda spaningsmetoder

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju452, 2005/06:Ju463 yrkande 7 i denna del, 2005/06:Ju480 yrkande 16 i denna del och 2005/06:Ju543 yrkande 11 i denna del.

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (kd, c)

3. Beslag vid illegal alkoholförsel

Riksdagen avslår motion 2005/06:So3 yrkande 9.

Reservation 5 (c)

4. Beslag vid misstanke om stöld

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju403.

Reservation 6 (fp)

5. S.k. obligatorisk häktning

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju488 yrkande 9.

Reservation 7 (m)

6. Kvarhållande av förhörspersoner

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju296.

7. Tillträdesförbud

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju267 yrkande 3 och 2005/06:Ju543 yrkande 9.

Reservation 8 (m, fp, kd, c)

8. Forskning om förundersökningarnas kvalitet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju381 yrkande 2.

Reservation 9 (fp, kd)

9. Åtal för ekonomisk brottslighet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju420 yrkande 4 och 2005/06:Ju543 yrkande 13 i denna del.

Reservation 10 (fp)

10. Delgivning av åtal

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju412 yrkande 8.

Reservation 11 (m, fp, kd)

11. Begränsningar i åtalsrätten

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju382 och 2005/06:L291 yrkande 31.

Reservation 12 (m, c)

Reservation 13 (fp)

12. Enklare förfarande i snatterimål

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju267 yrkandena 4 och 5 samt 2005/06:Ju379 yrkandena 9 och 10.

13. Talerätt för vissa organisationer

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju384 yrkande 4.

Reservation 14 (mp)

14. Rätten till offentlig försvarare

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju220 och 2005/06:Ju543 yrkande 5.

Reservation 15 (fp)

15. Rätten till målsägandebiträde

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju247 och 2005/06:Ju483 yrkande 10.

Reservation 16 (m, fp, kd, c)

16. Telefonnärvaro vid domstolssammanträde

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju437 yrkande 13.

Reservation 17 (kd)

17. Behandlingen av barn i domstol

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju263 yrkande 2, 2005/06:Ju402 yrkande 4, 2005/06:L292 yrkande 8 och 2005/06:So647 yrkande 12.

Reservation 18 (v, mp)

Reservation 19 (kd)

18. Avvisning av bevisning

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju437 yrkande 12.

Reservation 20 (kd)

19. Kronvittnen

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju480 yrkande 16 i denna del och 2005/06:Ju543 yrkande 13 i denna del.

Reservation 21 (fp)

20. Sakkunniga

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju373 yrkande 4.

Reservation 22 (kd)

21. Muntlig bevisning i hovrätt

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju437 yrkande 14.

Reservation 23 (kd)

22. Stöd till vittnen och målsägande

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju292 yrkandena 4, 5 och 7, 2004/05:Ju339 yrkande 10, 2004/05:Ju370, 2004/05:Ju467 yrkandena 11 och 12, 2005/06:Ju376 yrkande 9, 2005/06:Ju381 yrkandena 10 och 11, 2005/06:Ju386 yrkande 8 och 2005/06:Ju483 yrkande 12.

Reservation 24 (m, fp, kd, c)

Reservation 25 (v)

23. Parters och vittnens säkerhet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju384 yrkande 22.

Reservation 26 (m, fp, kd, c, mp)

24. Parters rätt att yttra sig

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju263 yrkande 1, 2004/05:Ju292 yrkande 3 och 2005/06:Ju381 yrkande 8.

Reservation 27 (m, fp)

25. Skydd för bevispersoner

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju213, 2004/05:Ju361, 2004/05:Ju429, 2005/06:Ju375, 2005/06:Ju395 och 2005/06:Ju453.

Reservation 28 (m, fp, kd, c)

26. Skydd för bevispersoner vid människohandel

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju383 yrkande 12 och 2005/06:Ju480 yrkande 17.

Reservation 29 (m, fp, kd, c)

27. Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju307, 2005/06:Ju373 yrkandena 1–3, 2005/06:Ju384 yrkande 1 och 2005/06:Ju419 yrkande 3.

Reservation 30 (v, c)

Reservation 31 (mp)

28. Prövningstillstånd

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju376 yrkande 6, 2005/06:Ju437 yrkandena 10 och 11 samt 2005/06:L292 yrkande 15.

Reservation 32 (fp)

Reservation 33 (kd)

29. Resning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju412 yrkande 1 och 2005/06:Ju543 yrkande 1.

Reservation 34 (fp)

30. Rättegångskostnader

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju479 yrkande 2.

31. Vittnesersättning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju431 och 2005/06:Ju532 yrkande 29.

Reservation 35 (m, fp, kd, c)

32. Verkställighet av böter

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju236 och 2005/06:T610 yrkande 4.

Reservation 36 (m, fp, kd, c)

33. Översyn av säkerheten i domstolarna

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 12 och 2005/06:Ju376 yrkande 10.

Reservation 37 (fp, c)

34. Registerkontroll vid anställning i domstol

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 13 och 2005/06:Ju376 yrkande 11.

Reservation 38 (fp, c)

35. Domstolsförhandlingar inom stängda dörrar

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju339 yrkande 9.

Reservation 39 (fp)

36. Fotoförbudet i domstol

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju437 yrkande 15.

Reservation 40 (kd, c)

37. Utnämning av högre domare

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 5, 2005/06:Ju254, 2005/06:Ju376 yrkande 5, 2005/06:Ju384 yrkande 17 och 2005/06:Ju437 yrkande 5.

Reservation 41 (m, fp, kd, c)

Reservation 42 (mp)

38. Domarnas löner

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju437 yrkande 4.

Reservation 43 (kd)

39. Rekryteringen av domare m.fl.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju489 yrkande 18 och 2005/06:Sf336 yrkande 49.

Reservation 44 (c)

40. Ersättningen till nämndemän

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju251 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju269, 2004/05:Ju336, 2004/05:Ju339 yrkande 14, 2004/05:Ju343, 2004/05:Ju346 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju372, 2004/05:Ju413, 2004/05:Ju451, 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del, 2004/05:Ju489 yrkande 19, 2004/05:Ju491, 2005/06:Ju287, 2005/06:Ju329 yrkande 4, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju361, 2005/06:Ju371, 2005/06:Ju374, 2005/06:Ju376 yrkande 12, 2005/06:Ju384 yrkande 20 i denna del, 2005/06:Ju515, 2005/06:Ju545 och 2005/06:Ju559 yrkande 2.

Reservation 45 (m, fp, kd, c)

Reservation 46 (mp)

41. Rekryteringen av nämndemän

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju384, 2004/05:Ju419, 2004/05:Ju428, 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del, 2005/06:Ju303, 2005/06:Ju352, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju384 yrkandena 20 i denna del och 21, 2005/06:Ju405, 2005/06:Ju408, 2005/06:Ju437 yrkande 6 och 2005/06:Ju524.

Reservation 47 (m, fp, kd, c)

Reservation 48 (mp)

42. Sammansättningen i vårdnadstvister

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:A352 yrkande 22 och 2005/06:A370 yrkande 26.

Reservation 49 (kd)

43. Medlemskap i Advokatsamfundet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju364 och 2005/06:Ju466.

Reservation 50 (m, c)

44. Svensk domstols behörighet i vissa fall

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju278 och 2005/06:Ju357.

Reservation 51 (v)

45. Åtal för grova brott begångna utomlands

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju330 yrkande 6.

Reservation 52 (m, fp, c)

46. Konsulärt ekonomiskt bistånd

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju202.

Reservation 53 (m)

Stockholm den 14 februari 2006

På justitieutskottets vägnar

Britta Lejon

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Persson (s), Beatrice Ask (m), Göran Norlander (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp), Christer Engelhardt (s), Olle Sandahl (kd) och Ameer Sachet (s).

Utskottets överväganden

Kameraövervakning

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas motionsyrkanden med förslag till förändringar av reglerna för beslut och tillsyn när det gäller kameraövervakning. Utskottet avstyrker bifall till motionerna med hänvisning till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 1 (m) och 2 (v).

Ett antal motioner behandlar olika frågor med anknytning till kameraövervakning.

I motion Ju275 (kd) begärs att förfarandet vid ansökan om kameraövervakning förenklas. I motion Ju419 (v) begärs att ansvaret för att pröva ansökningar om tillstånd till allmän kameraövervakning och uppgiften att utöva tillsyn skall föras över från länsstyrelserna till Datainspektionen. Enligt motion Ju256 (m) finns skäl att låta länsstyrelserna ha kvar ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn när det gäller kameraövervakning, men Datainspektionen bör få en aktivare roll.

Lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning innehåller bestämmelser om användningen av övervakningsutrustning (allmän kameraövervakning). Lagen skiljer mellan allmän kameraövervakning som kräver tillstånd och sådan som bara kräver anmälan. Sålunda är det enligt 11 § under vissa förutsättningar tillräckligt med anmälan vid allmän kameraövervakning i banklokal, lokal hos ett kreditmarknadsföretag eller postkontor. Vidare får övervakningskamera på vissa villkor sättas upp i butikslokal, dock inte i restaurang eller annat näringsställe (12 §). I vissa närmare angivna fall krävs varken tillstånd eller anmälan (7–9 §§). Det gäller t.ex. övervakning som polismyndighet bedriver i syfte att förebygga eller förhindra brott. Upplysning om allmän kameraövervakning skall som huvudregel lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt (3–4 §§). Tillstånd meddelas av länsstyrelsen (15 §). Tillstånd skall meddelas om intresset av sådan övervakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Vid denna bedömning skall särskilt beaktas bl.a. om övervakningen behövs för att förebygga brott (6 §). Länsstyrelsens beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (29 §).

Tillsynen över allmän kameraövervakning är uppdelad mellan länsstyrelsen och Datainspektionen. Länsstyrelsen skall se till att allmän kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde bedrivs enligt bestämmel-

serna i lagen om allmän kameraövervakning. Datainspektionens tillsyn avser övervakningens förenlighet med personuppgiftslagen (1998:204) på platser dit allmänheten inte har tillträde.

Kameraövervakningsutredningen tar i sitt betänkande Allmän kameraövervakning upp frågan om att flytta över tillsynsuppgiften från länsstyrelsen till Datainspektionen (se SOU 2002:110 s. 181 f.). Det sker mot bakgrund av att det i andra länder som utredningen studerat ankommer på dataskyddsmyndigheten att utöva tillsyn på området. Utredningen konstaterar att lagen om allmän kameraövervakning är en i huvudsak väl fungerande lagstiftning. Länsstyrelsen har sedan år 1977 haft ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn av kamerahandlingen. Även om vissa förbättringar kan behövas anser utredningen att länsstyrelsen väl fyller de krav som man kan ställa på ett kontrollorgan. Länsstyrelsen bör därför enligt utredningen även i fortsättningen vara tillståndsmyndighet och ha tillsynsuppgiften enligt lagen om allmän kameraövervakning. Utredningen berör även frågan om tillståndsplikten vid allmän kameraövervakning bör tas bort helt. En tidigare utredning (SOU 1996:88 s. 128 f.) övervägde men avvisade möjligheten att ersätta tillståndsförfarandet med regler som anger under vilka förutsättningar kameraövervakning fick bedrivas och med straffbestämmelser som kriminaliserade sådan integritetskränkande kameraövervakning som inte kunde godtas. Kameraövervakningsutredningen gör dock samma bedömning som 1996 års utredning – att modellen med en huvudregel om tillstånd för att bedriva allmän kameraövervakning bör vara kvar. Kameraövervakningsutredningens betänkande bereds i Regeringskansliet.

I sammanhanget bör även nämnas att en parlamentariskt sammansatt kommitté ser över skyddet för den personliga integriteten. Integritetsskyddskommittén skall kartlägga och analysera sådan lagstiftning som rör den personliga integriteten och överväga om regeringsformens bestämmelser om skyddet för den personliga integriteten i 2 kap. 3 § andra stycket bör ändras, och i så fall föreslå en ny grundlagsreglering. Vidare skall kommittén överväga om det, vid sidan av befintlig lagstiftning, behövs generellt tillämpliga bestämmelser till skydd för den personliga integriteten, och i så fall lämna förslag till en sådan reglering. Kommittén skall slutredovisa sitt arbete senast den 30 mars 2007 (dir. 2004:51).

Utskottet anförde vid behandlingen av liknande motioner, om överflyttande av tillsynen av allmän kameraövervakning till Datainspektionen, att utskottet inte med hänvisning till beredningsläget bör uttala sig i frågan (bet. 2004/05:JuU19 s. 33 f.).

Utskottet anser inte att frågan kommit i något annat läge jämfört med våren 2005 då utskottet senast behandlade frågan. Det pågående arbetet bör avvaktas. Riksdagen bör avslå motionerna Ju256 och Ju275 samt motion Ju419 i denna del.

Särskilda spaningsmetoder

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden med förslag bl.a. om att det skall bli möjligt för polis att tillämpa brottsprovokation och att polis skall få möjlighet att använda skyddsidentitet i sitt brottsförebyggande arbete. Utskottet konstaterar att regeringen förbereder en proposition om skyddsidentitet och föreslår avslag på motionsyrkandena. Jämför reservationerna 3 (fp) och 4 (kd, c).

Frågor om möjlighet för polisen att använda sig av brottsprovokation, skyddsidentitet m.m. tas upp i några motioner. Enligt motion Ju452 (s) behöver åtgärder vidtas för att öka möjligheterna att motverka förgrovningen av den ekonomiska brottsligheten. I motion Ju463 (kd) efterfrågas bättre verktyg i brottsbekämpningen. Motionärerna anger bl.a. möjligheten till infiltration, bevisprovokation samt att polisen medges rätt att använda alternativa vapen. I motionerna Ju480 och Ju543 (båda fp) begärs en lagstiftning som tydligt reglerar användningen av bl.a. bevisprovokation och infiltration.

Beredningen för rättsväsendets utveckling har avgett bl.a. delbetänkandet Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74).

Beredningen föreslår att det i 27 kap. rättegångsbalken förs in en bestämmelse om användning av vissa provokativa åtgärder under en förundersökning angående brott på vilket fängelse kan följa. För att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredningen om brottet skall de brottsutredande myndigheterna få vidta åtgärder som kan föranleda någon att begå brottslig gärning, om det kan antas att denne skulle komma att begå samma eller liknande gärning även om åtgärderna inte vidtas. Beslut om åtgärderna skall meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren (SOU 2003:74 s. 141 f.).

Beredningen föreslår vidare att en polisman skall få uppträda under skyddsidentitet får att förhindra, avslöja eller utreda brott. En reglering föreslås i polislagen, bl.a. för att kunna använda skyddsidentitet i det förebyggande arbetet. Med skyddsidentitet avses att polismannen använder oriktiga personuppgifter om sig själv. Dessa får antecknas i register, bl.a. inom folkbokföringen, och i dokument som utfärdas i skyddsidentiteten. Ett vittne skall ha rätt att, om det inte föreligger synnerliga skäl, vägra att yttra sig i syfte att inte röja sin eller någon annans skyddsidentitet respektive rätta identitet. Beredningen anför att användning av skyddsidentitet, inte minst på grund av sin relativt komplicerade karaktär, i första hand är en metod som är avsedd att användas i infiltrations-sammanhang vid bekämpningen av den organiserade eller annars allvarliga brottsligheten. Det är med andra ord en metod som kommer att användas i stort sett uteslutande

för att efterforska och utreda de grövsta brotten. Behovs- och proportionalitetsprinciperna i 8 § polislagen skall tillämpas vid användningen (SOU 2003:74 s. 179 f.).

Betänkandet från Beredningen för rättsväsendets utveckling breddas i Regeringskansliet, och regeringen avser att för riksdagen presentera en proposition om skyddsidentitet m.m. under våren 2006.

När det gäller frågan om att förse polisen med alternativa vapen och annan utrustning har utskottet behandlat liknande yrkanden tidigare, senast i juni 2005 (bet. 2004/05:JuU19 s. 24). Utskottet vidhöll då tidigare uttalanden om teknikstöd innebärande att specifika frågor om polisens utrustning är frågeställningar som det i första hand åligger polisen att bedöma.

Utskottet konstaterar att beredningsarbetet när det gäller särskilda spänningsmetoder är långt kommet och att förslag från regeringen är nära förestående. I det läget anser utskottet att riksdagen inte nu bör göra något uttalande i dessa frågor. Resultatet av beredningsarbetet bör i stället avvaktas. När det gäller frågan om att förse poliser med alternativa vapen har utskottet ingen annan uppfattning än den utskottet redovisat tidigare. Riksdagen bör avslå motion Ju452 samt motionerna Ju463, Ju480 och Ju543 i nu aktuella delar.

Beslag

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden rörande ökade möjligheter för rättsvårdande myndigheter att beslagta egendom. Utskottet avstyrker bifall till yrkandena med hänvisning dels till pågående beredningsarbete, dels till gällande bestämmelser. Jämför reservationerna 5 (c) och 6 (fp).

Enligt motion So3 (c) bör det bli möjligt att beslagta fordon som används för illegal alkoholförsel. Motionärerna anser att det förutom ekonomiska konsekvenser av att inte längre kunna förfoga över sin bil även innebär att rytmen i införseln störs.

Ansvar för illegal alkoholförsel regleras i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Det anges i lagen att egendom som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt lagen får förklaras förverkat under vissa förutsättningar (17 §). Med "hjälpmedel" avses bl.a. transportredskap, såsom bilar, båtar, släpkärror m.m., och yttre höljen för varor, exempelvis containrar och resväskor (jfr prop. 1999/2000:124 s. 155). Enligt rättegångsbalken får beslag av föremålet ske bl.a. om det skäligen kan antas att det är förverkat på grund av brott (27 kap. 1 §).

Regeringen har nyligen presenterat propositionen Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner (prop. 2005/06:30) i vilken regeringen bl.a. lyfter fram olika åtgärder mot den illegala alkoholhanteringen. Regeringen hänvisar i propositionen till att det i Alkoholinförselutredningens slutbetänkande (SOU 2005:25) Gränslös utmaning – Alkoholpolitik i ny tid lämnas ytterligare förslag för att bekämpa den illegala alkoholhanteringen och dess konsekvenser. Detta betänkande bereds i Regeringskansliet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att illegal alkoholförsel motverkas. Samtidigt konstaterar utskottet att det pågår arbete i Regeringskansliet med anledning av Alkoholinförselutredningens betänkande. Enligt utskottets mening innebär emellertid motionsförslaget principiellt sett inte något nytt i förhållande till den lagstiftning som för närvarande gäller. Något uttalande från riksdagens sida i detta avseende framstår därför som obehövligt. Utskottet avstyrker motion So3 i nu behandlad del.

Enligt motion Ju403 (fp) bör en utredning tillsättas i syfte att öka möjligheterna för rättsvårdande myndigheter att beslagta egendom vid misstanke om stöld. Enligt motionären bör högre krav ställas på att en person vid misstanke om brott skall kunna styrka sitt förvärv och sin rätt till egendomen.

Som utskottet anført ovan är enligt rättegångsbalken förutsättningen för beslag att föremålet skäligen kan antas äga betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller vara förverkat på grund av brott (27 kap. 1 §). Det är normalt förundersökningsledare eller åklagare som beslutar om beslag (jfr 4 §). Enligt den s.k. proportionalitetsprincipen som kommer till uttryck i 1 § tredje stycket får detta tvångsmedel tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller någon annans motstående intresse.

Utskottet har tidigare behandlat frågor om gränskontroll (bet. 2003/04: JuU15 s. 18 f.). Utskottet hänvisade därvid till den av regeringen tillsatta utredningen rörande personkontroll vid yttre gräns och inre utlänningskontroll (dir. 2003:83). Utredningen presenterade år 2004 sitt betänkande Gränskontrolllag – Effektivare gränskontroll (SOU 2004:110). I betänkandet föreslås vissa lagändringar som innebär att så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har begåtts, skall bestämmelserna i rättegångsbalken om förundersökning och om tvångsmedel tillämpas. Detta innebär att när en gränskontrollmyndighet i samband med att en person reser ut ur landet, och då oavsett om det sker över en inre eller en yttre gräns, på grund av den utresandes kännetecken eller iakttagelser på platsen och tillgänglig särskild information, får anledning att anta att denne begått brott, skall en personkontroll ske. Det innebär att bl.a. en husrannsakan eller en kroppsvisitation får företas. I samband därmed får också de för personkontrollen reglerade administrativa tvångsmedlen användas. Enligt utredningen innebär förslaget att det vid utresa är möjligt att på

ett effektivt sätt förhindra och bekämpa brott, utan att rättssäkerheten samtidigt eftersätts. Utredningen föreslår vidare ett bättre informationsutbyte mellan bl.a. gränskontrollmyndigheterna, liksom en integrering av en gemensam underrättelseverksamhet med personkontrollverksamheten, vilket skulle leda till en effektivitetshöjning (s. 410 f.). Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att Gränskontrollutredningens betänkande innehåller en rad förslag till åtgärder som i likhet med motionsförslaget syftar till en effektivare gränskontroll. Av betänkandet framgår emellertid att Gränskontrollutredningen inte ansett att myndigheterna bör ges utökade befogenheter att använda tvångsmedel och inte heller att misstankenivån bör sänkas för när straffprocessuella tvångsmedel får användas. Utskottet anser för sin del att beredningsarbetet som nu pågår i Regeringskansliet inte bör föregripas genom ett uttalande från riksdagens sida. Utskottet anser därför att motion Ju403 bör avslås.

Frihetsberövande

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas frågor om s.k. obligatorisk häktning vid försök till vissa grövre brott och om möjlighet att hålla kvar personer för förhör under längre tid än vad som gäller för närvarande. Utskottet redovisar med hänvisning till gällande bestämmelser en annan uppfattning än motionärerna. Utskottet avstyrker därför motionsförslagen. Jämför reservation 7 (m).

Enligt motion 2004/05:Ju488 (m) bör häktning bli obligatorisk också vid försök till brott där straffsatsen är minst två år.

Enligt 24 kap. 1 § rättegångsbalken får den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver häktas, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet. Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det inte är uppenbart, att skäl till häktning saknas (s.k. obligatorisk häktning). När det är fråga om försök till brott måste hänsyn tas till bestämmelserna i 23 kap. 1 § andra stycket brottsbalken. Straff för försök kan bestämmas till högst vad som gäller för fullbordat brott och får inte sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver.

Även den som endast är skäligen misstänkt för brott får under vissa förhållanden häktas (24 kap. 3 § rättegångsbalken).

För häktningsbestämmelserna är en proportionalitetsprincip lagfäst (1 § tredje stycket). Regeln innebär att skälen för frihetsberövandet skall ställas i relation till de olägenheter frihetsberövandet innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Proportionalitetsprincipen ger sålunda uttryck för att minsta möjliga tvång skall användas för att nå det avsedda syftet och innebär samtidigt en erinran om att tvångsmedlet får användas endast om syftet med åtgärden inte kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder. Kan det antas att den misstänkte kommer att dömas endast till böter, får häktning inte ske (se prop. 1988/89:124 s. 26 f.).

Vid behandlingen av yrkanden av i huvudsak motsvarande innebörd som de nu behandlade anförde utskottet våren 2002 att häktning för försök till brott kan ske bl.a. om det föreligger risk för att gärningsmannen begår nya brott av samma slag. Några nya lagstiftningsåtgärder ansåg utskottet inte vara påkallade (bet. 2001/02:JuU7 s. 20).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker bifall till motion 2004/05:Ju488 i här behandlad del.

I motion Ju296 (m) begärs en lagändring som möjliggör för polisen att under särskilda omständigheter kvarhålla personer för förhör i upp till tolv timmar. Enligt motionären kan detta vara motiverat exempelvis under demonstrationer som fortfarande pågår då tidsfristen gått ut.

Reglerna om förhör i 23 kap. rättegångsbalken anger att den som inte är anhållen eller häktad inte är skyldig att stanna kvar för förhör längre än sex timmar. En person som kan misstänkas för brottet är skyldig att stanna kvar under ytterligare sex timmar, om det är av synnerlig vikt att han är tillgänglig för fortsatt förhör (9 §). De i bestämmelsen uppställda tidsfristerna har åsyftats att förhindra ett kringgående av reglerna om anhållande och häktning. Kvarhållande får aldrig användas som substitut för sådant tvångsmedel. Dessa har helt andra syften (jfr JO 1968 s. 99).

Enligt utskottets mening är det en viktig princip att ingen skall vara skyldig att kvarstanna för förhör längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla de möjligheter åklagaren har att under vissa förutsättningar besluta om att anhålla en misstänkt för fortsatta förhör och att i domstol begära denne häktad. Enligt utskottets mening är det inte påkallat med några lagstiftningsåtgärder. Utskottet avstyrker motion Ju296.

Tillträdesförbud

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas ett motionsyrkande med krav på att det skall bli möjligt att utestänga personer som dömts för stöld i butik från tillträde till affärslokaler. Utskottet, som redan vid tidigare behandling av liknande motionsyrkande förklarar sig inte berett att tillmötesgå kravet, avstyrker det nu aktuella yrkandet. Jämför reservation 8 (m, fp, kd, c).

Enligt motionerna Ju267 och Ju543 (båda fp) bör det bli möjligt att utestänga personer som dömts för bl.a. butiksstölder från affärslokaler.

I proposition 2004/05:77 Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang anförde regeringen att när det gäller affärslokaler har dessa en stor och ofta avgörande betydelse för den enskildes dagliga livsföring. Han eller hon måste t.ex. kunna handla mat, uträtta ärenden på bank och apotek och kanske besöka en optiker. Ett straffsanktionerat förbud att besöka vissa affärslokaler skulle därför kunna drabba den enskilde hårt. Detta gäller särskilt i fråga om mindre orter med endast ett mycket begränsat urval affärslokaler, t.ex. matvaruaffärer eller banklokaler. Sådana hänsyn till grundläggande behov gör sig inte gällande i samma utsträckning i fråga om förbud att närvara vid idrottsarrangemang. När det gäller affärslokaler skulle dock frågan behöva övervägas noggrant. Ett straffsanktionerat förbud att besöka affärslokaler skulle dessutom kunna innebära ett större ingrepp i den grundlagsfästa rörelsefriheten och därmed kräva särskilda överväganden (s. 17 f.).

Utskottet har tidigare behandlat liknande motioner. Utskottet delade uppfattningen att brott och ordningsstörningar är ett stort problem för många näringsidkare och uttryckte förståelse för att en butiksinnehavare kan vilja freda sig mot t.ex. snatterier genom att förbjuda en viss person tillträde till butiken. Utskottet ansåg sig dock inte berett att gå motionsönskemålet till mötes (bet. 2004/05:JuU32 s. 10 f.).

Utskottets uppfattning i frågan kvarstår. Riksdagen bör avslå motionerna Ju267 och Ju543 i här behandlade delar.

Förundersökning och åtal

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas ett motionsyrkande med en begäran om att kvaliteten på förundersökningarna närmare undersöks. Därutöver behandlas motionsyrkanden bl.a. med olika förslag om förändringar i de regler som gäller åklagarens möjligheter att väcka åtal. Utskottet anser att riksdagen inte bör uttala sig om specifika forskningsprojekt. I övrigt hänvisar utskottet till det arbete som pågår på området. Utskottet föreslår avslag på motionerna. Jämför reservationerna 9 (fp, kd), 10 (fp), 11 (m, fp, kd), 12 (m, c) och 13 (fp) samt särskilt yttrande 1 (v).

Forskning om förundersökningarnas kvalitet

Förundersökningen och förhörssituationen är mycket viktiga delar i utredningen av ett brott, anförs det i motion Ju381 (fp). Enligt motionärerna läggs majoriteten av förundersökningarna ned, vilket kan tyda på att brottsoffrens rättigheter åsidosätts. Motionärerna efterfrågar med anledning härav forskning, statistik och kartläggning av vad som händer under förundersökningarna och hur de kan förbättras.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har år 2005 fått i uppdrag av regeringen att genomföra en nationell brottsoffer- och trygghetsundersökning, i form av en årligt återkommande frågeundersökning till ett stort slumpmässigt urval av befolkningen. En del av undersökningen rör bemötandefrågor m.m. under förundersökningen. Arbetet med undersökningen bedrivs i samarbete med övriga berörda myndigheter i rättsväsendet, med sikte på att inleda datainsamlingen år 2006 och att kunna presentera de första resultaten år 2007. Det uttryckliga syftet med undersökningen är att den skall ge betydande kunskapstillskott till samliga myndigheter i rättskedjan när det gäller främst brotts- och trygghetsutvecklingen samt utvecklingen i fråga om allmänhetens erfarenheter av och förtroende för rättsväsendet.

Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten har genomfört en gemensam inspektion av vissa brottsutredningar avseende våldtäkt och grov våldtäkt där offret är över 15 år. Inspektionen ingår i en serie gemensamma inspektioner som rikspolischefen och riksåklagaren beslutat om år 2000 och som skall avse olika prioriterade verksamhetsområden. Syftet med inspektionerna är att granska hur berörda myndigheter handlägger denna typ av utredningar och följa upp hur samarbetet mellan de båda organisationerna fungerar vad gäller handläggningen av enskilda ärenden. Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen konstaterar att iakttagelserna som görs i rapporten Gemensam inspektion – Granskning av brottsutredningar avseende våldtäkt och grov våldtäkt där brottsoffret är över 15 år (RPS/ÅM 1/05) kommer att ligga till grund för ett antal konkreta åtgärder inom Åklagarmyndigheten och polisen.

Utskottet har vid tidigare behandling av motionsyrkanden med olika krav på forskningsinriktning uttalat att det inte bör ankomma på riksdagen att uttala sig om vilka forskningsprojekt som bör prioriteras (se bl.a. bet. 2004/05:JuU13 s. 10 f.).

Utskottet delar i och för sig uppfattningen att det är viktigt att erfarenheterna från tidigare förundersökningar tas till vara på olika sätt. Det är därför positivt att det på flera håll pågår arbete med att utveckla och förbättra förundersökningarnas kvalitet. Utskottet vidhåller emellertid uppfattningen att riksdagen inte bör uttala sig om specifika forskningsprojekt. Med det anförda föreslår utskottet att motion Ju381 i nu behandlad del avslås.

Åtal för ekonomisk brottslighet

Enligt motion Ju420 (v) finns det skäl att överväga att införa en möjlighet att av ekonomiska skäl prioritera allvarigare fall framför mindre allvarliga och att i vissa fall välja bort delar av åtal för att koncentrera sig på vissa åtalspunkter. Motionärerna anser därför att man bör utreda frågan om åtalsplikten vid ekonomisk brottslighet kan förändras. Enligt motion Ju543 (fp) bör det bli möjligt för den tilltalade att i vissa fall förklara sig skyldig och på så sätt få straffet nedsatt.

Reglerna för åklagarens åtalsplikt återfinns i 20 kap. rättegångsbalken enligt vilken stadgas att åklagaren skall väcka talan för brott som hör under allmänt åtal om inte annat är stadgat (6 §). I vissa fall har åklagaren emellertid möjlighet att underlåta att väcka åtal under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts. Åtalsunderlåtelse får beslutas om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter, om det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse, om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd. Åtal får underlåtas också om det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks.

Regeringen presenterade i juli 2004 en handlingsplan mot ekonomisk brottslighet (skr. 2003/04:178, bet. 2004/05:JuU13, rskr. 150). Handlingsplanen innehåller ett åtgärdsprogram för de närmaste åren. Regeringen påpekar i skrivelsen att när det gäller möjligheterna att få till stånd ett effektivare straffprocessuellt förfarande för utredningar som gäller ekonomisk brottslighet kan det konstateras att de största problemen är hänförliga till förundersökningen hos polis och åklagare. Det hänger samman med att de ekonomiska brotten ofta är svårutredda. Samma problem finns i de flesta andra länder och olika lösningar har prövats i syfte att effektivisera

utredningsförfarandet när det gäller den mest svårutredda brottsligheten. Mot bakgrund härav överväger regeringen att för utredning av omfattande och komplicerad brottslighet införa ett incitament för den misstänkte att själv bidra till en snabb och effektiv förundersökning, t.ex. genom en möjlighet till strafflindring för den som aktivt bidrar till att föra brottsutredningen framåt. Med en sådan ordning skulle tiden från brottsanmälan till dom kunna kortas ned. En ordning som den skisserade skulle medföra förändringar på både straffrättens och processrättens områden. Beredningen för rättsväsendets utveckling (Ju 2000:13) har fått i uppdrag att analysera och överväga olika lösningar på problemen med utredningar av svårutredd brottslighet. Beredningen presenterade sitt slutbetänkande i början av februari 2006, Ett effektivare brottmålsförfarande – Några ytterligare åtgärder (SOU 2005:117). Enligt beredningen finns det inte nu tillräckliga skäl att införa undantag från förundersökningsplikten och åtalsplikten som tar sikte på att den misstänktes erkännande och medverkan i en brottsutredning skulle kunna leda till att åtal för vissa brott inte väcks eller väcks för lindrigare brott än det som misstanken avser. Beredningen anför att en sådan ordning skulle kunna innebära en risk för att en misstänkt som är en bra förhandlare eller har bättre försvarare hamnar i ett bättre läge i åtalshänseende än andra misstänkta. Det kan enligt beredningen dessutom vara svårt för åklagarna att upprätthålla likhet i rättstillämpningen. När det gäller frågan om strafflindring vid svårutredd brottslighet som ekonomiska brott föreslår utredningen däremot att det i brottsbalken görs tydligt att även den misstänktes medverkan i utredningen av det egna brottet kan beaktas i lindrande riktning vid straffmätningen och påföljdsvalet. Rätten skall således enligt förslaget utöver brottets straffvärde i skäligen omfattning beakta att den tilltalade lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen om det egna brottet.

Beredningens betänkande kommer nu att analyseras i Regeringskansliet. Utskottet anser att det pågående arbetet bör avvaktas innan riksdagen tar ställning i de frågor som framförs i motionerna. Utskottet avstyrker motionerna Ju420 och Ju543.

Delgivning av åtal

Enligt motion 2004/05:Ju412 (fp) bör det inte vara möjligt för människor att hålla sig undan delgivning och invänta att preskriptionstider löper ut. Motionärerna anser därför att delgivningssystemet behöver ses över och effektiviseras.

Stämning i brottmål skall tillsammans med vissa andra handlingar delges den tilltalade (45 kap. 9 § andra stycket och 16 § fjärde stycket rättegångsbalken). I delgivningslagen (1970:428) finns bestämmelser bl.a. om hur delgivning skall ske, om vilka delgivningsformer som står till förfogande och om när delgivning skall anses ha skett vid de olika formerna. Den grundläggande formen för delgivning anges i 3 § första stycket delgiv-

ningslagen. Den kallas ordinär delgivning och innebär att myndigheten ombesörjer delgivningen genom att sända handlingen med post eller överlämna den med bud eller på annat sätt till den sökta. Som bevis på att den sökta har mottagit försändelsen begär myndigheten delgivningskvitto eller mottagningsbevis. Ordinär delgivning kan ske även genom förenklad delgivning enligt 3 a § och 3 b § delgivningslagen. Förenklad delgivning bygger på tanken att den som vet om att ett mål eller ärende är anhängigt vid en myndighet i princip skall kunna delges handlingar genom att myndigheten skickar dessa med post utan krav på mottagningsbevis eller liknande och att den sökta under den tid ärendet pågår har att bevaka sin post. Den förenklade delgivningen får användas om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (3 a § första stycket delgivningslagen). Förenklad delgivning får som huvudregel inte avse stämningsansökningar eller andra handlingar genom vilka ett förfarande vid en myndighet inleds (3 a § tredje stycket delgivningslagen). Som skäl för den regleringen har angetts att särskilt starka krav bör ställas vid delgivning av handlingar som typiskt sett har mycket stor betydelse för mottagaren (prop. 2000/01:108 s. 33).

Riksdagen antog i maj 2004 en tidsbegränsad lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål (prop. 2003/04:89, JuU26, rskr. 234). Lagen, som skall gälla t.o.m. den 30 juni 2006, innebär bl.a. att tingsrätt och åklagare får delge stämningar och andra handlingar i brottmål genom förenklad delgivning enligt delgivningslagen. Försöksverksamheten gäller Stockholms tingsrätt. En förutsättning är att den tilltalade vid en polismyndighet eller åklagarmyndighet har upplysts om att sådan delgivning kan komma att användas i brottmålet. För att delgivning skall anses ha skett får vid delgivningstidpunkten för stämningsansökningen inte mer än fem veckor ha förflutit från det att brottsanmälningen upprättades.

Vid behandlingen av propositionen anförde utskottet att det är angeläget att på olika sätt sträva efter att korta tiden från brott till lagföring. Samtidigt är det viktigt att ett snabbare förfarande inte leder till försämrad rättssäkerhet för den enskilde eller att utredningen om brottet blir sämre. Utskottet ansåg att det är godtagbart utifrån rättssäkerhetsperspektiv att tilltalade personer delges stämning genom förenklad delgivning, enligt de villkor som föreslås i lagen om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål och tillstyrkte därmed regeringens lagförslag (s. 6 f.).

Regeringen har aviserat en proposition till våren 2006 om förlängning av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna om att det är av vikt att brottmålsförfarandet blir så effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten därmed försämrats. Den försöksverksamhet som pågår i Stockholms tingsrätt utgör ett sådant led i arbetet för ökad effektivisering. Verksamheten kommer att utvärderas av Brottsförebyggande rådet. Enligt utskottets

mening bör riksdagen inte nu uttala sig och därigenom föregripa resultatet av detta arbete. Utskottet avstyrker motion 2004/05:Ju412 i nu behandlad del.

Begränsningar i åtalsrätten

I motion L291 (fp) anføres att rättsväsendets tillämpning av åtalsbestämmelsen i 5 kap. 5 § brottsbalken bör ses över och även utvidgas till att omfatta förolämpning med anspelning på sexuell läggning samt könsidentitet och könsidentitetsuttryck.

Alla brott som inte uttryckligen är undantagna hör enligt 20 kap. 3 § rättegångsbalken under allmänt åtal. Att ett brott faller under allmänt åtal innebär att målsäganden inte behöver ange brottet till åtal för att åklagaren skall väcka åtal.

I brottsbalken är ärekränkingsbrotten i 5 kap. undantagna från allmänt åtal. Det innebär bl.a. att förolämpning inte får åtalas av annan än målsäganden. Detta gäller dock inte undantagslöst. Om brottet riktar sig mot någon som är under 18 år eller om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt, får åklagare enligt 5 kap. 5 § brottsbalken åtala bl.a. för förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse samt såsom stadgas i punkt 4 för förolämpning med anspelning på hans eller hennes homosexuella läggning.

Den parlamentariskt sammansatta Diskrimineringskommittén (dir. 2002:11 och dir. 2003:69) skall bl.a. behandla frågan om användningen av termen sexuell läggning i syfte att åstadkomma en konsekvent användning av den i lagstiftningen. Kommittén skall även överväga om detta begrepp bör ersätta termerna homosexualitet och homosexuell läggning i författningar där detta kan aktualiseras. Kommittén skall också kartlägga och analysera behovet av och formerna för en reglering av ett förbud mot diskriminering av s.k. transpersoner. Kommittén skall därvid belysa fördelar och problem med att införa en sådan reglering. Den skall vidare ta ställning till vilken personkrets som skall omfattas av ett eventuellt förbud och hur ett sådant förbud lämpligen kan avgränsas och sanktioneras, samt hur det skall förhålla sig till förbudet mot könsdiskriminering. Kommittén kommer att redovisa uppdraget under månadsskiftet februari/mars 2006 (dir. 2005:8).

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om förolämpning skall falla under allmänt åtal och om en utvidgning av undantagssituationerna i 5 kap. 5 § brottsbalken till att även omfatta könsidentitet eller sexuell läggning (bet. 2004/05:JuU18 s. 17 f.). Utskottet ansåg då att Diskrimineringskommitténs arbete inte borde föregripas och att åtalsbestämmelsen i 5 kap. 5 § brottsbalken är ändamålsenligt utformad och avstyrkte bifall till motionsyrkandena.

Utskottet kvarstår vid denna uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motion L291 i nu behandlad del.

Enligt motion 2004/05:Ju382 (c) bör regeln om begränsningen för åklagaren att väcka åtal för vissa brott ses över. Enligt motionärerna bör utgångspunkten vara att alla brott skall utredas och lagföras, som t.ex. vid s.k. springnotor från restauranger eller taxiägare.

Enligt 9 kap. 12 § brottsbalken får bedrägeri eller bedrägligt beteende, som består i att någon gjort avtalsstridigt uttag på eget kredit- eller tillgångskonto, och bedrägligt beteende bestående i att någon begagnar sig av husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat dylikt, som tillhandahålles under förutsättning av kontant betalning och denne inte gör rätt för sig, åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Lagrummet begränsar endast åklagarens åtalsrätt. Målsägandes åtalsrätt begränsas däremot inte.

Utskottet har förståelse för att den typen av brott som beskrivs i motionen kan innebära problem för sådana näringsidkare som tillhandahåller förtäring eller transport under förutsättning av kontant betalning. Det är emellertid i sammanhanget viktigt att framhålla att åklagaren i de fall det är påkallat från allmän synpunkt har möjlighet att väcka åtal. Utskottet anser sig under alla förhållanden inte ha underlag för att föreslå riksdagen något initiativ i frågan. Riksdagen bör avslå motion 2004/05:Ju382.

Enklare förfarande i snatterimål

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet motionsförslag om att förenkla möjligheterna att lagföra snatteribrott. Utskottet hänvisar till att Rikspolisstyrelsen utarbetat föreskrifter för en sådan metod, den s.k. snattefonen. Motionsyrkandena avstyrks då syftet med dem får anses vara tillgodosett.

I motionerna Ju267 och Ju379 (båda fp) lämnas olika förslag med syfte att uppnå ett enklare förfarande för att lagföra snatteribrott.

Rikspolisstyrelsen har nyligen utfärdat föreskrifter och allmänna råd om en förenklad handlägningsrutin avseende snatteribrott (RPSFS 2005:10). Föreskrifterna, som trädde i kraft den 1 januari 2006, syftar till att få till stånd en rättssäker och enkel handläggning av butikssnatterier. Systemet skall fungera så att t.ex. en butikskontrollant som ertappat en snabbare ringer till en särskilt utsedd polis och redogör för sina iakttagelser rörande händelsen och, i förekommande fall, den identitetskontroll som gjorts. Hos polisen görs en noggrann kontroll av den misstänktes identitet genom kontrollfrågor och slagningar i olika register. Om den misstänkte samtycker till att brottsutredningen färdigställs per telefon, antecknas butikskontrollan-

tens redogörelse för sina iakttagelser och hålls ett telefonförhör med den misstänkte. Utredningen kan på detta sätt slutföras i ett sammanhang och omedelbart överlämnas till åklagaren.

Reglerna i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare innebär att den förenklade handläggningen inte är tillämplig vid utredning av snatteribrott där den misstänkte gärningsmannen inte har fyllt 15 år. Är den misstänkte mellan 15 och 18 år har polisen som huvudregel skyldighet att underrätta vårdnadshavaren eller annan person som svarar för den unges vård och fostran samt socialtjänsten och kalla till förhör som hålls med den unge. Något förhör per telefon kan därför inte genomföras med den unge inom ramen för den förenklade handläggningsrutinen, men en anmälan kan tas upp, den unge tillfrågas om sin identitet och de kontroller görs som krävs för att säkerställa identiteten.

Utskottet konstaterar att Rikspolisstyrelsens föreskrifter om en förenklad handläggningsrutin innebär att syftet med de aktuella motionsförslagen är tillgodosett. Utskottet avstyrker motionerna Ju267 och Ju379 i här behandlade delar.

Talerätt för vissa organisationer

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas ett motionsyrkande om att ge vissa sammanslutningar rätt att föra talan i domstol utifrån ett djurskyddsperspektiv. Utskottet avstyrker yrkandet med hänvisning till gällande regelverk. Jämför reservation 14 (mp).

I motion Ju384 (mp, -) förespråkas en ordning som ger vissa sammanslutningar rätt att föra talan i domstol utifrån ett djurskyddsperspektiv.

Brott mot de bestämmelser till skydd för djurs hälsa som återfinns i djurskyddslagen (1988:534) eller som har meddelats med stöd av den lagen faller under allmänt åtal. Också sådana brott som faller under bestämmelsen om djurplågeri i 16 kap. 13 § brottbalken faller under allmänt åtal.

Det statliga organ som utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av djurskyddet enligt djurskyddslagen är Djurskyddsmyndigheten. Den operativa tillsynen enligt djurskyddslagen utövas av landets kommuner. Tillsynsverksamheten på kommunal nivå bedrivs genom regelbunden, riktad, och projektinriktad tillsyn. Kommunerna bedriver även tillsyn efter inkomna anmälningar rörande bristande djurhållning samt prövar vissa anläggningar som omfattas av tillståndsplikt enligt djurskyddslagen. Kommunerna lämnade under år 2004 sammanlagt 170 anmälningar vid misstänkta brott mot djurskyddslagen eller brottbalkens bestämmelser om djurplågeri till åtal. Det är en minskning med ca 10 % jämfört med år

2003. Djurskyddstillsynen bedrivs även på regional nivå av landets länsstyrelser. Under år 2004 lämnades 4 åtalansmälningar, vilket är 8 färre än föregående år.

Enligt miljöbalken har ideella miljöorganisationer i vissa fall en rätt att överklaga domar och beslut om bl.a. tillstånd, om de enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen (16 kap. 13 § miljöbalken). För att en sådan ideell förening skall ha talerätt krävs att den bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och har minst 2 000 medlemmar. Föreningen måste därutöver uppfylla kraven för parts- och processbehörighet, för vilket bl.a. krävs att det finns en behörig ställföreträdare som kan föra organisationens talan. Andra associationsformer än ideella föreningar (t.ex. stiftelser), som på liknande sätt verkar inom miljöområdet, har inte motsvarande talerätt. Utöver bestämmelsen i 16 kap. finns bestämmelser om miljöorganisationers talerätt beträffande skadestånd och förbud m.m. i 32 kap. 14 § miljöbalken.

Utskottet konstaterar att det redan i dag finns ett regelsystem med syfte att ta till vara sådana intressen som aktualiseras av motionärerna. Enligt utskottets bedömning är det inte nödvändigt att riksdagen uttalar sig i denna fråga. Riksdagen bör avslå motion Ju384 i nu behandlad del.

Ombudsfrågor

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas motioner med olika synpunkter bl.a. på rätten till offentlig försvarare och målsägandebiträde samt möjligheten för bl.a. ombud att vara närvarande vid rättegång per telefon. Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkandena med hänvisning till pågående beredningsarbete och till tidigare uttalanden. Jämför reservationerna 15 (fp), 16 (m, fp, kd, c) och 17 (kd).

Offentlig försvarare

Enligt motion Ju220 (m) bör den tilltalades rätt till offentlig försvarare av kostnadsskäl begränsas så att som försvarare bör utses någon från det hovrättsområde där brottet begåtts. I motion Ju543 (fp) föreslås att rätten till offentlig försvarare begränsas för den som aktivt och medvetet håller sig undan från att bidra till utredningen av ett brott.

Reglerna för offentlig försvarare i rättegångsbalken har varit i huvudsak oförändrade sedan år 1984. Är den misstänkte anhållen eller häktad skall offentlig försvarare förordnas för honom, om han begär det. Offentlig försvarare skall också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader.

Offentlig försvarare skall dessutom förordnas om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen av brottet, om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening, eller om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör.

Har den misstänkte till offentlig försvarare föreslagit någon, som är behörig därtill, skall han förordnas, om inte hans anlitande skulle medföra avsevärt ökade kostnader eller särskilda skäl föranleder annat.

Ett motionsyrkande om att av kostnadsskäl begränsa möjligheten att utse offentlig försvarare till det hovrättsområde där brottet begåtts behandlades av utskottet år 2002 (bet. 2001/02:JuU7 s. 18). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till att de gällande bestämmelserna, liksom motiven till dessa, ansågs vara väl avvägda.

Ett förslag liknande det som tas upp i motionen om att begränsa rätten till försvarare om den tilltalade håller sig undan har tidigare behandlats i en skriftlig fråga (fr. 2002/03:1303). Justitieministern anförde i frågesvaret bl.a. att det inte finns någon skyldighet för den som är misstänkt för brott att aktivt bidra till utredningen och att rätten till offentlig försvarare inte kan göras beroende av att den misstänkte överlämnar sig till polisen. I frågesvaret påpekades också att en lagändring i den efterfrågade riktningen knappast skulle leda till att kostnaderna för staten skulle minska i någon betydande omfattning eftersom det arbete som försvararen utför för en klient som undandrar sig lagföring i de flesta fall är begränsat till att ta del av förundersökningen. Detta arbete måste försvararen under alla omständigheter utföra någon gång.

Utskottet har inhämtat att ett arbete nyligen inletts inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet) som rör ett antal frågor om offentlig försvarare. En fråga som kommer att bli föremål för översyn är just reglerna om förordnande av offentlig försvarare. Arbetet kommer att redovisas under år 2006.

Utskottet gör i princip inte någon annan bedömning än den utskottet tidigare redovisat. Enligt utskottets mening bör riksdagen för övrigt inte föregripa det beredningsarbete som pågår. Utskottet är därför inte berett att ta något initiativ till andra begränsningar i rätten att utse offentlig försvarare än de som gäller i dag. Riksdagen bör avslå motion Ju220 och motion Ju543 i den nu behandlade delen.

Målsägandebiträde

I motion Ju247 (m) begärs en möjlighet att förordna målsägandebiträde för efterlevande till någon som dödsats genom brott. Enligt motion Ju483 (kd) bör ersättning till målsägandebiträde utgå även för att brottsoffret skall få domen förklarad för sig.

För att målsägandebitråde skall kunna förordnas krävs först och främst att den som skall ha biträdet kan betraktas som målsägande. Av 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken följer att målsägande är den mot vilken brott har blivit begånget eller som därav blivit förnärmat eller lidit skada. För att målsägandebitråde skall kunna förordnas krävs vidare, såvitt nu är i fråga, att det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde.

Utskottet har tidigare avstyrkt liknande yrkanden om målsägandebitråde för efterlevande, bl.a. våren 2001 i samband med behandlingen av den ovan nämnda proposition 2000/01:79 Stöd till brottsoffer (bet. 2000/01: JuU20 s. 13). Utskottet höll då med motionären om att efterlevande kan ha behov av stöd i samband med rättegången, och utskottet påpekade att det i den praktiska rättstillämpningen förekommer att efterlevande fått ett målsägandebitråde förordnat. Att införa en möjlighet att förordna målsägandebitråde för den som inte kan betraktas som målsägande framstod emellertid som principiellt tveksamt, en inställning som också regeringen intagit. Utskottet noterade att regeringen i den aktuella propositionen aviserade en översyn av målsägandebitrådesinstitutet och ansåg att denna borde avvaktas.

Därefter föreslog Osmo Vallo-utredningen i sitt betänkande Osmo Vallo – Utredning om en utredning (SOU 2002:37) en utvidgning av möjligheterna att förordna målsägandebitråde för efterlevande. I betänkandet föreslogs en rätt till målsägandebitråde för efterlevande till någon som avlidit antingen under förvaring i polisarrest eller genom något som en anställd inom polisen gjort i tjänsten. Motsvarande föreslogs gälla om någon skadats allvarligt (s. 153 f.).

Utskottet behandlade senast frågan om målsägandebitråde för efterlevande i mars 2005 (bet. 2004/05:JuU18 s. 21 f.). Utskottet fann då inte anledning att frånga sina tidigare uttalanden i frågan.

Regeringen beslutade i februari 2005 om en översyn av lagen (1988:609) om målsägandebitråde (dir. 2005:19). Uppdraget innefattar visserligen inte att överväga frågan om efterlevandes rätt till målsägandebitråde. Uppdraget omfattar emellertid att se över lagens tillämpningsområde och se hur lagen används i förhållande till dess intentioner – att ge målsägande med störst behov av juridisk hjälp och stöd rätt till biträde under rättsprocessen. Utredaren skall även se över om det finns behov av att tydliggöra målsägandebitrådet roll och arbetsuppgifter dels i förhållande till målsägandens behov, dels i förhållande till och andra aktörers roller såsom åklagarens, stödperson enligt 20 kap. 15 § rättegångsbalken (RB) och särskild företrädare för barn.

Regeringen tillkallade i december 2004 en särskild utredare med uppdrag att analysera regleringen, organisationen och handlägningsrutinerna för brottsanmälningar mot anställda inom polisen och mot åklagare, det s.k. internutredningsförfarandet. Denne skall bl.a. utreda formerna för och lägga fram förslag till ett särskilt obligatoriskt utredningsförfarande för fall

där någon avlidit eller skadats allvarligt i samband med ett polisingripande men där det inte finns misstanke om brott. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2006 (dir. 2004:180 och 2005:146).

De frågor om förordnande av målsägandebiträde och målsägandens roll som motionärerna tar upp är således föremål för analys och överväganden i olika utredningar. Det är mot bakgrund härav enligt utskottets mening inte lämpligt att riksdagen nu vidtar några åtgärder i dessa frågor. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju247 och motion Ju483 i nu behandlad del.

Telefonnärvaro vid domstolssammanträde

I motion Ju437 (kd) föreslås att möjligheten att delta vid ett sammanträde per telefon avskaffas. Motionärerna anser bl.a. att det finns en risk att förtroendet för åklagaren och den offentliga försvararen kan komma att undergrävas om dessa deltar endast per telefon.

Bestämmelserna om möjlighet att närvara per telefon ändrades år 2005 (se prop. 2004/05:131, bet. JuU29 s. 11 f., rskr. 307). Ändringarna innebär att olika bestämmelser om formerna för närvaro vid domstols sammanträden skulle samlas i en ny 10 § i 5 kap. rättegångsbalken. De träder i kraft den dag regeringen bestämmer. I första stycket i den nämnda bestämmelsen anges huvudregeln att parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls. I andra stycket anges att rätten får besluta att dessa personer i stället skall delta genom ljudöverföring (i dagsläget i huvudsak närvaro per telefon) eller ljud- och bildöverföring (i dagsläget i huvudsak närvaro genom videokonferens). Vid bedömning av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma vid personens inställelse i rättssalen och om den som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen. I tredje stycket anges att deltagande genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring inte får ske om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter. Bestämmelsen i 5 kap. 10 § rättegångsbalken kommer att bli tillämplig i brottmål och tvistemål i alla instanser.

Utskottet anförde vid sin behandling av propositionen att det finns ett värde i att regleringen för närvaro genom telefon och genom videokonferens är enhetlig. Det bör vidare överlätas till rätten att i det enskilda fallet bedöma lämpligheten i att part eller annan deltar i förhandlingen på annat sätt än genom närvaro i rättssalen. Mot bakgrund av den lämplighetsbedömning som rätten skall göra enligt tredje stycket i bestämmelsen torde utrymmet för att låta en tilltalad delta vid sammanträdet endast per telefon vara litet. Det torde nämligen i allmänhet vara olämpligt att låta parter och offentliga försvarare delta per telefon vid sammanträden i brottmål. Det kan dock finnas undantagsvisa situationer då sådan inställelse borde kunna

vara möjlig. Som exempel anförde utskottet åklagares eller offentliga försvarares deltagande vid en häktningsförhandling som hålls i den misstänktes frånvaro eller en tilltalads deltagande i mål som annars kan komma att avgöras i hans eller hennes utvaro. En annan situation är då t.ex. en tilltalad deltar i ett sammanträde genom videokonferens och den tekniken av någon anledning slutar att fungera. Mot den bakgrunden ansåg utskottet inte att det var lämpligt att uppställa något generellt hinder mot att parter och offentliga försvarare deltar per telefon vid sammanträden i brottmål varför utskottet tillstyrkte propositionen.

Utskottet finner inte skäl att frångå sina tidigare uttalanden i frågan om möjligheten att telefonledes vara närvarande vid rättegång. Motion Ju437 i nu behandlad del avstyrks.

Behandlingen av barn i domstol

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas några motioner med olika aspekter på barns situation vid rättegångar. Motionärerna lyfter bl.a. fram barns situation vid förhör. Dessutom behandlas ett motionsförslag om att det i mål om vårdnad, boende och umgänge vidtas åtgärder för att barnets bästa skall beaktas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena med hänvisning huvudsakligen till det arbete som pågår på området. Jämför reservationerna 18 (v, mp) och 19 (kd).

I några motioner belyses olika aspekter på barn i rättsprocesser. Enligt motion 2004/05:Ju263 (c) bör barnens rätt till inflytande enligt FN:s barnkonvention tydliggöras i lagstiftningen. I motion So647 (kd) begärs en översyn över domstolarnas hantering av barn i brottmålsprocessen. Motionärerna tar särskilt upp förhörssituationerna. Enligt motion Ju402 (v) bör barn som exploateras i pornografiska framställningar ha rätt till bl.a. målsägandebiträde.

Det finns flera bestämmelser i svensk lagstiftning som tar sikte på unga brottsoffers särskilt utsatta situation. Som exempel kan nämnas 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) där det anges att förundersökning där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader, skall bedrivas särskilt skyndsamt och som huvudregel vara avslutad inom tre månader.

När det gäller förhör med barn under förundersökningen finns vissa specialbestämmelser i 15–19 §§ förundersökningskungörelsen som syftar till att i görligaste mån skydda barn och ungdomar från traumatiska upplevel-

ser i anledning av brottsutredningar. Bland annat stadgas att den unges vårdnadshavare alltid bör närvara vid förhör om den unge är under 15 år och om det kan ske utan men för förhöret.

Domstolsverket arbetar kontinuerligt med att utbilda domare i frågor som rör barn. I regleringsbrevet för år 2006 har Domstolsverket som återrapporteringskrav att redogöra för de åtgärder som vidtagits för att tillgodose barns behov i domstolsprocessen utifrån de krav som anges i FN:s konvention om barnets rättigheter. Utbildningsinsatserna skall särskilt anges.

När det i ett brottmål åberopas vittnesförhör med ett barn som är under 15 år skall rätten, med hänsyn till omständigheterna, pröva om barnet får höras som vittne (36 kap. 4 § rättegångsbalken). Hänsyn tas här till bl.a. barnets mognad och situation i övrigt. Någon motsvarande uttrycklig regel finns inte för barn som drabbats av ett brott och som därmed skall höras som målsägande. I praktiken gäller dock att sådan bevisning normalt förebringas vid en huvudförhandling genom att polisförhöret med barnet spelas upp på video. I praktiken förekommer förhör av barn i domstol mycket sällan, men det finns fall där domstolen gör den bedömningen att bevisläget kräver att barnet hörs personligen och att detta kan ske utan men för barnet. För att domstolen i ett sådant fall skall kunna kalla den unge att höras personligen i domstolen bör krävas att den unges vårdnadshavare och även eventuellt målsägandebiträde samtycker till åtgärden. Barnkommittén konstaterade i sitt betänkande Barnets bästa i främsta rummet – FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige (SOU 1997:116) med utgångspunkt i barnkonventionens grundläggande principer, att reglerna inom straffprocessen om barns hörande direkt inför domstol är väl avvägda. Svenska domstolars tillvägagångssätt att höra barn har prövats av och godtagits av Europadomstolen (S. N. mot Sverige, nr 34209/96, dom den 2 juli 2002).

Utskottet har tidigare behandlat motioner om förhör med barn i brottmålsprocessen. Senast utskottet behandlade sådana frågor var i betänkandet över statsbudgeten för år 2006 (bet. 2005/06:JuU1 s. 28). I utskottets yttrande till socialutskottet med anledning av regeringens proposition Stärkt skydd för barn i utsatta situationer (prop. 2002/03:53) konstaterade utskottet att olika regelsystem syftar till att hålla barn utanför domstolarna. Utskottet anförde vidare att en rad olika åtgärder vidtas i detta syfte. I de fall detta ändå inte är möjligt gör berörda myndigheter stora insatser på utbildningssidan för att öka kunskapen om barns behov och för att underlätta bedömningen av de uppgifter barnet lämnar. Det finns också möjlighet till särskilda stödinsatser för barnet inom ramen för processen. Med den avvägning som görs i rättssystemet som innebär att barnets behov av att slippa framträda i en brottmålsrättegång i största möjliga utsträckning prioriteras kunde utskottet inte förorda en utredning om domstolarnas hantering av barn i brottmålsprocessen (yttr. 2002/03:JuU1y s. 8 f.).

I vissa fall när barn misstänks vara utsatta för brott av en vårdnadshavare eller en person som är närstående till vårdnadshavaren finns det möjlighet att förordna en särskild företrädare för barnet. Denna möjlighet har införts genom lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn som trädde i kraft den 1 januari 2000 (prop. 1998/99:133, bet. 1999/2000:JuU2, rskr. 1999/2000:49).

Utskottets uppföljningsgrupp har under år 2005 studerat tillämpningen av lagen (1997:997) om särskild företrädare för barn. Uppföljningen utfördes som en enkätundersökning bland landets åklagarkammare och presenterades i oktober 2005 (2005/06:RFR2). Uppföljningsgruppen konstaterade att en övervägande majoritet anser att syftet med lagen, att förbättra möjligheten att utreda brott mot barn där en vårdnadshavare eller någon som står vårdnadshavaren nära misstänks för brottet, är uppfyllt.

I departementspromemorian Barn i brottets skugga (Ds 2004:56) lämnas förslag till flera åtgärder som syftar till att stärka rättigheterna för och stödet till barn som bevittnar och på annat sätt drabbas av brott av och mot närstående personer. Regeringen har aviserat en proposition till våren 2006.

Som utskottet tidigare anfört tillkallade regeringen i februari 2005 en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av lagen (1988:609) om målsägandebitråde (dir. 2005:19). Enligt direktiven skall utredaren se över lagens tillämpningsområde och se hur lagen används i förhållande till dess intentioner – att ge målsägande med störst behov av juridisk hjälp och stöd rätt till biträde under rättsprocessen. Utredaren skall även se över om det finns behov av att tydliggöra målsägandebitrådet roll och arbetsuppgifter bl.a. dels i förhållande till målsägandens behov, dels i förhållande till och andra aktörers roller såsom bl.a. särskild företrädare för barn. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2006.

Som utskottet redogör för ovan är frågor om barns behov och behandling i rättsprocessen föremål för en kontinuerlig uppmärksamhet i olika sammanhang inte minst inom ramen för domstolarnas arbete och utbildningsverksamhet. Utskottet är mot bakgrund härav inte berett att föreslå några ytterligare åtgärder. Utskottet avstyrker motionerna 2004/05:Ju263, Ju402 och So647 i nu behandlade delar.

I motion L292 (v) föreslås att det blir obligatoriskt för domstolar och myndigheter att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge. Sådant protokoll skall bifogas domstolens avgörande och innehålla motiveringar utifrån vad som är bäst för barnet.

2002 års vårdnadskommitté presenterade sitt betänkande Vårdnad – Boende – Umgänge – Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43) i juni 2005. Kommittén anmärker att det enligt nuvarande bestämmelser gäller att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla beslut som rör vårdnad, boende och umgänge (6 kap. 2 a § första stycket FB). Enligt kommittén har det emellertid riktats kritik mot domstolar och socialnämnder som innebär att det ibland mera är föräldrarnas intressen som tillgodoses än barnets. Kommittén föreslår därför ett tydliggörande av bestämmelsen

för att barnets bästa verkligen skall beaktas. Kommitténs betänkande bereds för närvarande i Regeringskansliet (Justitiedepartementet) och en proposition är aviserad till våren 2006.

Utskottet anser att regeringens förslag i dessa frågor bör avvaktas. Motion L292 i nu behandlad del avstyrks.

Vissa frågor om bevisning i domstol

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas ett antal motioner med avseende på bevisning i domstol. Det rör sig huvudsakligen om domstolens rätt att avvisa bevisning, s.k. kronvittnen, sakkunnigbevisning och bevisningen i hovrätt. Utskottet avstyrker motionsförslagen med hänvisning till tidigare uttalanden och pågående utredningsarbete. Jämför reservationerna 20 (kd), 21 (fp), 22 (kd) och 23 (kd) samt särskilt yttrande 2 (c).

Avvisning av bevisning

Enligt motion Ju437 (kd) står regeln i 35 kap. 7 § rättegångsbalken om rätten att avvisa bevisning i domstol i strid mot den rättssökandes intresse att få lägga fram sin bevisning i en rättegång.

Bestämmelsen i 35 kap. 7 § rättegångsbalken om avvisning av bevisning ändrades år 2005 (se prop. 2004/05:131, bet. JuU29 s. 10 f., rskr. 307). Ändringen, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer, innebär i korthet att domstolen får avvisa bevisning om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare. Utskottet anförde att en grundläggande förutsättning för en väl fungerande rättsprocess är att parterna får lägga fram de bevis som har betydelse i saken. Samtidigt har parterna rätt att få sin sak prövad inom skälig tid. Dessa två grundläggande rättssäkerhetsprinciper, vilka även kommer till uttryck i Europakonventionen, kan i vissa fall komma i konflikt med varandra. Att mål i allmän domstol inte avgörs så skyndsamt som är önskvärt beror inte sällan på att det är svårt att lägga fram bevisningen på utsatt tid. Vittnen och andra bevispersoner kan t.ex. vara svåra att delge kallelse till förhandlingen, och delgivna personer kan vägra inställa sig till förhandling. När det, trots rättens ansträngningar, visar sig omöjligt att ta upp viss bevisning, och parten i den situationen inte återkallar beviset, saknas egentliga möjligheter för rätten att komma till rätta med problemet, och målet kan i princip inte avgöras. Utskottet ansåg att det fick anses rimligt att för dessa situationer införa en möjlighet att avvisa bevisningen. Att på denna grund avvisa bevisning bör dock inte komma i fråga annat än i undantagsfall, då alla andra rimliga försök att göra bevisningen tillgänglig visat sig fruktlösa. De möjligheter som redan i dag står till buds

för att få till stånd en bevisupptagning, t.ex. editionsföreläggande, vite, hämtning samt bevisupptagning utom huvudförhandling bör normalt även fortsättningsvis övervägas och tillämpas innan det blir aktuellt att avvisa bevisning på denna grund.

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden om möjligheten att avvisa bevisning. Riksdagen bör avslå motion Ju437 i nu behandlad del.

Kronvittnen

Enligt motion Ju543 (fp) bör en tilltalad som lämnar uppgifter om andras brottslighet som därmed klaras upp kunna åtnjuta strafflindring (s.k. kronvittne). I motion Ju480 (fp) upprepas begäran om bestämmelser om kronvittnen.

Med kronvittnen förstås att en person som begått brott slipper straff eller får ett lindrigare straff för att han lämnar uppgifter till polisen som är av avgörande betydelse för att andras brott klaras ut.

I vissa andra länder finns en sådan möjlighet. Svensk lagstiftning medger emellertid inte en sådan ordning. Enligt bestämmelserna i rättegångsbalken får man under ett förhör inte använda löften eller förespeglingar om särskilda förmåner för att framkalla bekännelser eller uttalanden i viss riktning (23 kap. 12 § rättegångsbalken). Bestämmelsen avser att garantera bl.a. att uppgifterna lämnas utan påtryckning och är de som den hörde kan förväntas vidhålla under en framtida rättegång.

1998 års narkotikakommission ansåg i sitt slutbetänkande Vägvalet – Den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126) att det inte bör införas något system med kronvittnen i svensk rätt (s. 198). I sin diskussionspromemoria nr 11, Kontroll av den illegala handeln – Åtgärder för att begränsa tillgången på narkotika, anförde kommissionen bl.a. att möjligheterna att få mildare straff i och för sig kanske skulle öka den misstänktes samarbetsvilja när det gäller att lämna uppgifter till polisen. Enligt kommissionen finns det emellertid starka betänkligheter mot en sådan ordning. Det kan t.ex. inte uteslutas att sanningshalten starkt måste ifrågasättas just av den anledningen att uppgifterna lämnats för att personen i fråga själv skall komma lindrigare undan. Narkotikakommissionen ansåg det finnas så starka principiella skäl mot att införa kronvittnen i svensk rätt att man bör avstå från det.

Beredningen för rättsväsendets utveckling presenterade sitt slutbetänkande i början av februari 2006 (SOU 2005:117). Beredningen anser att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att införa en särskild bestämmelse som innebär att den tilltalades medverkan vid utredningen av andras brott kan beaktas vid straffmätning och påföljdsval. Enligt beredningen är det svårt att bedöma effektiviseringsvinsterna av en sådan regel, särskilt med hänsyn till frågan om bevisvärdet av de lämnade uppgifterna.

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden motsvarande de nu väckta (se bl.a. bet. 2002/03:JuU7 s. 17 f.).

Utskottet förutser nu en beredning i Regeringskansliet av det nyligen presenterade betänkandet, vilken inte bör föregripas. Utskottet avstyrker motionerna Ju480 och Ju543 i nu behandlade delar.

Sakkunniga

Enligt motion Ju373 (kd) är rättegångsbalkens regler om sakkunniga föräldrade och bör bli föremål för en lagteknisk översyn.

Av bestämmelserna i 40 kap. rättegångsbalken framgår att om rätten finner det erforderligt att anlita sakkunnig för att pröva en fråga vars bedömning kräver särskild fackkunskap, får rätten inhämta yttrande över frågan från myndighet eller tjänsteman eller annan som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet eller uppdra åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avge yttrande (1 §). Parterna bör få tillfälle att yttra sig innan sakkunnig utses; enas de om att anlita viss sakkunnig skall denne anlitas om han är lämplig och hinder inte möter (3 §). Vidare gäller bl.a. att en sakkunnig som avgett skriftligt utlåtande också skall höras muntligen, om part yrkar det eller rätten annars finner det erforderligt (8 §). Om en part vill åberopa en sakkunnig gäller i huvudsak bestämmelserna om vittne (19 §). Motsvarande bestämmelser finns i 24 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) såvitt angår förvaltningsdomstolarna.

Enligt uppgift från Regeringskansliet (Justitiedepartementet) planerar regeringen att tillsätta en utredning för att närmare belysa och analysera möjligheten att genom utbildningsinsatser höja vittnespsykologernas kvalitet och kvalifikationer.

Utskottet anser att det inte framkommit något som ger anledning att föreslå en översyn av bestämmelserna om sakkunniga utöver det arbete som nu planeras i Regeringskansliet. Riksdagen bör avslå motion Ju373 i nu behandlad del.

Muntlig bevisning i hovrätt

Enligt motion Ju437 (kd) bör möjligheten att i hovrätten uppta muntlig bevisning endast genom uppspelning av en videoupptagning av förhöret i tingsrätten avskaffas.

Bestämmelsen i 35 kap. 13 § andra stycket rättegångsbalken i dess ändrade lydelse, vilken träder i kraft den dag regeringen bestämmer, innebär att för det fall ett muntligt bevis kan läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret från tingsrätten så får beviset tas upp på nytt i hovrätten endast om ytterligare frågor behöver ställas. Om en ljud- och bildupptagning gjorts av ett vittnesförhör i tingsrätten skall förhör i högre rätt inledas med en uppspelning av den upptagningen om det inte är olämpligt (36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken). Genom en hänvisning i 37 kap. rättegångsbalken gäller bestämmelserna även vid förhör med part eller målsägande som inte för talan.

Vid utskottets behandling av propositionen En modernare rättegång (prop. 2004/05:131, bet. JuU29 s. 13 f.), då de nuvarande bestämmelserna infördes, påpekade utskottet att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans och att hovrättens funktion är att överpröva tingsrättens avgörande. Utskottet ansåg därför att det är en fördel om bevisvärderingen i hovrätt i större grad kan ske på i stort sett samma material som tingsrätten grundat sin bedömning. Dessutom ansåg utskottet att kvaliteten på muntlig bevisning typiskt sett försämras ju längre tid som förflyter från det att iakttagelser görs till dess att bevispersonen hörs. Det kan i många fall vara en fördel om tingsrättsförhöret kan läggas fram i hovrätten genom en videoupptagning i stället för att förhörspersonen hörs på nytt. Dessutom kan eventuella oklarheter som kvarstår efter uppspelning av upptagningen från förhöret i tingsrätten redas ut genom ett kompletterande förhör i hovrätten. Färre omförhör i hovrätten innebär också att hovrättsprocessen kan bli effektivare. Huvudförhandlingen kan härigenom genomföras under smidigare former och vissa mål som enligt dagens regler kräver en huvudförhandling kommer att kunna avgöras på handlingarna. Antalet huvudförhandlingar som måste ställas in till följd av att vittnen eller andra bevispersoner uteblir kan antas minska. Härtill kommer att vittnen och andra slipper inställa sig i flera instanser och att parternas rättegångskostnader i hovrätten kan begränsas. Utskottet tillstyrkte därför regeringens förslag.

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden om upptagning av vittnesförhör i hovrätt. Riksdagen bör avslå motion Ju437 i nu behandlad del.

Vittnen och målsägande

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas ett antal motioner som rör stöd till vittnen och målsägande, parternas rätt att yttra sig oavsett om de för talan i målet samt skydd för bevispersoner. Utskottet, som vidhåller sina tidigare uttalanden och hänvisar till en aviserad proposition, avstyrker motionsförslagen. Jämför reservationerna 24 (m, fp, kd, c), 25 (v), 26 (m, fp, kd, c, mp), 27 (m, fp), 28 (m, fp, kd, c) och 29 (m, fp, kd, c).

Stöd till vittnen och målsägande

I ett flertal motioner tas frågor som rör stöd till vittnen och målsägande upp.

I motion Ju386 (v) framförs uppfattningen att Brottsofferjourernas Riksförbund bör vara huvudman för vittnesstödet i domstol.

Enligt motion 2004/05:Ju370 (m) måste vittnesstödsverksamheten ges erforderligt stöd så att finansieringen av verksamheten löses. I motionerna 2004/05:Ju292 och Ju381 (båda fp) efterfrågas information och stöd till

vittnen och målsägare vid varje domstol, särskilda vittnesstödsrum och en översyn av det processuella regelverket gällande förhörssituationer. Yrkandena om vittnesstöd och vittnesstödsrum återfinns också i motionerna 2004/05:Ju339 och Ju376 (båda fp). Enligt motion 2004/05:Ju467 (kd) bör vittnesstöd finnas vid alla tingsrätter och hovrätter inom en treårsperiod. Dessutom anser motionärerna att tingsrättslokalernas väntrum bör vara så utformade att vittnen, vittnesstöd och brottsoffer inte behöver sitta tillsammans med gärningsmannen. Också enligt motion Ju384 (mp, -) bör särskilda rum för målsägande och vittnen inrättas. I motion Ju483 (kd) efterfrågas en översyn av möjligheterna till medhörning.

I proposition 2000/01:79 Stöd till brottsoffer redovisade regeringen som mål att det vid samtliga tingsrätter och hovrätter skulle finnas vittnesstöd inom tre år. Enligt budgetpropositionen för år 2006 (prop. 2005/06:1 utg. omr. 4 s. 51) har målet att det skall finnas vittnesstöd, som följer med målsägande och vittnen vid förhandlingar, i samtliga tings- och hovrätter, i princip uppnåtts. I propositionen anges vidare att Domstolsverket och Brottsoffermyndigheten erhållit uppdraget (dnr Ju2004/6170/KRIM) att gemensamt verka för att vittnesstödsverksamhet bedrivs vid samtliga tingsrätter och hovrätter. Detta för att säkerställa att vittnesstödsverksamhet även framgent skall finnas vid domstolarna.

Enligt vad utskottet inhämtat sker verksamheten vanligen inom ramen för den verksamhet som brottsofferjourerna bedriver. Dessa får visst stöd av kommunerna men också från Brottsofferfonden. Fonden finansierar också några lokala samordnare. I övrigt får denna verksamhet inte något ekonomiskt stöd utan bedrivs ideellt. Den som skall fungera som vittnesstödare måste genomgå utbildning. Den sköts i samarbete mellan brottsofferjourerna och Brottsoffermyndigheten. Här kan också nämnas att domstolslokalernas utformning är föremål för en kontinuerlig översyn, och vid ombyggnader beaktas alltid behovet av särskilda väntrum för målsägande och vittnen. De flesta domstolar i landet har numera särskilda väntrum för målsägande och vittnen.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat yrkanden om vittnesstöd. Senast skedde det våren 2004 (bet. 2003/04:JuU14 s. 13 f.). Utskottet höll då fast vid sin redan tidigare redovisade uppfattning, som i huvudsak innebär att det är glädjande att arbetet med stödverksamheten kommit i gång samt att den bör bedrivas på ideell basis så att de organisatoriska lösningarna kan variera efter lokala behov och förutsättningar. Utskottet framhöll det positiva i det arbete som läggs ned för att förbättra situationen för vittnen. Utskottet ansåg att verksamheten bör bedrivas på ideell basis för att underlätta framväxten av lokalt anpassade arbetsformer, vilket innebär att det vore ett steg i fel riktning att kräva att de anställda vid domstolarna skulle ta över uppgiften.

Såvitt gäller frågan om förhörssituationen noterade utskottet att det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden. Han får exempelvis utvisa den som uppträder otillbörligt

(5 kap. 9 § rättegångsbalken). Vidare följer av 36 kap. 18 § samma balk att rätten kan förordna att en part eller en åhörare inte skall närvara vid förhöret, s.k. medhörning. Otillbörliga frågor skall avvisas av rätten (36 kap. 17 § femte stycket samma balk). Bestämmelserna i rättegångsbalken hindrar inte att det i kallelser informeras om möjligheten till medhörning. Utskottet delade motionärernas uppfattning att rättsväsendets funktion kräver att vittnen fritt vågar berätta vad de iakttagit. Samtidigt konstaterade utskottet att det redan finns vissa regler som kan användas för att underlätta för dem som skall höras.

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden när det gäller stöd till vittnen och målsägande. Riksdagen bör avslå motion 2004/05:Ju370 samt motionerna 2004/05:Ju292, 2004/05:Ju339, 2004/05:Ju467, Ju376, Ju381, Ju384, Ju386 och Ju483 i nu behandlade delar.

Parters rätt att yttra sig

Enligt motion 2004/05:Ju263 (c) bör alla människor som berörs personligen i en rättslig process ges rätten att framföra sin åsikt. I motionerna 2004/05:Ju292 och Ju381 (båda fp) efterfrågas en uttrycklig rätt för målsägande att inför domstol avge sin berättelse om hur brottet har påverkat honom eller henne oavsett om detta har betydelse för utgången i målet.

När frågan om att ge målsägande en rätt att yttra sig oavsett om han eller hon är part i rättegången senast behandlades (se bet. 2003/04:JuU14 s. 14 f.) vidhöll utskottet ett tidigare uttalande som gjordes vid riksdagsbehandlingen av propositionen Stöd till brottsoffer (prop. 2000/01:79). Utskottet anförde då bl.a. att rättegången syftar till att pröva den talan som ligger på rättens bord. Om målsäganden vill agera som part i rättegången krävs inte mer av honom eller henne än att han eller hon biträder åtalet. Detta sker genom att målsäganden underrättar domstolen om det. En målsägande som är part har rätt att till slutförande av sin talan anför det han eller hon finner nödvändigt. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att gällande regler tillgodosåg de anspråk på möjligheter att yttra sig som kan vara befogade i samband med rättegången (bet. 2000/01:JuU20 s. 24 f.).

I praxis förekommer att målsäganden bereds tillfälle att yttra sig även i frågor som inte har direkt betydelse för bedömningen av åtalet.

Utskottet gör i dag ingen annan bedömning. Motionerna 2004/05:Ju263, 2004/05:Ju292 och Ju381 i nu behandlade delar avstyrks.

Skydd för bevispersoner

I några motioner tas frågan upp om möjlighet för vittnen och målsägande att vara anonyma i rättegången. Enligt motion Ju453 (s) bör vittnesskyddet vid brottmål ses över. Enligt motion 2004/05:Ju213 (m) bör möjligheten att vittna anonymt utredas. Enligt motion 2004/05:Ju361 (kd) behövs ny lagstiftning för att förhindra att målsägandes och vittnens adressuppgifter lämnas ut i samband med domstolsförfarande. Också enligt motionerna

2004/05:Ju429 och Ju395 (båda kd) bör frågan om att vittna under sekretessbelagd identitet utredas. I motion Ju375 (s) framförs uppfattningen att en särskild forumregel som möjliggör rättegång på annan ort än svarandens hemvist skulle bidra till att öka säkerheten för den enskilde i vissa fall.

Enligt motion Ju480 (fp) bör det inrättas ett personskyddsprogram på både nationell och internationell nivå. I motion Ju383 (fp) framställs krav på att regeringen inom EU verkar för att det införs ett EU-program för vittnesskydd och brottsoffers säkerhet.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om anonymitet för vittnen. Sammanfattningsvis ansåg utskottet det inte vara möjligt att genomföra några genomgripande ändringar av de gällande principerna om parts insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. Utskottet pekade också på att Europadomstolen avvisat möjligheten att använda anonyma vittnen under hänvisning till att den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna inte tillåter detta. De då aktuella yrkandena om att införa anonymitet för vittnen avslogs (se bet. 2001/02:JuU7 s. 25 f.).

Frågan om anonymitet för vittnen har också varit föremål för överväganden av Brottsofferutredningen. I sitt betänkande Brottsoffer – Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40) har utredningen sålunda övervägt att införa en ordning med möjlighet för bevispersoner att under vissa förutsättningar få vara anonyma i förhållande till den tilltalade (s. 320 f.). Vid övervägandena beaktade utredningen att de undersökningar som gjorts visat att hot och andra övergrepp mot målsägande och vittnen förekommer relativt sällan och inte har ökat i någon större omfattning samt att de övergrepp som förekommer främst riktas mot personer som den tilltalade har en relation till. Vidare beaktade utredningen att försvararen hamnar i en konfliktsituation gentemot sin klient genom att han måste förtiga identitetsuppgifter som han fått kännedom om under förhören med målsäganden eller vittnet. Mot bakgrund av dessa omständigheter och det förhållandet att principen om offentlighet och parts rätt till fullständig insyn inte bör åsidosättas utan mycket starka skäl fann utredningen då inte motiverat att föreslå en ordning med anonymitet för målsägande och vittnen. Något sådant förslag lades inte heller fram av regeringen.

Frågan om att förebygga våld och hot mot målsägande och vittnen har behandlats av Offentlighets- och sekretesskommittén i dess betänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) och av Personsäkerhetsutredningen i betänkandet Ett nationellt program om personsäkerhet (SOU 2004:1). Personsäkerhetsutredningen föreslår att ett nationellt program om personsäkerhet införs, vilket skall regleras i lag för att på så vis uppnå en enhetlighet i hela landet. Förslaget är i första hand tänkt att tillämpas på bevispersoner som medverkar i en förundersökning eller rättegång rörande grov eller organiserad brottslighet och deras närstående.

När det gäller frågan om personskyddsprogram på internationell nivå vill utskottet framhålla vad Personsäkerhetsutredningen anför i sitt betänkande. Utredningen framhåller att ett viktigt inslag i personsäkerhetsarbetet är att flytta hotade personer långt bort från själva hotet. Sverige är i det sammanhanget ett relativt litet land, vilket innebär att det inte alltid är möjligt att uppnå en tillräcklig säkerhet genom en flyttning inom landet. Utredningen framhåller att det för närvarande inte finns några rutiner för utbyte mellan Sverige och andra länder, eftersom internationellt samarbete regelmässigt förutsätter att de länder som deltar har ett fullt utbyggt nationellt handlingsprogram. Enligt utredningen öppnas nya möjligheter till samarbete med andra länder därför när det svenska programmet antagits. Personsäkerhetsutredningens betänkande bereds för närvarande i Regeringskansliet (Justitiedepartementet) och en proposition är aviserad till våren 2006.

Utskottet ser ingen anledning att göra någon annan bedömning av frågan om vittnens anonymitet än vad utskottet tidigare redovisat. För övrigt anser utskottet att det arbete som pågår med syfte att förebygga våld och hot mot bevispersoner bör avvakas. Utskottet avstyrker motionerna 2004/05: Ju213, 2004/05:Ju361, 2004/05:Ju429, Ju375, Ju395 och Ju453 samt motionerna Ju383 och Ju480 i nu behandlade delar.

Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden med olika aspekter på situationer då personer som varit misstänkta för brott visat sig vara oskyldiga. Motionärerna efterlyser olika åtgärder för stöd och kompensation till dessa personer. Utskottet avstyrker yrkandena bl.a. med hänvisning till att frågorna är föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang. Jämför reservationerna 30 (v, c) och 31 (mp).

I ett antal motioner behandlas olika konsekvenser för personer som misstänkts för brott men sedan visat sig vara oskyldiga.

I motion Ju307 (m) förespråkas olika stödåtgärder för personer som varit misstänkta för brott. Samma uppfattning uttrycks i motion Ju373 (kd); motionären efterlyser dessutom en handlingsplan för denna typ av frågor. Motionären efterfrågar dessutom kvalitetsmätningar av brottsutredningar för att motverka att oskyldiga döms. I motion Ju384 (mp, -) begärs att den enskilde skall få rätt att ta del av DNA-prov, bilder från övervakningskameror m.m. som används mot den enskilde. Motionärerna anser att den enskilde dessutom skall få rätt till medborgarvittne och rätt till skade-

stånd då personuppgifter registrerats till följd av felaktig misstanke om brott. Statens skadeståndsansvar vid obefogade beslut om hemliga tvångsmedel bör enligt motion Ju419 (v) utredas.

Om staten har vållat någon enskild personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada genom fel eller försummelse i sin myndighetsutövning är staten ersättningskyldig enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207). I vissa fall är staten emellertid skadeståndsansvarig oberoende av vållande. Det gäller de fall som regleras i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Enligt denna lag kan den som har varit anhållen mer än 24 timmar eller häktad få skadestånd från staten. Sådan ersättning kan också utgå om någon som avtjänat fängelsestraff eller sluten ungdomsvård och blivit frikänd genom överklagande eller efter anlåtande av särskilt rättsmedel. Ansökan om ersättning görs hos Justitiekanslern. Ersättning kan utgå för lidande, förlorad arbetsförtjänst, intrång i näringsverksamhet och utgifter. Ersättning kan också betalas för eventuella ombudskostnader med skäligt belopp. Enligt Justitiekanslerns praxis utgår ersättning för lidande i normalfallet med mellan 500 och 700 kr per dygn. Vid korta frihetsberövanden är normalbeloppet något högre t.ex. 3 000 kr för två dagar, 6 000 kr för fem dagar och 10 000 kr för tio dagar. Högre ersättning kan utgå t.ex. om frihetsberövandet har lett till omfattande publicitet som inneburit att den misstänkte har kunnat identifieras av en vidare krets eller om misstankarna har avsett ett särskilt allvarligt brott.

En tilltalad vid domstol kan enligt 20 kap. 9 § rättegångsbalken, om åklagaren lägger ned ett allmänt åtal på grund av att det inte föreligger tillräckliga skäl för att den misstänkte är skyldig, yrka på frikännande dom om inte målsäganden vill ta över åtalet. Den tilltalade behöver därmed inte riskera ett nytt åtal för samma gärning.

Som exempel på arbete med att öka kvaliteten i brottsutredningar kan nämnas det uppdrag regeringen givit bl.a. Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården och Brottsförebyggande rådet, vilka ingår i Rådet för rättsväsendets informationsförsörjning (RIF-rådet), att redovisa vilka åtgärder som myndigheterna vidtagit med anledning av en strategisk plan för samordningen av rättsväsendets informationsförsörjning för åren 2002–2007. RIF-rådet lämnade i december 2005 sin redovisning. Enligt rapporten har Rikspolisstyrelsen utarbetat en modell för ett strukturerat informationsinhämtande och informationsutbyte kring brott, den s.k. STUK-modellen (dnr USE-450-5796/04). Med den nya modellen kommer ett brottmål att hanteras under samma identitet hos alla inblandade myndigheter, vilket enligt rapporten kommer att möjliggöra en uppföljning av resultatet av hela rättskedjans verksamhet. Målet är att STUK-modellen skall vara införd hos myndigheterna senast i december 2007.

Ett annat exempel på uppföljningsarbete är en av Riksåklagaren år 2003 tillsatt arbetsgrupp med uppgift att göra en bred analys av kvaliteten i de olika leden i brottmålsprocessen (RÅ dir. 2003:1). I arbetsgruppen har ingått, förutom representanter för Åklagarmyndigheten, representanter för

domstolar, advokatbyråer, polismyndigheter och företrädare för forskarvärlden. Syftet med analysen har varit att identifiera behovet av olika slags förbättringar avseende bl.a. arbetsmetoder och hur dessa sammantaget kan leda till att lagakraftvunna domar står sig över tiden och inte blir föremål för resningsbeslut. Arbetet redovisades i oktober 2004 i rapporten Hållbara domslut – En förtroendefråga för rättsväsendet. Utskottet har inhämtat att rapporten utgör underlag för det vidare utvecklingsarbetet inom Åklagarmyndigheten. Arbetet bedrivs i Åklagarmyndighetens olika utvecklingscentrum. Analysen omfattar bl.a. frågor om bättre dokumentation och vad som skall ingå i förundersökningen. Rapporten används dessutom som underlag vid planeringen av olika interna utbildningar.

Utskottet har inte underlag för annat ställningstagande än att såväl gällande bestämmelsers utformning som tillämpningen av desamma är väl avvägda. Mot bakgrund av att kvaliteten på brottsutredningar är föremål för kontinuerlig uppföljning i berörda myndigheter och att detta ingår i utvecklingsarbetet anser utskottet inte heller i övrigt att det framkommit något som talar för att riksdagen bör vidta åtgärder med anledning av dessa frågor. Utskottet avstyrker motion Ju307 samt motionerna Ju373, Ju384 och Ju419 i nu behandlade delar.

Prövningstillstånd och resning

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet motioner om att avskaffa kravet på prövningstillstånd i vissa fall för att överklaga till hovrätt. Vidare behandlas ett motionsyrkande om förändringar i reglerna om kraven för att bevilja resning. Utskottet hänvisar till tidigare uttalanden och till att det inte finns underlag för något riksdagsuttalande. Motionsyrkandena avstyrks. Jämför reservationerna 32 (fp), 33 (kd) och 34 (fp) samt särskilt yttrande 3 (v).

Prövningstillstånd

Enligt motion Ju437 (kd) bör det generella kravet på prövningstillstånd av tingsrättens avgöranden i tvistemål och domstolsärenden som överklagas till hovrätt avskaffas. Motionärerna anser vidare att kravet på särskilt prövningstillstånd i brottmål när påföljden bestäms till böter skall avskaffas. I motion Ju376 (fp) efterfrågas ökade möjligheter till prövning av mål i två instanser, och en uppföljning av hur hovrätterna tillämpar reglerna för prövningstillstånd efterlyses. I motion L292 (v) begärs att samtliga domar i mål om vårdnad, boende och umgänge även fortsättningsvis skall kunna överklagas till hovrätten utan att prövningstillstånd meddelats.

I brottmål krävs prövningstillstånd i vissa fall när en dom överklagas till hovrätt. Sedan år 1993 gäller detta om den tilltalade inte dömts till svårare påföljd än böter eller om han frikänts från ansvar för brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än fängelse sex månader (49 kap. 13 § rättegångsbalken).

Även i tvistemål gäller i vissa fall ett krav på prövningstillstånd (49 kap. 12 § rättegångsbalken). Sedan början av 1970-talet gäller detta mål som i tingsrätten handlagts av en lagfaren domare enligt bestämmelserna för s.k. småmål, dvs. mål där tvisteföremålets värde uppenbart inte överstiger ett halvt basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. I samband med att reglerna om prövningstillstånd i brottmål infördes år 1993 utvidgades kravet på prövningstillstånd i tvistemål till att avse även andra fall där värdet av tvisteföremålet uppenbart inte översteg ett helt basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. I familjerättsliga mål krävs inte prövningstillstånd.

Prövningstillstånd meddelas om det finns anledning att ändra tingsrättsens dom, om det är av intresse för prejudikatbildningen eller om det annars finns synnerliga skäl. Om prövningstillstånd beviljas eller om målet är sådant att det inte krävs prövningstillstånd sker det i princip en helt ny rättegång i hovrätten.

Av grundläggande betydelse för frågan om rätt till domstolsprövning är den europeiska konventionen av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Konventionen med dess tilläggsprotokoll gäller sedan den 1 januari 1995 som lag här i riket (SFS 1994:1219).

Enligt artikel 6.1 i Europakonventionen skall var och en, vid prövning av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag.

Riksdagen beslutade i juni 2005 i samband med behandlingen av propositionen En modernare rättegång – Reformering av processen i allmän domstol att systemet med prövningstillstånd till hovrätt skulle utvidgas. Ändringarna träder i kraft den dag regeringen bestämmer. I sak innebär beslutet att systemet med prövningstillstånd utvidgas till att omfatta tvistemål, med undantag för vissa familjemål, och domstolsärenden. Några ändringar i kraven på prövningstillstånd i brottmål görs inte (prop. 2004/05:131, bet. JuU29, rskr. 307). Utskottet konstaterade att utgångspunkten för reformen var att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans och att hovrättsens roll i första hand bör vara att kontrollera att de tingsrättsavgöranden som överklagas är riktiga och att rätta till de eventuella felaktigheter som kan konstateras. För att så långt möjligt motverka risken för bestående rättssäkerhetsbrister och materiellt felaktiga avgöranden ansåg utskottet det vara viktigt att dispensgrunderna är sådana att felaktiga tingsrättsavgöranden så långt möjligt kan identifieras och ändras. Utskottet

välkomnade därför att det samtidigt med att tillämpningsområdet för prövningstillstånd till hovrätt infördes en ny dispensgrund för s.k. granskningsfall. Det innebär att möjligheterna att bevilja prövningstillstånd till hovrätt blir större eftersom det i fall då det inte utan beviljande av prövningstillstånd går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till skall meddelas prövningstillstånd (bet. 2004/05:JuU29 s. 12 f.).

I Vårdnadskommitténs betänkande Vårdnad – Boende – Umgänge. Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43) föreslås att det skall införas ett krav på prövningstillstånd vid överklagande från tingsrätt till hovrätt i vissa familjerättsliga mål. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Regeringen har aviserat en proposition med anledning av betänkandet under våren 2006. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet (Justitiedepartementet) och en proposition är aviserad till våren 2006.

När det gäller frågan om prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt vidhåller utskottet den ståndpunkt utskottet redogjorde för då bestämmelserna var föremål för regeringens ändringsförslag. Härutöver anser utskottet att beredningen av Vårdnadskommitténs betänkande och den proposition regeringen aviserat inte bör föregripas med ett riksdagsuttalande. Utskottet avstyrker motionerna Ju376, Ju437 och L292 i nu behandlade delar.

Resning

I motionerna 2004/05:Ju412 och Ju543 (båda fp) anförs att resning till den dömdes förmån kan beviljas om domen uppenbart strider mot lagen. Kravet måste betraktas som en brist enligt motionärerna, eftersom det ofta råder delade meningar om hur tydligt det är att domen är oriktig och om vilken grad av tydlighet som krävs för resning. Motionärerna förespråkar därför att möjligheterna till resning till förmån för den dömda förändras.

Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får enligt 58 kap. 2 § rättegångsbalken resning beviljas till förmån för den tilltalade i vissa fall. Ett sådant fall är, såsom motionärerna påpekar, att den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag.

Det har vid utskottets beredning inte framkommit något som ger underlag för att föreslå en förändring av resningsbestämmelsen på denna punkt. Utskottet anser att motionerna 2004/05:Ju412 och Ju543 i nu behandlade delar bör avslås.

Kostnads- och ersättningsfrågor

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden om att rättshjälp skall beviljas vid vissa markrättstvister och om att ersättningen för bl.a. vittnens inställelse vid rättegång skall höjas. Utskottet avstyrker bifall med hänvisning till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 35 (m, fp, kd, c).

Enligt motion Ju479 (s) kan markrättstvister för samebyar uppgå till stora belopp samtidigt som samebyarna inte har möjlighet att teckna rättsskydds-försäkring och inte är berättigade till statlig rättshjälp. Enligt motionärerna är det en stor risk att samerna på grund av ekonomiska skäl måste upphöra med sin rennäring.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om rättshjälp i rennäringstvister (se bet. 2005/06:JuU1, s. 120 f.). Utskottet uttryckte därvid sin förståelse för motionärernas önskemål om en utökad möjlighet för parter i mål som rör principiellt viktiga frågor om renskötselns markanspråk att få sina rättegångskostnader ersatta av staten samtidigt som rennäringen visserligen inte är direkt jämförbar med andra typer av näringsverksamhet ändock måste underkastas liknande överväganden när det gäller möjligheterna till rättshjälp. Hänsyn måste t.ex. tas till de försäkringsmöjligheter som finns för samebyar och andra. Utskottet ansåg mot denna bakgrund inte att det fanns skäl att förespråka en ordning som innebär att staten står för rättegångskostnaderna i denna typ av tvister.

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden när det gäller frågan om rättshjälp vid tvister med anknytning till rennäringen. Motion Ju479 avstyrks.

I motion Ju431 (c) anförs att ersättningen för resa med egen bil till och från rättegången är olika. Motionärerna anser att ersättningen till målsägande och vittnen är för låg och inte täcker den verkliga kostnaden. De efterfrågar därför en översyn av reglerna. Enligt motion Ju532 (c) är föräldrar till unga tilltalade berättigade till ersättning för sin inställelse i domstol, vilket inte gäller föräldrar till unga målsägande eller vittnen. Motionärerna anser att föräldrar till barn under 18 år, oavsett om barnet är tilltalad, målsägande eller vittne, alltid bör ha rätt till ersättning för sin inställelse.

Enligt 36 kap. 24 § rättegångsbalken har vittne som hörs i allmän domstol rätt till ersättning. Till vittne som åberopats av enskild part betalas ersättningen primärt av parten. Om denne har rättshjälp, eller om vittnet åberopas av åklagaren i brottmål, utgår ersättning av allmänna medel. Så är också fallet om rätten självmant kallat in vittnet i ett indispositivt tvistemål eller i mål om brott som hör under allmänt åtal. Här kan också nämnas att ersättning till målsägande som skall höras med anledning av

åklagarens talan enligt 37 kap. 3 § rättegångsbalken betalas av allmänna medel enligt vad som sägs i 36 kap. 24 § rättegångsbalken. Vårdnadshavare för tilltalad som skall höras enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller enligt 21 kap. 1 § rättegångsbalken är också berättigade till ersättning. Vad gäller process i allmän förvaltningsdomstol framgår av 26 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att vittne har rätt till ersättning för sin inställelse. Som huvudregel gäller att ersättningen utgår av allmänna medel.

Ersättning som av allmänna medel skall betalas till vittnen m.fl. beräknas enligt förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. Den ersättning som kan komma i fråga kan avse nödvändiga kostnader för resa (reseersättning) och uppehälle (traktamente) samt ersättning för förlorad inkomst eller annan ekonomisk förlust (ersättning för tidsspillan).

Enligt förordningen utgår ersättning för närvarande huvudsakligen enligt följande. Reseersättning betalas för resa med tåg med belopp som motsvarar avgiften i andra klass och resa med egen bil ersätts med 120 öre per kilometer. Traktamente utgår med högst 60 kr per dag; utgift för nattlogi ersätts med det belopp som motsvarar skälig kostnad på orten för logi på hotell i mellanklass. Ersättning för tidsspillan utgår med det belopp som svarar mot den faktiska förlusten, dock högst 700 kr per dag. Av 8 kap. 27 § inkomstskattelagen (1999:1229) framgår att ersättning enligt förordningen för inställelse som inte skett yrkesmässigt är skattefri.

Utskottet uttalade i samband med att frågan tidigare behandlades att skyldigheten att vittna vilar på en lagstadgad vittnesplikt (se bet. 1994/95:JuU19 s. 10 f.) och att denna vittnesplikt i rättskipningens intresse åvilar var och en (se 36 kap. rättegångsbalken). Vidare anförde utskottet att skyldigheten att inställa sig som vittne aktualiseras för ett relativt litet antal personer; i de flesta fall endast vid något eller några tillfällen. Vissa yrkeskategorier förekommer dock förhållandevis ofta som vittnen, t.ex. poliser. Detta talade enligt utskottets uppfattning i och för sig för en viss varsamhet vid bedömningen av krav på uppräkningsbeloppet. Utskottet betonade samtidigt att, som utskottet även tidigare uttalat, regleringen om ersättning till vittnen m.fl. har en inte oväsentlig betydelse för en väl fungerande rättsordning och att det är angeläget att ersättningsbeloppets storlek inte får en negativ inverkan på allmänhetens beredvillighet att vittna. Kostnader eller inkomstbortfall, t.ex. löneavdrag, bör vittnet, som utskottet tidigare också uttalat, i princip få full ersättning för. Utskottet anförde vidare att det redan av processekonomiska skäl, enligt utskottets mening, inte kan få förekomma att rättegångar måste ställas in på grund av att vittnen underlåter att hörsamma vittneskallelser under åberopande av att de inte kan erhålla gottgörelse för sina med inställelsen förenade kostnader.

Utskottet vidhåller sin redovisade uppfattning. Utskottet är inte heller i övrigt berett att föreslå några åtgärder när det gäller frågan om ersättning för inställelse i rättegång. Motion Ju431 och motion Ju532 i nu behandlad del avstyrks.

Verkställighet av böter

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsförslaget om att underlätta att verkställa indrivningen av böter från i utlandet boende personer som dömts i Sverige. Utskottet avstyrker motionsförslagen såsom tillgodosedda. Jämför reservation 36 (m, fp, kd, c).

I motion Ju236 (m) begärs utvidgade möjligheter att driva in böter från utländska fordonsförare som begår trafikbrott i Sverige. En liknande begäran återfinns i motion T610 (kd).

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden av liknande innebörd. Vid riksmötet 1997/98 uttalade utskottet att frågan om indrivning av böter vid trafikbrott borde ses över, bl.a. i ett EU-perspektiv. Det var av trafiksäkerhetsskäl angeläget att det fanns ett effektivt påföljdssystem även för utländska fordonsförare. Utskottet ansåg att regeringen borde utreda frågan, och vad utskottet anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (bet. 1997/98:JuU24, rskr. 228). I maj 2000 framhöll trafikutskottet vikten av att påföljdssystemet är lika effektivt för utländska förare som för svenska och underströk vikten av att åtgärder vidtas i syfte att åstadkomma ett effektivt påföljdssystem även för utländska förare. Trafikutskottets ställningstagande gav riksdagen regeringen till känna (bet. 1999/2000:TU11, rskr. 238). Trafikutskottet uttalade i mars 2004 åter att regeringen skyndsamt borde fullfölja riksdagens tidigare beslut i detta avseende och åstadkomma ett reformerat bötesystem som är lika för alla oavsett nationalitet. Riksdagen gav regeringen till känna vad trafikutskottet anförde (bet. 2003/04:TU5, rskr. 182).

En av regeringen tillkallad särskild utredare avgav sitt betänkande Verkställighet av vissa trafikböter/trafikavgifter för utländska trafikanter (SOU 2002:72).

I januari 2002 godkände Europaparlamentet ett utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff. Riksdagen godkände i maj 2004 utkastet till rambeslut (prop. 2003/04:92, bet. JuU28, rskr. 279). Enligt rambeslutet skall ett bötesstraff som har beslutats i en medlemsstat av antingen domstol eller, under vissa förutsättningar, en annan myndighet erkännas och verkställas i en annan medlemsstat utan att något nytt beslut behöver fattas av den staten. I vissa fall skall dock verkställigheten av bötesstraffen kunna vägras. Verkställigheten skall ske på

samma sätt som för ett inhemskt bötesstraff. Tanken är att fysiska eller juridiska personer i framtiden inte skall kunna undkomma verkställighet av bötesstraff inom EU. Rambeslutet skall vara genomfört senast i mars 2007.

Utskottet konstaterar att syftet med motionsförslagen, nämligen att göra det möjligt att verkställa bötesstraff inom EU, blir tillgodosett genom rambeslutet. Utskottet avstyrker motionerna Ju236 och T610.

Säkerheten i domstolarna

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas två motionsyrkanden om en översyn av säkerheten i landets domstolar. Vidare behandlas två motionsyrkanden om att utföra registerkontroll vid nyanställning av bl.a. domare. Utskottet avstyrker yrkandena dels med hänvisning till tidigare uttalanden, dels med hänvisning till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 37 (fp, c) och 38 (fp, c).

Enligt motionerna 2004/05:Ju339 och Ju376 (båda fp) behövs det en kontinuerlig och ordentlig översyn och uppföljning av säkerheten i landets domstolar.

Säkerheten i domstolarna regleras i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol. Enligt 1 § får säkerhetskontroll i domstol genomföras som allmän eller särskild säkerhetskontroll. Allmän säkerhetskontroll får genomföras, om det finns anledning att befara att det i en domstols lokaler kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. Särskild säkerhetskontroll får genomföras, om det till följd av särskilda omständigheter finns risk att det i samband med en domstolsförhandling kan komma att förövas brott som anges i andra stycket. Bestämmelserna om allmän säkerhetskontroll infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2001 (prop. 2000/01:32, bet. JuU16, rskr. 185).

I samband med att lagen om säkerhetskontroll i domstol fick sin nuvarande utformning uttalade utskottet i likhet med regeringen att samhällsviktiga intressen som den nya regleringen var avsedd att skydda vägde tyngre än de måttliga rättighetsinskränkningar som den medförde. Inpasseringskontrollen vid allmänna säkerhetskontroller kunde enligt utskottets mening inte anses mer ingripande än de säkerhetskontroller som tidigare kunde företas vid domstolsförhandling. En annan sak var att användandet av inpasseringskontroller kunde förutses öka. Detta var också en av avsikterna med att införa möjligheter till allmän säkerhetskontroll (bet. 2000/01:JuU16 s. 6 f.).

Domstolsverket har i rapporten Framtida riktlinjer för säkerhetsarbete i domstolsväsendet (DV-rapport 2002:6) presenterat en rad förslag till åtgärder för att öka säkerheten vid domstolarna. Rapporten, som getts in till Regeringskansliet, används i det kontinuerliga arbete som pågår vid landets domstolar med att förbättra säkerheten. Flertalet av de åtgärdsförslag som lämnas i rapporten är sådana som Domstolsverket och domstolarna kan genomföra själva. Av rapporten framgår vidare att Domstolsverket har tagit initiativet till att tillsammans med Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Kriminalvården utreda behovet av fler säkerhetssalar samt även säkerheten i samband med häktesförhandlingar. Nyligen har också Stockholms tingsrätt utrustats med ytterligare en säkerhetssal, och ytterligare säkerhetssalar kommer att iordningställas på andra domstolar. Utskottet har också inhämtat att regeringen har för avsikt att utvärdera de ökade möjligheterna till säkerhetskontroll som infördes i lagen om säkerhetskontroll i domstol år 2001.

Av Domstolsverkets årsredovisning för år 2004 framgår att 43 domstolar under året beslutade om särskild säkerhetskontroll vid 338 tillfällen, och det till en sammanlagd kostnad av knappt 1,4 miljoner kronor. Allmän säkerhetskontroll beslutades av 7 domstolar vid 13 tillfällen till en sammanlagd kostnad av 352 000 kr.

När utskottet behandlade liknande yrkanden senast (bet. 2003/04:JuU14 s. 25 f.) ansåg utskottet sig inte ha underlag för annat ställningstagande än att såväl gällande bestämmelsers utformning som tillämpningen av desamma är väl avvägda.

Utskottet kvarstår vid denna uppfattning. Motionerna 2004/05:Ju339 och Ju376 i nu behandlade delar avstyrks.

I motionerna 2004/05:Ju339 och Ju376 (båda fp) förespråkas vidare en möjlighet att företa brottsregisterkontroll vid anställning av personal i domstol. Motionärerna påpekar att det för vissa personalgrupper inom andra verksamhetsområden görs sådana kontroller.

Rätten att få ut personuppgifter ur belastningsregistret är reglerad i lagen (1998:620) om belastningsregister. Belastningsregistret innehåller uppgifter om personers brottmålsdomar och beslut som meddelats i Sverige och som avser brottspåföljd m.m. Belastningsregistret motsvarar det som tidigare benämndes kriminalregistret och som även kallades brottsregistret. Rätten att få uppgifter från registret tillkommer vissa myndigheter för deras tillsynsverksamhet, t.ex. Datainspektionen, domstolar och myndigheter i vissa fall. I övrigt kan regeringen för vissa ärenden föreskriva sådan rätt och i särskilda fall ge tillstånd till den. Detta framgår av förordningen (1999:1134) om belastningsregister. En myndighet som har rätt att få uppgifter ur registret skall i varje särskilt fall noga pröva behovet av information. En begäran om att få ta del av uppgifter ur registret får göras endast om skälet till det uppväger den olägenhet det innebär för den som berörs. En enskild har dock alltid rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv.

För närvarande har varken Domstolsverket eller Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet rätt att inhämta uppgifter ur registret vid anställningsförfarande. Domstolsverket överlämnade nyligen till regeringen promemorian Registerkontroll av personal inom domstolsväsendet (dnr 1219-2005). I promemorian tar Domstolsverket sin utgångspunkt i vikten av allmänhetens förtroende för domstolsväsendet. Mot den bakgrunden föreslås att Domstolsverket skall ges möjlighet att inhämta utdrag ur belastningsregistret beträffande den som är aktuell för anställning som notarie och att Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet skall få denna möjlighet i ärenden om anställning som domare och hyresråd. För att säkerställa att registerkontrollen utförs föreslås en ändring i förordningen (1988:318) med instruktion för Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet. Frågan bereds i Regeringskansliet (Justitiedepartementet).

Utskottet konstaterar att förslaget i den redovisade promemorian från Domstolsverket innebär just en sådan möjlighet till registerkontroll som motionärerna efterfrågar. Utskottet anser att beredningsarbetet av förslaget inte bör föregripas genom att riksdagen nu uttalar sig. Riksdagen bör avslå motionerna 2004/05:Ju339 och Ju376 i nu behandlade delar.

Offentlighet i domstol

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden med begäran om en översyn av tillämpningen av bestämmelserna om domstolsförhandlingar bakom stängda dörrar och med synpunkter på fotoförbudet i samband med rättegång. Utskottet konstaterar att justitieministern avser att föra diskussioner om fotoförbudet bl.a. med de politiska partierna och avstyrker därför motionsyrkandet. Övriga motionsyrkanden avstyrks med hänvisning till tidigare ställningstaganden. Jämför reservationerna 39 (fp) och 40 (kd, c).

I motion 2004/05:Ju339 (fp) begärs en översyn av tillämpningen av bestämmelserna om domstolsförhandlingar inom stängda dörrar. Motionärerna anför att tillämpningen av bestämmelserna tycks ha ökat och att en minskad insyn kan leda till att tilltron till rättsväsendet minskar.

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen skall domstolsförhandling vara offentlig. I 5 kap. rättegångsbalken regleras frågor om offentlighet vid domstol. I vissa fall kan domstolsförhandling hållas inom stängda dörrar. Det rör bl.a. vissa typer av brott såsom sexualbrott eller när uppgifter om den tilltalades personliga förhållanden skall gås igenom. Detsamma gäller till skydd för uppgifter som hänför sig till en förundersökning i brottmål (5 kap. 1 § rättegångsbalken). Enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare gäller dessutom vid förhandling i

mål mot den som inte fyllt 21 år att om offentlighet är till uppenbar olägenhet till följd av den uppmärksamhet den unge kan antas bli föremål för, får rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar (27 § andra stycket).

Enligt vad utskottet inhämtat från Domstolsverket förs inte någon statistik över hur många förhandlingar som hålls inom stängda dörrar. Domstolsverket har inte heller fått några indikationer på att antalet sådana förhandlingar skulle ha ökat.

I praktiken är det inte vanligt att rättegång hålls bakom stängda dörrar. Ett beslut att hålla sammanträde inom stängda dörrar skall dokumenteras, liksom skälen för det (6 kap. 3 § första stycket fjärde punkten rättegångsbalken).

Vid utskottets tidigare behandling av motionsyrkanden med samma fråga instämde utskottet i motionärernas uppfattning att öppenhet är ett viktigt inslag i rättskipningen. Utskottet ansåg emellertid att mot detta intresse måste vägas andra likaledes viktiga intressen såsom att brott kan utredas effektivt och att den personliga integriteten kan skyddas. De bestämmelser som motionsyrkandena tar sikte på ger uttryck för en avvägning mellan dessa intressen. När det gäller förslagen om statistik rörande beslut om stängda dörrar ansåg utskottet att reglerna om när förhandlingen får hållas bakom stängda dörrar är tydliga. Utskottet utgick dessutom från att domstolarna gör en noggrann prövning av frågan om den grundlagsfästa förhandlingsoffentligheten skall inskränkas. Utskottet hänvisade också till den tillsyn som utövas av riksdagens ombudsmän (JO). Utskottet såg därför ingen anledning att förordna nya rutiner för insamling av statistik rörande beslut om att hålla förhandlingar bakom stängda dörrar (bet. 2003/04: JuU14 s. 24 f.).

Utskottets uppfattning kvarstår. Motion 2004/05:Ju339 i nu behandlad del avstyrks.

I motion Ju437 (kd) anförs att det finns brister i bestämmelserna om fotoförbud i samband med rättegång. Som exempel nämner motionärerna att bestämmelserna om fotoförbud inte gäller när rätten håller syn på annan plats. Dessutom är det enligt motionärerna oklart om det är tillåtet med fotografering genom dörren till rättssalen eller genom ett fönster. Motionärerna vill därför ha en översyn av reglerna om fotoförbud.

Enligt den senaste lydelsen av 5 kap. 9 § rättegångsbalken, vilken träder i kraft den dag regeringen bestämmer, får bildupptagning i eller bildöverföring från rättssalen ske endast om det följer av lag. Någon sådan lagstiftning till förmån för t.ex. nyhetsmediernas rapportering eller för enskilda åhörare finns inte. Av bestämmelsens ordalydelse följer att något fotograferingsförbud enligt bestämmelsen inte kan uppställas utanför rättssalen.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett granskningsärende uttalat att regeln om fotoförbud rimligen måste tolkas så att den träffar även situationer då någon, sedan en förhandling har inletts, fotograferar in genom dörren till rättssalen (JO:s ämbetsberättelse 2001/02 s. 46 f.).

Utskottet har inhämtat att justitieministern avser att bjuda in företrädare för de politiska partierna och berörda myndigheter för att diskutera frågan om fotografering i rättssalar.

Då utskottet senast behandlade en motsvarande motion kunde utskottet beträffande fotografering i samband med att syn företas i enskilds bostad i och för sig instämma i att det med hänsyn till den enskildes personliga integritet inte är helt tillfredsställande att det i dessa fall inte finns några begränsningar i rätten att fotografera. Redan det förhållandet att en del av en offentlig förhandling vid sådan syn förläggs till en enskilds bostad innebär ett stort intrång i den privata sfären. Att den enskilde därtill skulle behöva acceptera att åhörare fotograferar och möjligen senare publicerar fotografierna i medierna framstår inte som en rimlig ordning. Mot bakgrund härav var utskottet inte berett att ta något initiativ i denna fråga (bet. 2004/05:JuU29 s. 18 f.).

Utskottet ser positivt på justitieministerns avsikt att bjuda in bl.a. företrädare för de politiska partierna för att diskutera frågan om fotografering i rättssalar. Frågan bör därmed inte föregripas genom ett uttalande från riksdagen. Utskottet avstyrker motion Ju437 i nu behandlad del.

Utnämning av högre domare, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet behandlar i detta avsnitt motionsförslag om en större öppenhet vid utnämningen av högre domare, vissa frågor med anknytning till rekryteringen av andra domartjänster och notarietjänster samt principiella frågor om lönesättning av domare. Utskottet avstyrker bifall till förslagen bl.a. med hänvisning till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 41 (m, fp, kd, c), 42 (mp), 43 (kd) och 44 (c) samt särskilda yttrandena 4 (m, fp, c) och 5 (v).

I motionerna 2004/05:Ju339 (fp), Ju376 (fp), Ju384 (mp, -) och Ju437 (kd) begärs en större öppenhet vid utnämningen av högre domare. Enligt motionärerna bör utnämningarna föregås av ett ansökningsförfarande. Samma uppfattning kommer till uttryck i motion Ju254 (fp) i vilken motionären tillägger att riksdagen bör utnämna de högsta domarna.

Av 11 kap. 9 § första stycket regeringsformen samt 4 kap. 2 § rättegångsbalken och 3, 10 och 15 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar framgår att ordinarie domare alltid utnämns av regeringen. I fråga om de högsta domartjänsterna, dvs. tjänsterna som justitieråd, regeringsråd, president i hovrätt och kammarrätt, lagman i hovrätt och kammarrätt, domare i Arbetsdomstolen och Marknadsdomstolen, ordförande och vice ordförande i Patentbesvärsrätten, tjänsterna som lagman i tingsrätterna

i Stockholm, Göteborg och Malmö, tjänsterna som lagman i Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Göteborg och Länsrätten i Skåne län samt tjänsterna som ordförande i hyresnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, gäller att de tillsätts direkt efter ett kallelseförfarande. Tjänsterna kungörs alltså inte lediga, och det sker inte heller något formellt anmälningsförfarande.

Övriga ordinarie domartjänster och tjänster som hyresråd och dispasschör tillsätts efter ett ansökningsförfarande sedan tjänsterna kungjorts lediga. Ansökan ställs till regeringen men ges in till Domstolsverket. Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet (TFN) bereder tillsättningsärendena och avger förslag till regeringen på vilka sökande som bör komma i fråga för tjänsten.

Med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen har formerna för tillsättandet av de högre domartjänsterna varit föremål för utredning (bet. 1997/98:JuU24 s. 3 f. rskr. 228). I sitt betänkande Domarutnämningar och domstolsledning – frågor om utnämning av högre domare och domstolschefens roll (SOU 2000:99) har den parlamentariska kommittén lämnat sitt förslag. När det gäller utnämningen av högre domare sägs i betänkandet att regeringen även fortsättningsvis bör vara det organ som utnämner de högre domarna och att den inte bör kunna delegera uppgiften att utnämna ordinarie domare. Beredningen av utnämningen till högre domarbefattningar bör enligt betänkandet inledas i ett särskilt från såväl riksdag som regering organisatoriskt självständigt beredningsorgan, en förslagsnämnd, som lämnar regeringen förslag på lämpliga kandidater. Förslagsnämnden bör vara lagreglerad. Alla lediga befattningar bör tillkännages offentligt och ett system med intresseanmälningar införs. Nämnden skall lämna regeringen ett offentligt förslag på lämpliga kandidater till högre befattningar. Regeringen bör enligt kommittébetänkandet kunna välja fritt bland de personer som nämnden fört upp på förslag. Om regeringen vill utse någon person som nämnden inte fört upp på förslag, skall regeringen anmäla det till justitieutskottet som skall hålla en offentlig utfrågning. Om utskottet därefter yttrar sig till förmån för någon av kandidaterna skall regeringen vara bunden av yttrandet.

Betänkandet har remissbehandlats. Under år 2004 gav regeringen en parlamentariskt sammansatt kommitté (Grundlagsutredningen) i uppgift att bl.a. se över tillsättningen av högre tjänster (dir. 2004:96). När det gäller beredningen av frågan om utnämning av högre domare avvaktar regeringen Grundlagsutredningens ställningstaganden i den delen.

När utskottet senast behandlade denna fråga ansåg utskottet att det pågående beredningsarbetet borde avvaktas (se bet. 2003/04:JuU14 s. 27 f.).

Utskottet har inte underlag för någon annan uppfattning än att det fortsatta beredningsarbetet bör avvaktas. Motion Ju254 samt motionerna 2004/05:Ju339, Ju376, Ju384 och Ju437 i nu behandlade delar bör avslås.

Enligt motion Sf336 (v) bör rekryteringen av medarbetare med utländsk bakgrund inom bl.a. domstolsväsendet öka. I motion 2004/05:Ju489 (c) förespråkas att fler jurister än i dag borde kunna få notariatjänst på grundval av intervju. I Ju437 (kd) framförs uppfattningen att ett system med prestationsstyrd lön skulle kunna hota den självständighet som måste känneteckna en domare.

I Domarutredningens betänkande En öppen domarrekrutering (SOU 2003:102) lämnas förslag som skall leda till en helt öppen domarrekrutering. Utredaren går igenom och analyserar de krav som bör ställas på en blivande domare. Som särskilt tungt vägande bedömningsgrunder anger utredaren yrkesskicklighet, personliga egenskaper, utbildning och yrkeserfarenheter. Förslaget syftar till att bredda rekryteringsbasen för att därigenom säkerställa domarförsörjningen, öka möjligheterna att utnämna domare med mer varierande yrkeserfarenheter än hittills och skapa bättre förutsättningar för att rekrytera domare med specialkompetens. Vidare föreslås bl.a. att det skapas ett mer aktivt rekryteringsförfarande med förfinade urvalsmetoder och att Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet ersätts med en ny nämnd, Domarnämnden. I betänkandet behandlas vidare bl.a. frågor om lönesättningen av domare och förslag angående notarieutbildningen.

Regeringen anför i budgetpropositionen för år 2006 (prop. 2005/06:1 s. 42) att det är av stort värde att även andra kvalificerade jurister än domarutbildade anställs som domare. Inriktningen för det fortsatta arbetet är därför att domarrekruteringen i enlighet med utredningens intentioner skall bli mer öppen. Det finns inte anledning att avskaffa den särskilda domarutbildningen. En mer öppen domarrekrutering kan dock innebära att behovet av personer som genomgått den utbildningen minskar, och regeringen har därför gett en utredare i uppdrag (dnr Ju2005/6321/P) att föreslå hur en anpassning av domarutbildningen till ett minskat behov kan utformas och hur utbildningen bör utvecklas även i andra avseenden. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober 2006.

Utskottet anser att utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker bifall till motionerna 2004/05:Ju489, Ju437 och Sf336 i här behandlade delar.

Nämndemän

Utskottets förslag i korthet

Utskottet behandlar i avsnittet motionsförslag om att höja nämndemännens ersättning och principerna för rekryteringen av nämndemän. Utskottet avstyrker motionsförslagen med hänvisning till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 45 (m, fp, kd, c), 46 (mp), 47 (m, fp, kd, c), 48 (mp) och 49 (kd).

I ett antal motioner tas frågor upp med olika aspekter på nämndemannainstitutet.

I motionerna 2004/05:Ju251 (c), 2004/05:Ju269 (c), 2004/05:Ju336 (s), 2004/05:Ju339 (fp), 2004/05:Ju343 (s), 2004/05:Ju346 (c), 2004/05:Ju372 (mp), 2004/05:Ju413 (fp), 2004/05:Ju451 (s), 2004/05:Ju471 (kd), 2004/05:Ju489 (c), 2004/05:Ju491 (c), Ju287 (kd), Ju329 (c, m, kd, fp), Ju356 (s), Ju361 (c), Ju371 (kd), Ju374 (m), Ju376 (fp), Ju384 (mp, -), Ju515 (s), Ju545 (s) och Ju559 (m) begärs att de ekonomiska villkoren ses över och förbättras för nämndemännen.

I motionerna 2004/05:Ju384 (s), 2004/05:Ju419 (s), 2004/05:Ju428 (s), 2004/05:Ju471 (kd), Ju303 (s), Ju352 (s), Ju356 (s), Ju384 (mp, -), Ju405 (s), Ju408 (s), Ju437 (kd) och Ju524 (s) anförs att nämndemännen i Sveriges domstolar bör ha en så representativ sammansättning som möjligt i förhållande till Sveriges befolkning. Flera motionärer lyfter fram vikten av att personer med invandrabakgrund finns representerade bland nämndemännen.

Enligt motion Ju384 (mp, -) bör kravet på svenskt medborgarskap för att vara nämndeman i domstol avskaffas.

I motionerna 2004/05:A352 (kd) och A370 (kd) föreslås att nämndemän av båda könen bör finnas företrädna vid vårdnadstvister.

Nämndemän medverkar i handläggningen av olika måltyper i såväl allmänna domstolar som allmänna förvaltningsdomstolar. I tingsrätt och hovrätt deltar sålunda nämndemän i avgörandet av flertalet brottmål (se 1 kap. 3 b § och 2 kap. 4 § rättegångsbalken). Vidare ingår nämndemän i rätten när sådana domstolar avgör familjerättsliga tvistemål med fullsuttet rätt (se 14 kap. 17 och 18 §§ äktenskapsbalken samt 20 kap. 1 § föräldrabalken). För de allmänna förvaltningsdomstolarnas del gäller att nämndemän som huvudregel deltar när länsrätt företar mål till avgörande (se 17 § lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar). I kammarrätt däremot medverkar nämndemän endast om det är särskilt föreskrivet (se 12 § nämnda lag).

Bestämmelser om ersättning till nämndemän har meddelats i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Av 2 § i förordningen framgår att nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt jury-

män i tryckfrihetsmål erhåller ett arvode för sammanträde om 300 kr per dag. Härutöver gäller enligt 2 a § i förordningen att en nämndeman eller juryman som förlorar inkomst på grund av sitt uppdrag för varje dag som han har rätt till arvode för sammanträde också har rätt till ersättning för inkomstförlusten till den del denna inte täcks av arvodet.

Arvodena beräknas sålunda utan hänsyn till sammanträdestidens längd, och någon ersättning för barnomsorgskostnader betalas inte. Inte heller görs nämndemannens arbete med annat än ersättning för förlorad inkomst i den mån denna går utöver arvodets belopp.

Nämndemän i allmän domstol utses genom val (4 kap. 5 § rättegångsbalken). Val av nämndeman i tingsrätt förrättas av kommunfullmäktige. Nämndeman i hovrätt väljs av landstingsfullmäktige, utom i Gotlands län där valet förrättas av kommunfullmäktige. Valet skall vara proportionellt, och det skall eftersträvas att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke (4 kap. 7 § rättegångsbalken). Likartade bestämmelser gäller för nämndemän i de allmänna förvaltningsdomstolarna enligt 19 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Enligt 11 kap. 9 § tredje stycket regeringsformen får endast den som är svensk medborgare inneha eller utöva domartjänst. Kravet på svenskt medborgarskap är lagfäst beträffande nämndemän i allmän domstol i 4 kap. 6 § rättegångsbalken och beträffande nämndemän i allmän förvaltningsdomstol i 20 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar.

Frågor om rekrytering av nämndemän och de därmed sammanhängande frågorna om ersättning m.m. har varit föremål för utredning. Nämndemannakommittén har i betänkandet Framtidens nämndemän (SOU 2002:61) bl.a. föreslagit att en femtedel av de nämndemän som skall väljas skall tas ur en kvot där allmänheten kan lämna förslag på tänkbare kandidater. Kommittén har vidare lämnat förslag rörande nämndemannens ersättningar. Sålunda har föreslagits att kopplingen mellan arvode och tilläggsbelopp tas bort, att regler införs om ersättning för förlust av pensionsrätt och semesterförmån, om ersättning för barnomsorg, om skälig ersättning för merkostnader som drabbar näringsidkare, om särskild ersättning till den som har lång resväg samt att ett förtydligande görs så att ersättning kan lämnas till den som kallas till såväl information som introduktionsutbildning.

Betänkandet bereds i Regeringskansliet, och regeringen har aviserat en proposition till riksdagen under våren 2006.

När utskottet senast hade att ta ställning till motsvarande yrkanden rörande ersättning och rekrytering av nämndemän hänvisade utskottet till det nyss nämnda beredningsarbetet (bet. 2003/04:JuU14 s. 15 f.). Utskottet noterade att syftet med förslagen är att åstadkomma en bredare rekrytering, något som också bidrar till att öka förutsättningarna att hålla en jämn könsfördelning vad gäller nämndemän i vårdnadstvister. Utskottet var emellertid inte berett att förorda en reglering av hur nämndemän skall fördelas på olika typer av mål.

Utskottet, som inte ändrat uppfattning i de nu behandlade frågorna, föreslår att riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju269, 2004/05:Ju336, 2004/05:Ju343, 2004/05:Ju372, 2004/05:Ju384, 2004/05:Ju413, 2004/05:Ju419, 2004/05:Ju428, 2004/05:Ju451, 2004/05:Ju491, Ju287, Ju303, Ju352, Ju356, Ju361, Ju371, Ju374, Ju405, Ju408, Ju515, Ju524, Ju545 samt motionerna 2004/05:Ju251, 2004/05:Ju339, 2004/05:Ju346, 2004/05:Ju471, 2004/05:Ju489, 2004/05:A352, Ju329, Ju376, Ju384, Ju437 och Ju559 och A370 i nu behandlade delar.

Medlemskap i Advokatsamfundet

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet motionsyrkanden om att ändra kraven för medlemskap i Advokatsamfundet. Utskottet avstyrker yrkandena med hänvisning till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 50 (m, c).

I motionerna 2004/05:Ju364 och Ju466 (båda m) begärs att reglerna rörande utbildningskraven för att bli medlem i Sveriges advokatsamfund skall ändras så att även andra juridiska examina än juris kandidatexamen och juristexamen skall ge möjlighet till medlemskap i samfundet.

Advokat är den som är ledamot av Sveriges advokatsamfund (8 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken). För att bli ledamot krävs bl.a. att man har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete (8 kap. 2 § första stycket 2). De kunskapsprov som avses är juris kandidatexamen och juristexamen (4 kap. 1 § och kungörelsen [1964:29] angående kunskapsprov för behörighet som domare, m.m.).

Advokatsamfundets styrelse får i enskilda fall medge undantag från dessa krav beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser. Det finns även möjlighet för den som genomgått utbildning som krävs för att bli advokat i en stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz eller som blivit auktoriserad som advokat i Danmark, Finland, Island eller Norge i enlighet med där gällande bestämmelser att under vissa förutsättningar bli ledamot i samfundet.

Under en lång tid har det i Sverige funnits en enhetlig juristutbildning, och denna utbildning har lett fram till juris kandidatexamen. De mål som en student skall ha uppnått för att erhålla en sådan examen regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). Examen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt 180 poäng. För att erhålla juris kandidatexamen skall studenten ha förvärvat sådana teoretiska kunskaper och färdigheter främst inom civilrätt, processrätt, straffrätt, statsrätt, förvaltningsrätt, finansrätt och internationell rätt som behövs för att kunna

komma i fråga för anställning som domare och verksamhet som advokat. Han skall vidare ha förvärvat kännedom om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser, förvärvat kunskaper om hur fysiskt och psykiskt våld påverkar kvinnor och män samt fått insikt i sådana ämnesområden, t.ex. rätts historia, allmän rättslära och ekonomi, som kan vara av särskild betydelse för tillämpningen av de juridiska kunskaperna.

I examenssammanhang har man att skilja mellan å ena sidan generella examina, såsom kandidatexamen och magisterexamen, och å andra sidan yrkesexamina. Jur.kand. är – trots namnet – en yrkesexamen. Bara vissa lärosäten har rätt att utfärda en sådan. Det är Högskoleverket som beslutar om ett lärosäte skall ges rätt att utfärda en viss typ av yrkesexamen. Vid prövningen av den frågan bedöms bl.a. möjligheten att erbjuda kvalificerade lärare. Det är alltså inte bara en fråga om poängantal och redovisat kursinnehåll.

Under 1990-talet började en ny typ av juristutbildningar att växa fram, t.ex. det affärsjuridiska magisterprogrammet med Europainriktning vid Linköpings universitet. Dessa utbildningar, som ofta kombinerar juridik med t.ex. ekonomi- och språkstudier, leder till en examen som utfärdas med stöd av möjligheten för lärosätena att utfärda generella examina. Den som genomgår en sådan utbildning får alltså inte den yrkesexamen som benämns juris kandidatexamen och är följaktligen även utestängd från möjligheten att bli ledamot i Advokatsamfundet.

Den som vill bli medlem i Sveriges advokatsamfund måste utöver övriga behörighetskrav från år 2004 även ha avlagt en godkänd advokatexamen. Den sökande skall då ha genomgått tre delkurser om två dagar vardera som tar upp dels advokatetik, dels förhandlings- och presentations-teknik, dels frågor om att driva advokatverksamhet. Efter kurserna sker en muntlig examination.

Enligt vad utskottet inhämtat från Justitiedepartementet finns det inga planer på att ändra reglerna för medlemskap i Advokatsamfundet vad gäller kraven på juris kandidatexamen.

När utskottet senast behandlade denna fråga (bet. 2003/04:JuU14 s. 32 f.) framhöll utskottet att regleringen av advokatväsendet syftar bl.a. till att tillgodose den rättssökande allmänhetens behov av kvalificerade ombud och biträden. Kraven för medlemskap i Advokatsamfundet innebär en trygghet för den som vänder sig till en advokat. Att ändra kraven så att även juristutbildningar som inte uppfyller kraven på en juris kandidatexamen ger behörighet skulle enligt utskottets mening innebära en sänkning av kraven för att bli ledamot av samfundet. Utskottets utgångspunkt var således att gällande bestämmelser är väl avvägda och bör behållas. I varje fall saknades underlag för något annat ställningstagande.

Utskottets uppfattning kvarstår, varför utskottet avstyrker bifall till motionerna 2004/05:Ju364 och Ju466.

Internationella frågor

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlar utskottet motionsyrkanden om en översyn av svensk domstols behörighet i vissa skadeståndsmål och om reglerna för förordnande att väcka åtal för brott begångna utomlands. Dessutom behandlar utskottet ett motionsyrkande om avgiften vid konsulärt bistånd. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena med hänvisning i huvudsak till tidigare ställningstaganden och till pågående beredning. Jämför reservationerna 51 (v), 52 (m, fp, c) och 53 (m).

Svensk domstols behörighet

I motionerna 2004/05:Ju278 och Ju357 (båda v) begärs en översyn av jurisdiktionsreglerna beträffande skadestånd. Motionärerna anser att svensk domstol bör vara behörig att pröva skadeståndsanspråk grundade på folkmord, krigsförbrytelser, tortyr eller andra allvarliga övergrepp mot mänskliga rättigheter.

Motionsönskemålet rör i första hand frågan om svensk domstols behörighet.

Utskottet har behandlat frågan om svensk domstols behörighet tidigare, senast i betänkande 2003/04:JuU14 (s. 30 f.). I samband därmed redogjorde utskottet utförligt för regelverket på området, och i sitt ställningstagande hänvisade utskottet till tidigare uttalanden som i huvudsak innebär följande.

Utskottet höll i och för sig med motionärerna om att skadestånd många gånger är en viktig sanktion för att en målsägande skall få upprättelse. När det gällde motionsönskemålet ville utskottet dock erinra om att redan gällande regler ger en möjlighet att föra en skadeståndstalan här om åtalet prövas här. Att föra en skadeståndstalan i den aktuella typen av mål utan samband med ett åtal framstod enligt utskottet som orealistiskt av flera skäl, bl.a. skulle målsäganden inte ha den fördel i fråga om utredningen om den skadegörande handlingen som samordningen med ett åtal normalt sett innebär. Härtill kom att en sådan dom med stor sannolikhet endast skulle kunna verkställas i stater inom EU eller i Norge, Island och Schweiz. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att förorda att ett utredningsarbete sattes i gång i frågan.

Utskottet vidhåller sin uppfattning i frågan om svensk domstols behörighet. Motionerna 2004/05:Ju278 och Ju357 avstyrks.

Åtal för brott begångna utomlands

I motion 2004/05:Ju330 (c) begärs att Åklagarmyndigheten bör ges rätten att besluta om åtal för misstänkta brott begångna utomlands.

Trots att ett brott begåtts utom Sverige är svensk lag tillämplig och svensk domstol behörig i vissa fall. Ett sådant fall – som också nämns i motionen – är att en utlänning som befinner sig i Sverige kan dömas i Sverige enligt svensk lag om det för brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader och gärningen var straffbar i det land den begicks (2 kap. 2 § brottsbalken). Åtal för ett sådant brott får väckas endast efter förordnande från regeringen eller den regeringen bemyndigar därtill (5 §). Regeringen har bemyndigat Åklagarmyndigheten att förordna om åtal i vissa fall (förordningen [1993:1467] med bemyndigande för Riksåklagaren att förordna om väckande av åtal). Bemyndigandet omfattar emellertid inte den ovan beskrivna situationen.

Kravet på förordnande från regeringen eller bemyndigande från regeringen bör ses mot bakgrund av att den svenska kompetensen sträcks långt. Med anledning av motionsvis anförda betänkligheter mot denna omfattning av den svenska kompetensen uttalade första lagutskottet under förarbetena till brottsbalken att förordnande om åtal i sådant fall borde meddelas endast om synnerliga skäl talade därför (1 LU 1962:42 s. 21).

Internationella straffrättsutredningen presenterade i november 2002 sitt betänkande Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98). Utredningen föreslår att kravet på åtalsförordnande bibehålls som huvudregel för brott som begåtts utanför Sverige men att ansvaret för prövningen flyttas från regeringen till Åklagarmyndigheten. Åklagarmyndigheten skall dock i enskilda fall överlämna prövningen till regeringen om det finns särskilda skäl. Förordnande skall få meddelas om det är påkallat från allmän synpunkt. Vid prövningen skall brottslighetens anknytning till främmande stat och de intressen som den staten har särskilt beaktas. Utskottet har inhämtat att betänkandet remissbehandlats och att en lagrådsremiss är att vänta under år 2007.

Utskottet konstaterar att Internationella straffrättsutredningens förslag ligger i linje med vad motionärerna förespråkar. Utskottet anser att beredningsarbetet bör avvaktas. Motion 2004/05:Ju330 i berörd del avstyrks.

Konsulärt ekonomiskt bistånd

Enligt motion Ju202 (m) var det många överlevande i katastrofen i Thailand i december 2004 som tvingades söka ekonomiskt bistånd hos den svenska ambassaden. Motionären anser att avgiften för biståndet skall följa nivån på normal bankränta.

Enligt lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd kan bistånd lämnas till svenska medborgare som är bosatta i Sverige samt till flyktingar och statslösa personer som är bosatta i Sverige. Om det finns särskilda skäl skall sådant bistånd också kunna lämnas till svenska medborgare som inte är bosatta i Sverige samt till andra utlänningar än flyktingar och statslösa personer som är bosatta i Sverige. De generella förutsättningarna för rätten till konsulärt ekonomiskt bistånd är att den biståndssökande

har råkat i nöd eller annan svårighet i utlandet och därför behöver ekonomisk hjälp samt att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det skall vidare vara skäligt att bistånd lämnas. Bistånd skall lämnas med skäligt belopp för nödvändiga kostnader. Bistånd kan också lämnas för avliden person. Den som fått tillfälligt ekonomiskt bistånd är skyldig att betala tillbaka det. Om någon som är under 18 år har fått bistånd är också barnets vårdnadshavare skyldig att betala tillbaka biståndsbeloppet (9 §). Återbetalningsskyldigheten får jämkas eller efterges om det finns särskilda skäl för det med hänsyn till den betalningsskyldiges personliga eller ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt (13 §).

Den som är skyldig att återbetala biståndet skall också betala avgift för biståndet (14 §). Det framgår av förordningen (1982:29) om avgifter för konsulärt bistånd att den avgift som skall betalas är 10 % av biståndsbeloppet, avrundat till närmaste tiotal kronor, dock lägst 200 kr och högst 4 000 kr.

Frågor om återbetalning prövas av Regeringskansliet, vars beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Utskottet har inhämtat att Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) beslutat att inte återkräva det bistånd som lämnades som en följd av naturkatastrofen i Sydostasien och därmed inte heller den avgift som är knuten till biståndet.

Utskottet, som konstaterar att den avgift enskilda skall betala för biståndet enligt gällande bestämmelser aldrig kan komma att överstiga 4 000 kr, är inte berett att föreslå riksdagen någon åtgärd med anledning av motioken. Utskottet avstyrker motion Ju202.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Kameraövervakning, punkt 1 (m)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om tillsynsansvaret för kameraövervakning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju256 och avslår motionerna 2005/06:Ju275 och 2005/06:Ju419 yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt lagen om allmän kameraövervakning är det landets länsstyrelser som har tillsynsansvaret över allmän kameraövervakning när det avser platser dit allmänheten har tillträde. Om det är fråga om kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde har det betydelse om kamerautrustningen är digital eller analog. I det fall det är fråga om digital kamerautrustning kan det bli fråga om behandling av personuppgifter enligt personuppgiftslagen, vilket faller under Datainspektionens tillsynsansvar. Detta är inte någon bra ordning. Det finns dock skäl att låta länsstyrelserna ha kvar ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn. För att få en enhetligare tillståndsgivning och en bättre tillsynsverksamhet bör emellertid Datainspektionen tilldelas en större och aktivare roll genom att få i uppdrag att följa länsstyrelsernas tillståndsgivning och tillsynsverksamhet samt att ge råd och utbildning i frågor om kameraövervakning. Genom en sådan reform skulle tillståndsgivningen på de olika länsstyrelserna bli enhetligare och tillsynen effektivare.

Regeringen bör beakta det som nu anförts inom ramen för beredningen av Kameraövervakningsutredningens betänkande och vidta åtgärder som tillgodoser vad vi anför.

2. Kameraövervakning, punkt 1 (v)

av Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om tillståndsgivning och kontroll av allmän kameraövervakning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju419 yrkande 5 och avslår motionerna 2005/06:Ju256 och 2005/06:Ju275.

Ställningstagande

I dag är ansvaret för tillstånd och tillsyn i fråga om allmän kameraövervakning fördelat på olika myndigheter. Vi anser att det bör tas ett samlat grepp om dessa frågor. Ansvaret bör sammanföras till en myndighet. Härigenom skulle bl.a. intresset av en enhetlig rättsutveckling bättre tillgodoses. Det framstår också ur ett internationellt perspektiv som lämpligt att uppgiften läggs på Datainspektionen.

Regeringen bör beakta det som nu anförts inom ramen för beredningen av Kameraövervakningsutredningens betänkande och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

3. Särskilda spaningsmetoder, punkt 2 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om särskilda spaningsmetoder. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju480 yrkande 16 i denna del och 2005/06:Ju543 yrkande 11 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Ju452 och 2005/06:Ju463 yrkande 7 i denna del.

Ställningstagande

Sverige ligger i dag långt efter många länder när det gäller de verktyg som polisen har i brottsbekämpningen. Hösten 2003 antog Folkpartiet liberalerna ett rättspolitiskt program i vilket föreslås krafttag mot de allvarligaste formerna av organiserad kriminalitet. I programmet fastslås nödvändigheten av att de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till fler verktyg i sitt viktiga arbete, såsom att ge polisen möjlighet att infiltrera kriminella organisationer och att få provocera fram bevis.

Regeringen bör beakta det som nu anförts inom ramen för beredningen av delbetänkandet Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74) och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

4. Särskilda spaningsmetoder, punkt 2 (kd, c)

av Johan Linander (c) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om särskilda spaningsmetoder. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju463 yrkande 7 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Ju452, 2005/06:Ju480 yrkande 16 i denna del och 2005/06:Ju543 yrkande 11 i denna del.

Ställningstagande

Användningen av skyddsidentitet är i första hand en metod som är avsedd att användas i infiltrationssammanhang vid bekämpningen av den organiserade brottsligheten. Syftet med infiltrationen är att inhämta information eller att genomföra provokativa åtgärder. Polisen får dock aldrig själv begå en kriminell handling för att kunna efterforska eller avslöja brott. Reglerna kring infiltration är fortfarande inte fastställda. Det är nödvändigt att så sker för att polisens arbete på detta område skall vara effektivt.

Informatörer är från polisen fristående uppgiftslämnare. Dessa kontakter är mycket viktiga i polisutredningar. En förutsättning för att en person skall vara villig att informera polisen är att dennes säkerhet kan garanteras. Informatörerna måste därför kunna skyddas.

Polisen använder i dag utan uttryckligt lagstöd provokativa åtgärder av olika slag. Det brukar sägas att bevisprovokation är en tillåten metod medan brottsprovokation är förbjuden. Det råder emellertid en osäkerhet om vad som skall betecknas som bevis- respektive brottsprovokation.

Det får ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med lagförslag som reglerar dessa frågor.

5. Beslag vid illegal alkoholförsel, punkt 3 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om beslag vid illegal alkoholförsel. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So3 yrkande 9.

Ställningstagande

En verksam åtgärd för att motverka illegal införsel av alkohol kan vara att beslagta det fordon som används vid transporten. Ett beslag av fordonet medför, förutom ekonomiska konsekvenser av att inte längre kunna förfoga över sin bil, att rytmen i införseln störs.

Regeringen bör göra en översyn av lagstiftningen och återkomma med ett förslag som ökar möjligheten till beslag i enlighet med vad jag anfört.

6. Beslag vid misstanke om stöld, punkt 4 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om beslag vid misstanke om stöld. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju403.

Ställningstagande

Det förekommer att polisen griper personer vid misstanke om stöld men att det senare inte går att styrka att godset är stulet. Den misstänkte återfår då godset, trots att han inte kunnat styrka sitt förvärv. För närvarande kan krav inte ställas på att äganderätten skall vara dokumenterad. Detta innebär att fordon lastade med åtskilliga elektriska apparater har lämnat landet utan att ansvariga myndigheter har kunnat binda någon vid brott trots att det varit uppenbart att godset inte förvärvats genom köp eller gåva. En utredning bör tillsättas med uppdrag att se över hur svensk lagstiftning kan ändras för att kraftigt förbättra möjligheterna för rättsvårdande myndigheter som polis och tull att beslagta egendom vid misstanke om stöld. Ett exempel är att ställa högre krav på att en person vid misstanke om brott skall kunna styrka sitt förvärv och sin rätt till egendomen.

Regeringen bör se över lagstiftningen och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

7. S.k. obligatorisk häktning, punkt 5 (m)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om s.k. obligatorisk häktning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju488 yrkande 9.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör bestämmelserna om s.k. obligatorisk häktning ändras så att häktning skall ske, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas, även vid försök – och även andra förbrott – till brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Skälet för att ändra bestämmelserna är i första hand att införa obligatorisk häktning vid försök till våldtäkter och andra grova brott mot kvinnor.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett sådant lagförslag.

8. Tillträdesförbud, punkt 7 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om tillträdesförbud. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju267 yrkande 3 och 2005/06:Ju543 yrkande 9.

Ställningstagande

Snatterier och ordningsstörningar utgör för många affärsinnehavare stora problem som bl.a. ur ett näringspolitiskt perspektiv inte kan accepteras. Vi förespråkar därför ett införande av möjligheten att meddela ett straffsanktionerat förbud att besöka vissa affärslokaler för t.ex. snattare. Utskottsmajoritetens argumentation om att den enskilde skulle drabbas hårt om han eller hon inte får tillträde till ortens enda butik eller apotek är inte övertygande. Det är tvärtom så att det är orimligt att en person som återkommande stjälar eller uppför sig illa skall kunna fortsätta på samma sätt på

bekostnad av andra kunders och affärsinnehavares rättigheter. Vi utgår från att åklagaren eller den som beslutar i ett sådant ärende tar hänsyn till rådande omständigheter i eventuella extremfall.

Det får ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

9. Forskning om förundersökningarnas kvalitet, punkt 8 (fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning om förundersökningarnas kvalitet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju381 yrkande 2.

Ställningstagande

Förundersökningen och förhörssituationen är en mycket viktig del i utredningen av ett brott. Det behövs mer forskning om förundersökningarnas kvalitet som belyser vad som händer under förundersökningarna och hur de kan förbättras. Majoriteten av förundersökningarna läggs ned, vilket kan tyda på att brottsoffrens rättigheter åsidosätts.

Regeringen bör ges i uppdrag att initiera sådan forskning i enlighet med vad vi nu anfört.

10. Åtal för ekonomisk brottslighet, punkt 9 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om åtal för ekonomisk brottslighet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju543 yrkande 13 i denna del och avslår motion 2005/06:Ju420 yrkande 4.

Ställningstagande

Åtalsförhandling innebär en möjlighet för en åtalad att förklara sig skyldig varvid åklagaren kan föreslå ett lägre straff eller att släppa en åtalpunkt. För att öka effektiviteten i rättsprocessen, inte minst när det gäller kompli-

cerade brott som ekobrott, borde detta system kunna införas i svensk rätt. Ett sådant svenskt system skulle kunna bygga på följande utgångspunkter: Det bör endast gälla för brott där straffvärdet inte överstiger fyra års fängelse. Om ett fängelsestraff föreslås får detta inte vara längre än sex månader. Den tilltalade ges tio dagars betänketid, varefter han eller hon i närvaro av sin advokat kan acceptera åklagarens förslag till straff. Domaren kan pröva den tilltalades samtycke till det föreslagna straffet och straffets lämplighet, men prövar i normalfallet då inte själva skuldfrågan.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

11. Delgivning av åtal, punkt 10 (m, fp, kd)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om delgivning av åtal. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju412 yrkande 8.

Ställningstagande

Tilltalade som har att inställa sig i domstol skall inte kunna hålla sig undan och på så sätt invänta att preskriptionstider löper ut. Vi anser att delgivningssystemet bör ses över, och den myndighet, oavsett om det är polisen eller kronofogden, som åläggs delgivningsansvaret måste få möjlighet att utföra arbetet effektivt.

Det får ankomma på regeringen att låta se över frågan och till riksdagen återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

12. Begränsningar i åtalsrätten, punkt 11 (m, c)

av Beatrice Ask (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om begränsningar i åtalsrätten. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju382 och avslår motion 2005/06:L291 yrkande 31.

Ställningstagande

I dag har det blivit allt vanligare att restaurang- och taxiägare utsätts för s.k. springnotor. Brott av detta slag torde vara att betrakta som bedrägeri eller bedrägligt beteende, det senare om brottet med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet är att anse som ringa. Åklagaren får då väcka åtal endast om det är påkallat från allmän synpunkt. En grundläggande rättssyn måste vara att alla begångna brott skall utredas och lagföras. En näringsidkare har inte råd att avsätta den tid det tar att väcka enskilt åtal.

Regeringen bör få i uppdrag att se över tillämpningen av reglerna om särskild åtalsprövning och återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det vi nu anfört.

13. Begränsningar i åtalsrätten, punkt 11 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om begränsningar i åtalsrätten. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L291 yrkande 31 och avslår motion 2004/05:Ju382.

Ställningstagande

Huvudregeln vid brott såsom förtal och förolämpning är att det endast är målsäganden som kan väcka enskilt åtal. Vid sådant brott som anspelar på personens homosexuella läggning, ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse har dock åklagaren möjlighet att åtala om det av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt. Det är dock tveksamt om möjligheten utnyttjas i praktiken. Regeringen bör låta se över rättsväsendets tillämpning av denna åtalsbestämmelse i brottsbalken. I samband med översynen bör paragrafen också breddas till att omfatta förolämpning med anspelning på sexuell läggning, dvs. homo-, bi- eller heterosexualitet samt könsidentitet och könsidentitetsuttryck, t.ex. transvestism eller transsexualism.

Det får ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

14. Talerätt för vissa organisationer, punkt 13 (mp)

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om talerätt för vissa organisationer. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju384 yrkande 4.

Ställningstagande

Då djur utsätts för övergrepp kan staten genom åklagaren föra talan om djurplågeri. Avstår åklagaren från åtal finns ingen som företräder djurskyddsaspekten annat än om tillsynsmyndigheten förbjuder djurhållaren att fortsätta ha djur. Jag anser att den talerätt som vissa sammanslutningar och företrädare har enligt miljöbalken även skall omfatta en rätt att föra talan utifrån djurskyddsintresset i brottmåls- och civilprocesser.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med det anförda.

15. Rätten till offentlig försvarare, punkt 14 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rätten till offentlig försvarare. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju543 yrkande 5 och avslår motion 2005/06:Ju220.

Ställningstagande

Rätten att förordna en offentlig försvarare för den som misstänks för ett allvarligt brott är viktig för rättssäkerheten. Det förekommer emellertid att en misstänkt person kan få obegränsad rätt till en offentlig försvarare trots att den misstänkte vägrar att inställa sig till samtal med polis eller åklagare för att bringa klarhet i utredningen. Detta framstår som orimligt, bl.a. med tanke på att utgångspunkten för de rättsvårdande myndigheterna är att tillämpa en tydlig objektivitetsprincip. En översyn bör därför göras om möjligheten att begränsa rätten till offentlig försvarare för personer som aktivt och medvetet håller sig undan från att bidra till utredningen av ett misstänkt brott.

Regeringen bör initiera ett utredningsarbete med den inriktning som vi anför och därefter återkomma med ett lagförslag.

16. Rätten till målsägandebitråde, punkt 15 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rätten till målsägandebitråde åt efterlevande. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju247 och 2005/06:Ju483 yrkande 10.

Ställningstagande

Rätten till målsägandebitråde bör utvidgas till att avse även vissa efterlevande som inte direkt intar målsägandeställning. En sådan utveckling är förenlig med den utveckling som skett i rättspraxis vad gäller närståendes rätt till ersättning för psykiska besvär som utgör personskada. Mot den bakgrunden bör lagen (1988:609) om målsägandebitråde ändras så att om efterlevande make, sambo, bröstarvinge, fader, moder eller syskon till någon som dödat genom brott med hänsyn till sina personliga förhållanden eller andra omständigheter har behov av ett målsägandebitråde skall ett sådant biträde förordnas när förundersökningen har inletts.

Dessutom bör målsägandebiträdets ställning stärkas genom att låta ersättning utgå för en extra timme efter rättegången, så att brottsoffret kan få domen förklarad för sig.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det vi anfört samt återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

17. Telefonnärvaro vid domstolssammanträde, punkt 16 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om telefonnärvaro vid rättegång. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 13.

Ställningstagande

Det har tidigare inte varit möjligt för parter att delta per telefon vid huvudförhandling i brottmål eller vid sammanträde som avser häktning. Riksdagen beslutade nyligen att ändra reglerna härom genom att de villkor som skall gälla för att delta vid ett sammanträde med videokonferens även

skall gälla när deltagandet sker per telefon. Jag anser att det finns en risk för att förtroendet för åklagaren och den offentliga försvararen kan komma att undergrävas om de tillåts delta endast per telefon.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad jag anför.

18. Behandlingen av barn i domstol, punkt 17 (v, mp)

av Rolf Olsson (v) och Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om behandlingen av barn i domstol. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju402 yrkande 4 och 2005/06:L292 yrkande 8 och avslår motionerna 2004/05:Ju263 yrkande 2 och 2005/06:So647 yrkande 12.

Ställningstagande

Det är viktigt att barn som exploaterats i pornografiska framställningar får en stärkt ställning som brottsoffer. Detta bör ske genom att barnet får rätt till bl.a. målsägandebiträde.

För att säkerställa att principen om barnets bästa står i fokus i mål om vårdnad, boende och umgänge anser vi att det bör upprättas särskilda barnprotokoll som en bilaga till domen där avgörandet motiveras utifrån vad som är bäst för barnet. Ett krav på obligatoriska barnprotokoll kommer att stärka principen om barnets bästa i den rättsliga hanteringen.

Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad vi här anför.

19. Behandlingen av barn i domstol, punkt 17 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om behandlingen av barn i domstol. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So647 yrkande 12 och avslår motionerna 2004/05:Ju263 yrkande 2, 2005/06:Ju402 yrkande 4 och 2005/06:L292 yrkande 8.

Ställningstagande

Det är lång väg kvar innan Sverige uppfyller intentionerna i FN:s barnkonvention när det gäller domstolarnas hantering av barn i brottmålsprocessen. I rättegångsbalken finns endast ett fåtal regler som tar sikte på enbart barn. Problemen blir särskilt tydliga då barn skall uppträda i brottmålsprocessen som målsägande. Ofta hörs barnet bakom stängda dörrar och förhöret spelas in på video. Rätten kan inte ställa frågor till barnet, vilket har både för- och nackdelar. En nackdel är att förhörets bevisvärde kan bli lägre och att åklagaren får svårt att få till en fällande dom.

Regeringen bör låta se över reglerna för domstolarnas hantering av barn i brottmålsprocessen.

20. Avvisning av bevisning, punkt 18 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om avvisning av bevisning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 12.

Ställningstagande

Enligt min mening talar starka rättssäkerhetsskäl för att alla bevis som har betydelse för bedömningen av målet alltid bör få läggas fram. Att domstolen har svårigheter att delge en förhörsperson kallelse till ett sammanträde är inte en relevant anledning att vägra en part att få åberopa denne som vittne. Det är inte acceptabelt att en part kan förlora sin talan bara för att domstolen anser att målet måste handläggas snabbare och därför avvisar svårtillgänglig bevisning. De regler som gällde före den senaste ändringen i rättegångsbalken är tillräckliga för att komma till rätta med problem med att handläggningen av målet fördröjs.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det ovan anförda.

21. Kronvittnen, punkt 19 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kronvittnen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju480 yrkande 16 i denna del och 2005/06:Ju543 yrkande 13 i denna del.

Ställningstagande

Det förekommer att utredningar läggs ned på grund av sin omfattning, svårighetsgrad eller resursbrist hos polis och åklagare. I vissa fall är handläggningen så långsam att de misstänkta brotten hinner preskriberas. En tänkbar lösning för svåra och omfattande brottsutredningar är att införa en möjlighet till betydande straffnedsättning för den gärningsman som lämnar sådana uppgifter om andras brottslighet att allvarliga brott klaras upp. Den som genom att underrätta myndigheterna hjälper till att hindra att ett brott begås, kan avbrytas eller avslöjar gärningsmännen, skall också kunna erhålla strafflindring. En strafflindringsregel behöver därför införas i brottsbalken.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med vad vi anfört.

22. Sakkunniga, punkt 20 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sakkunniga. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: Ju373 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är viktigt att förtroendet för rättsväsendet är starkt och att de domar som avkunnas är riktiga. Det har från bl.a. åklagarhåll framförts kritik mot rättegångsbalkens regler om sakkunniga. Kritiken har inneburit att dessa regler är ofullständiga och delvis föråldrade. Jag anser att regeringen bör göra en översyn av bestämmelserna på den här punkten.

Det får ankomma på regeringen att utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

23. Muntlig bevisning i hovrätt, punkt 21 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om muntlig bevisning i hovrätt. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 14.

Ställningstagande

De nya bestämmelserna om upptagning av muntlig bevisning i hovrätt innebär att möjligheten till omhörande i hovrätten av vittnen och andra bevispersoner är starkt begränsad och att det i princip endast blir möjligt när ytterligare frågor behöver ställas. Enligt min mening är det tveksamt om en sådan ordning är förenlig med bestämmelserna om rätten till en rättvis rättegång i artikel 6 i Europakonventionen. Härtill kommer att bestämmelserna är otydligt utformade eftersom det inte anges när det kan anses vara nödvändigt att hålla ett förnyat förhör i hovrätten. Jag anser att regeln bör avskaffas.

Det får ankomma på regeringen att återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad jag anfört ovan.

24. Stöd till vittnen och målsägande, punkt 22 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till vittnen och målsägande. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju292 yrkandena 4, 5 och 7, 2004/05:Ju339 yrkande 10, 2004/05:Ju370, 2004/05:Ju467 yrkandena 11 och 12, 2005/06:Ju376 yrkande 9, 2005/06:Ju381 yrkandena 10 och 11 samt 2005/06:Ju483 yrkande 12 och avslår motion 2005/06:Ju386 yrkande 8.

Ställningstagande

För att rättskipningen skall fungera är det nödvändigt att personer som skall höras i en rättegång verkligen vågar berätta vad de iakttagit. Här handlar det inte bara om att stå emot påtryckningar från den åtalade och att uthärda i vissa fall närgångna frågor. Hela förhörssituationen för den som skall höras måste lyftas fram. Det behövs flera åtgärder på området.

För det första måste vittnesstödsverksamheten ges erforderligt stöd. I grunden handlar detta om ekonomiska resurser. Finansieringen av verksamheten måste alltså lösas snarast möjligt. I det sammanhanget bör domstolarna ges ekonomiska förutsättningar att låta en anställd vid varje domstol ha ansvar för vittnesstödsverksamheten. Vidare bör utbildningen av vittnesstödjare säkerställas. Detta bör regeringen beakta i budgetarbetet.

För det andra bör det processuella regelverket kring förhör ses över. Här handlar det om att underlätta för den som skall höras så att inte rättegången upplevs som ytterligare ett trauma vid sidan av själva brottet. Möjligheterna till s.k. medhörning bör uppmärksammas i denna del. En översyn av gällande regler bör göras.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anfört.

25. Stöd till vittnen och målsägande, punkt 22 (v)

av Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till vittnen och målsägande. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju386 yrkande 8 och avslår motionerna 2004/05:Ju292 yrkandena 4, 5 och 7, 2004/05:Ju339 yrkande 10, 2004/05:Ju370, 2004/05:Ju467 yrkandena 11 och 12, 2005/06:Ju376 yrkande 9, 2005/06:Ju381 yrkandena 10 och 11 samt 2005/06:Ju483 yrkande 12.

Ställningstagande

Frågan om vittnens situation och vittnesstöd har utretts, men förslag till förändrade strukturer har ännu inte presenterats. Riksdagen bör emellertid redan nu ta ställning till huvudmannafrågan för vittnesstödet. Jag anser att Brottsofferjourernas Riksförbund bör utses till huvudman för det framtida vittnesstödet.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder för att tillgodose vad jag anfört ovan.

26. Parters och vittnens säkerhet, punkt 23 (m, fp, kd, c, mp)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Leif Björnlod (mp), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om parters och vittnens säkerhet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju384 yrkande 22.

Ställningstagande

I takt med att domstolsväsendets yttre struktur och uppbyggnad reformeras blir det möjligt att åstadkomma moderna och ändamålsenliga domstolslokaler. Det finns dock fortfarande allmänna domstolar där tilltalade, vittnen och målsäganden tvingas sitta i samma rum och lokaler i avvaktan på förhandlingen. Detta är klart olämpligt. Det förekommer att målsägande och vittnen av olika skäl känner rädsla inför att konfronteras med en tilltalad, vissa av åhörarna eller kanske t.o.m. den tilltalades försvarare. Vi anser att regeringen bör se till att säkerheten för parter och vittnen i rättegångar ökar.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

27. Parters rätt att yttra sig, punkt 24 (m, fp)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om parters rätt att yttra sig. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju292 yrkande 3 och 2005/06:Ju381 yrkande 8 och avslår motion 2004/05:Ju263 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att en uttrycklig rätt för målsäganden att inför domstol avge sin berättelse om hur brottet har påverkat honom eller henne skulle öka allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Många målsägande skulle också må bra av att inför rätten få ge uttryck för de känslor som brottet orsakat.

Regeringen bör utreda frågan om hur en sådan rätt för målsägande bör regleras och återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den inriktning vi nu förordat.

28. Skydd för bevispersoner, punkt 25 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om skydd för bevispersoner. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju361 och avslår motionerna 2004/05:Ju213, 2004/05:Ju429, 2005/06:Ju375, 2005/06:Ju395 och 2005/06:Ju453.

Ställningstagande

I många fall är en målsägande i ett brottmål i behov av att hans eller hennes adress hålls hemlig för den tilltalade. Detta gäller inte minst vid kvinnomisshandel. Om någon utsatts för våld, hot om våld, förföljelse eller andra trakasserier kan personen lämna in en ansökan till skattekontoret om skyddad adress. Tyvärr är personer med skyddad adress aldrig garanterade att de som hotar och förföljer dem inte får ut adressuppgifterna när målet tas upp i domstol. Personsäkerhetsutredningen föreslår i sitt betänkande (SOU 2004:1) bl.a. en särskild sekretessregel som syftar till att skydda uppgifter om dessa personer, t.ex. adressuppgifter, under handläggningen i domstol. En sådan regel bör införas.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med det anförda.

29. Skydd för bevispersoner vid människohandel, punkt 26 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om skydd för bevispersoner vid människohandel. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju383 yrkande 12 och 2005/06:Ju480 yrkande 17.

Ställningstagande

Människohandel är ett brott präglad av hot och våld mot offren och mot deras anhöriga i hemlandet. Offer för människohandel vistas ofta illegalt i destinationslandet, vilket gör att de inte gärna tar kontakt med myndigheterna. Offren måste få det stöd och skydd som de behöver, både i landet där en eventuell rättegång hålls och i hemlandet om de åker tillbaka. För att kunna genomföra fler rättsliga processer mot människohandelsbrott måste medlemsländerna utveckla ett gemensamt vittnesskyddsprogram. Ett gemensamt program för brottsoffers säkerhet bör också utvecklas. Medlemsländernas polismyndigheter måste ha väl utvecklade metoder för riskbedömning och samarbete när det gäller brottsoffren och deras anhöriga.

Regeringen bör ges i uppdrag att verka för ett nationellt och internationellt skyddsprogram i enlighet med vad vi anfört ovan.

30. Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta, punkt 27 (v, c)

av Rolf Olsson (v) och Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju419 yrkande 3 och avslår motionerna 2005/06:Ju307, 2005/06:Ju373 yrkandena 1–3 och 2005/06:Ju384 yrkande 1.

Ställningstagande

En tvångsmedelsåtgärd behöver inte ha varit obefogad bara för att en brottsmisstanke inte lett till åtal. En upplysningsplikt för de rättsvårdande myndigheterna skulle emellertid ge den enskilde möjligheten att få sin sak prövad. Detta torde gynna såväl tilltron till rättsväsendet som stärka rättssäkerheten. Om det vid en prövning visar sig att den integritetskränkande åtgärden varit obefogad skall skadestånd kunna utgå. Vi anser att denna fråga bör utredas.

Regeringen bör låta utreda möjligheten att införa en sådan upplysningsplikt.

31. Kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta, punkt 27 (mp)

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kompensation och stöd till oskyldigt misstänkta. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju384 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:Ju307, 2005/06:Ju373 yrkandena 1–3 och 2005/06:Ju419 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att människor vars integritet kränkts i onödan kompenseras. För att få reda på om övervakning eller annat integritetsintrång skett bör alla ha rätt att hos de brottsundersökande myndigheterna få besked om vilka uppgifter som finns lagrade, hur och av vem de inhämtats, när det skett och för vilket syfte. Staten skall också vara skyldig att ersätta den som fått personuppgifter registrerade eller använda på ett felaktigt sätt. Jag anser dessutom att alla misstänkta, målsägande och andra som förhörs eller hörs upplysningsvis vid förundersökning på grund av misstänkt brott, skall ha rätt till ett samtidigt närvarande medborgarvittne.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad jag här anför.

32. Prövningstillstånd, punkt 28 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om prövningstillstånd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju376 yrkande 6 och avslår motionerna 2005/06:Ju437 yrkandena 10 och 11 samt 2005/06:L292 yrkande 15.

Ställningstagande

Rätten till prövning i två instanser har successivt kommit att inskränkas. Detta har skett bl.a. genom att prövningstillstånd för prövning i andra instans har införts för fler måltyper. Samtidigt har förenklingar i underrättsförfarandet införts. Rättssäkerheten främjas inte av att prövningen i första instans blir enklare och mer summarisk samtidigt som möjligheten att få

till stånd en överprövning minskar. Vid rationaliseringar i domstolsförfarandet kan en av dessa vägar väljas, men inte båda. Vi anser att frågan om hur hovrätterna tillämpar villkoren för prövningstillstånd noggrant måste följas upp och utvärderas.

Regeringen bör verka för att en sådan uppföljning och utvärdering kommer till stånd.

33. Prövningstillstånd, punkt 28 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om prövningstillstånd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 10 och avslår motionerna 2005/06:Ju376 yrkande 6, 2005/06:Ju437 yrkande 11 och 2005/06:L292 yrkande 15.

Ställningstagande

Det nyligen införda kravet på prövningstillstånd i hovrätt innebär att rätts-säkerheten åsidosätts. Det är otillfredsställande att en dom i underrätt inte går att överklaga. Systemet med prövningstillstånd i hovrätten ökar också risken för felaktiga avgöranden. Det generella kravet på prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt bör därför avskaffas.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

34. Resning, punkt 29 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om resning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju412 yrkande 1 och 2005/06:Ju543 yrkande 1.

Ställningstagande

Reglerna om resning får inte vara utformade så att det i praktiken inte är möjligt att rätta till felaktigheter. För närvarande gäller att om tillämpningen av själva lagen är fel räcker det inte med att en dom strider mot lagen, utan den måste uppenbart strida mot lagen. Detta måste rimligen

betraktas som en brist, inte minst med tanke på att det kan råda delade meningar om hur tydligt det är att domen är oriktig och vilken grad av tydlighet som krävs för att motsvara kravet på att lagstridigheten skall vara uppenbar. Vi anser att möjligheterna till resning till förmån för den som dömts i strid med gällande rätt måste förbättras.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda frågan och återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

35. Vittnesersättning m.m., punkt 31 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättning för inställelse i domstol. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju431 och 2005/06:Ju532 yrkande 29.

Ställningstagande

Föräldrarna måste involveras när barn och ungdomar utsätts för brott. I rätten har målsäganden, oavsett ålder, rätt till ersättning för sin inställelse. Även för en ung tilltalad föräldrar finns rätt till ersättning. Däremot saknas möjlighet att utge ersättning till föräldrar till unga målsägande och unga vittnen. Det ligger i samhällets intresse att stödja föräldrarnas engagemang i sina barn, oavsett om barnet har gjort sig skyldigt till ett brott eller om han eller hon är brottsoffer eller vittne. Föräldrar till barn under 18 år, oavsett om barnet är tilltalad, målsägande eller vittne, borde således alltid ha rätt till ersättning för sin inställelse.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser vad vi anför.

36. Verkställighet av böter, punkt 32 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om verkställighet av böter. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ju236 och 2005/06:T610 yrkande 4.

Ställningstagande

Bötessystemet måste vara rättvist. Utländska chaufförer kan emellertid strunta i att betala böter utan att Sverige kan driva in dessa i utlandet. Regeringen har fått tre tillkännagivanden av riksdagen om att åtgärda denna brist men har endast lyckats förändra förskottsinsbetalning av överlastavgifter. Bötessystemet bör reformeras så att det blir rättvist oavsett vilken nationalitet föraren har.

Regeringen bör skyndsamt implementera EU:s rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff och återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

37. Översyn av säkerheten i domstolarna, punkt 33 (fp, c)

av Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en översyn av säkerheten i domstolarna. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 12 och 2005/06:Ju376 yrkande 10.

Ställningstagande

Domstolspersonal, parter, ombud, vittnen m.fl. måste garanteras en säker miljö i varje domstol. Arbetet med att förbättra säkerheten har påbörjats och omfattar främst åtgärder av praktisk art, t.ex. att upprätta säkerhetsplaner, ändrade rutiner och organisering av krisgrupper. Omdisponeringar inom befintliga lokaler och om- eller tillbyggnader sker också till viss del. Många av byggnaderna är gamla och fortfarande inte anpassade efter dagens behov av säkerhet.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

38. Registerkontroll vid anställning i domstol, punkt 34 (fp, c)

av Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om registerkontroll av domstolsanställda. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 13 och 2005/06:Ju376 yrkande 11.

Ställningstagande

Många personalgrupper kontrolleras i dag mot polisens belastningsregister före anställning. Detta gäller exempelvis lärare, poliser och värnpliktiga. Domstolsanställda kan dock inte kontrolleras, varken de som anställs av Domstolsverket som notarier eller de som tillsätts av regeringen som domare. Det är viktigt att medborgarnas förtroende för rättsväsendet är högt. Vi anser att frågan om möjlighet till brottsregisterkontroll även för domstolsanställda – såväl notarier som domare – snarast bör övervägas.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med vad som anförts.

39. Domstolsförhandlingar inom stängda dörrar, punkt 35 (fp) av Torkild Strandberg (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förhandlingar inom stängda dörrar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju339 yrkande 9.

Ställningstagande

Det förefaller som om domstolarna i allt större utsträckning håller förhandling inom stängda dörrar. Utvecklingen riskerar att urholka förtroendet för domstolarna genom att möjligheterna till insyn minskar. Givetvis finns det ibland anledning att besluta om sådana åtgärder. För att bevara denna möjlighet får det inte finnas misstanke om att sådana beslut fattas slentrianmässigt. Huvudregeln måste i stället vara offentlighet. Beslut om stängda dörrar bör även fortsättningsvis föregås av noggrann prövning. Frågan om huruvida antalet förhandlingar inom stängda dörrar ökat och vad det i så fall beror på bör utredas.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda frågan om hur reglerna om förhandling inom stängda dörrar tillämpas.

40. Fotoförbudet i domstol, punkt 36 (kd, c)

av Johan Linander (c) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fotoförbudet i domstol. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 15.

Ställningstagande

Offentligheten i våra domstolar är grundläggande och mycket viktig. Mediernas insyn i processen medverkar till rättssäkerhet och effektivitet.

Ett viktigt och välmotiverat undantag från denna offentlighet är förbudet för åhörarna att fotografera i rättssalen. Det finns dock brister och konsekvenser i dessa bestämmelser. Som exempel kan nämnas att bestämmelsen om fotoförbud endast är tillämplig i rättssalen, och t.ex. inte när rätten håller syn på annan plats. När syn hålls i en enskilds bostad får det orimliga konsekvenser eftersom medierna då på ett integritetskränkande sätt kan publicera fotografier från den enskildes hem. Det är dessutom något oklart var gränsen går för detta förbud när fotografering sker in genom dörren till rättssalen eller genom ett fönster.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda hur bestämmelserna om fotoförbud i rättegång bör utformas i framtiden.

41. Utnämning av högre domare, punkt 37 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utnämning av högre domare. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 5, 2005/06:Ju254, 2005/06:Ju376 yrkande 5 och 2005/06:Ju437 yrkande 5 och avslår motion 2005/06:Ju384 yrkande 17.

Ställningstagande

Medborgarnas förtroende för domstolsväsendet och rättstillämpningen förutsätter att utnämningssförfarandet präglas av större insyn vid utnämningar av de högre domarna. Utnämningen av domare bör enligt vår mening präglas av så stor öppenhet som möjligt, och det s.k. kallelseförfarandet måste därför i allt väsentligt anses ha spelat ut sin roll.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att få en förändring till stånd.

42. Utnämning av högre domare, punkt 37 (mp)

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utnämning av högre domare. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju384 yrkande 17 och avslår motionerna 2004/05:Ju339 yrkande 5, 2005/06:Ju254, 2005/06:Ju376 yrkande 5 och 2005/06:Ju437 yrkande 5.

Ställningstagande

I dag anställs ordinarie domare genom antingen ansökningsförfarande och beslut av regeringen eller genom kallelseförfarande av regeringen. Jag vill avskaffa kallelseförfarandet för denna yrkeskategori och vill i stället ha en helt öppen rekrytering till samtliga domartjänster i Sverige.

Regeringen bör låta utreda hur rekryteringen av domare i Sverige kan förändras.

43. Domarnas löner, punkt 38 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om domarnas löner. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju437 yrkande 4.

Ställningstagande

Domstolsverket vill införa prestationsstyrd lön för domare, samtidigt som domarkåren och facket motsätter sig en sådan ordning. Ur konstitutionell synvinkel är prestationsbaserade domarlöner svårförenliga med strävan att stärka domarnas ställning och oberoende. Domstolsverket, som lyder under regeringen, är formellt arbetsgivare och skulle därmed ytterst avgöra hur skicklighetskriteriet skall tillämpas. Redan misstanken att lönebelöningar ges för att främja lojalitet i viss riktning är förödande för tilltron till domarnas integritet och opartiskhet. Än mer absurt blir det om systemet med prestationsstyrda löner också skall gälla domarna i Högsta domstolen och Regeringsrätten.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose vad jag anført ovan.

44. Rekryteringen av domare m.fl., punkt 39 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om rekryteringen av domare m.fl. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju489 yrkande 18 och avslår motion 2005/06:Sf336 yrkande 49.

Ställningstagande

Domstolsverket sköter i dag förmedlingen av notariebefattningar vid domstolar och myndigheter. För många nytutexaminerade jurister innebär en notarietjänst att dörren till arbetslivet öppnas. Trots smärre förändringar är antagningssystemet fortfarande stelbent och alltför inriktat på betyg. Fler jurister än i dag borde kunna få notarietjänst på grundval av intervju, precis som i arbetslivet i övrigt.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad jag anført ovan.

45. Ersättningen till nämndemän, punkt 40 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättningen till nämndemän. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju251 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju269, 2004/05:Ju339 yrkande 14, 2004/05:Ju346 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju413, 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del, 2004/05:Ju489 yrkande 19, 2004/05:Ju491, 2005/06:Ju287, 2005/06:Ju329 yrkande 4, 2005/06:Ju361, 2005/06:Ju371, 2005/06:Ju374, 2005/06:Ju376 yrkande 12 och 2005/06:Ju559 yrkande 2 och avslår motionerna 2004/05:Ju336, 2004/05:Ju343, 2004/05:Ju372, 2004/05:Ju451, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju384 yrkande 20 i denna del, 2005/06:Ju515 och 2005/06:Ju545.

Ställningstagande

Nämndemännen fyller en viktig funktion i våra domstolar. Deras ersättning har emellertid inte höjts sedan år 1989. Det är nödvändigt att nämndemännens ersättning höjs så att en fortsatt rekrytering till nämndemannauppdraget säkerställs.

En grupp i samhället som helt har förbisetts är hemarbetande föräldrar. En hemarbetande förälder som får ett nämndemannauppdrag kan inte få någon ersättning för förlorad arbetsinkomst eftersom han eller hon inte har någon inkomst av tjänst. För att kunna utföra sitt nämndemannauppdrag måste dessutom barnomsorg ordnas. I dag täcker inte det låga arvudet kostnaderna för barnomsorgen. Vi anser att hemarbetande föräldrar, utöver ett arvode för nämndemannauppdraget, skall få ersättning för styrkta barnomsorgskostnader.

Regeringen bör snarast återkomma med förslag som tillgodoser vad vi anfört.

46. Ersättningen till nämndemän, punkt 40 (mp)

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättningen till nämndemän. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju372 och 2005/06:Ju384 yrkande 20 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Ju251 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju269, 2004/05:Ju336, 2004/05:Ju339 yrkande 14, 2004/05:Ju343, 2004/05:Ju346 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju413, 2004/05:Ju451, 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del, 2004/05:Ju489 yrkande 19, 2004/05:Ju491, 2005/06:Ju287, 2005/06:Ju329 yrkande 4, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju361, 2005/06:Ju371, 2005/06:Ju374, 2005/06:Ju376 yrkande 12, 2005/06:Ju515, 2005/06:Ju545 och 2005/06:Ju559 yrkande 2.

Ställningstagande

Nämndemannakommittén föreslog i sitt betänkande Framtidens nämndemän (2002:61) höjd ersättning till nämndemännen. Det förslag som kommittén lade fram och som innebär fem ersättningsnivåer är enligt min mening för lågt. Jag anser att ersättning skall utgå med ett betydligt högre belopp. På så vis blir det konkurrens om uppdraget och fler yngre personer kommer att bli intresserade.

Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag som tillgodoser det anförda.

47. Rekryteringen av nämndemän, punkt 41 (m, fp, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m), Karin Granbom (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rekryteringen av nämndemän. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del och 2005/06:Ju437 yrkande 6 och avslår motionerna 2004/05:Ju384, 2004/05:Ju419, 2004/05:Ju428, 2005/06:Ju303, 2005/06:Ju352, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju384 yrkandena 20 i denna del och 21, 2005/06:Ju405, 2005/06:Ju408 och 2005/06:Ju524.

Ställningstagande

Nämndemännens närvaro i rättegången har stor betydelse. Antalet nämndemän skall alltså inte reduceras, men att rekrytera nämndemän är svårt. Vi vill därför förändra rekryteringssättet. Den parlamentariska nämndemannautredningen Framtidens nämndemän (SOU 2002:61) har föreslagit förändringar som är riktiga. Utredningen föreslår bl.a. att en kvot på 25 % av nämndemännen skall kunna utses av allmänheten. De som väljs ur denna kvot skall inte behöva ha politisk bakgrund. Det är angeläget att nämndemännen representerar hela befolkningen. Så är det inte i dag.

Regeringen bör snarast återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad som anförts.

48. Rekryteringen av nämndemän, punkt 41 (mp)

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rekryteringen av nämndemän. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju384 yrkandena 20 i denna del och 21 samt avslår motionerna 2004/05:Ju384, 2004/05:Ju419, 2004/05:Ju428, 2004/05:Ju471 yrkande 6 i denna del, 2005/06:Ju303, 2005/06:Ju352, 2005/06:Ju356 i denna del, 2005/06:Ju405, 2005/06:Ju408, 2005/06:Ju437 yrkande 6 och 2005/06:Ju524.

Ställningstagande

Nämndemannakommittén pekar i sitt betänkande på att det är en dålig etnisk representativitet inom nämndemannakåren. De politiska partierna klarar således inte av att rekrytera en representativ sammansättning. Ett första steg är att en kvot motsvarande hälften av nämndemännen skall kunna utses av allmänheten. På sikt bör samtliga nämndemän utses på detta sätt. Om representativiteten trots detta inte blir tillräckligt god, bör man överväga att göra det till en plikt för alla med rösträtt att ställa upp som nämndeman. Alla som är röstberättigade vid val till landstings- och kommunfullmäktige skall kunna utses till nämndemän. Detta innebär också dagens krav på svenskt medborgarskap bör avskaffas.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

49. Sammansättningen i vårdnadstvister, punkt 42 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sammansättningen i vårdnadstvister. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:A352 yrkande 22 och 2005/06:A370 yrkande 26.

Ställningstagande

I vårdnadstvister har parterna ofta olika synsätt på flera frågor. Dessa skilda synsätt kräver att den samlade kompetensen hos såväl kvinnliga som manliga nämndemän tas till vara. Regeringen bör ges i uppdrag att se över reglerna om sammansättningen i vårdnadsmål och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

50. Medlemskap i Advokatsamfundet, punkt 43 (m, c)

av Beatrice Ask (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om medlemskap i Advokatsamfundet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju364 och 2005/06:Ju466.

Ställningstagande

Den enda svenska utbildning som kan ligga till grund för medlemskap i Sveriges advokatsamfund är juris kandidatexamen. Under senare år har emellertid nya juristutbildningar tillkommit, t.ex. med ekonomisk inriktning eller med inriktning mot EU-rätt. Dessa jurister, med en bredare och mot näringslivets behov inriktad utbildning, får inte antas som medlemmar i Advokatsamfundet. Däremot har den som genomgått den utbildning som krävs för att bli advokat i bl.a. en stat inom Europeiska unionen möjlighet att bli ledamot av Advokatsamfundet. Det finns inga krav på att den utländska utbildningen skall motsvara en svensk juris kandidatexamen. Det kan därför synas inkonsekvent att inte andra svenska juristutbildningar än juris kandidatexamen godtas av lagstiftaren och av Advokatsamfundet. Den slutsats vi drar är att kraven för medlemskap i Advokatsamfundet behöver ses över och anpassas till dagens behov och förutsättningar.

Regeringen bör få i uppdrag att göra en sådan översyn.

51. Svensk domstols behörighet i vissa fall, punkt 44 (v)

av Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om svensk domstols behörighet i vissa fall. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju278 och 2005/06:Ju357.

Ställningstagande

För offren för krigsförbrytelser och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter är det viktigt att rättvisa skipas och att de drabbade ges upprättelse. Det är naturligtvis av största betydelse att de ansvariga ställs inför rätta och döms för sina brott. För att offren skall kunna gottgöras är det

också viktigt att det finns möjligheter att driva en skadeståndsprocess mot förövarna. Jag ifrågasätter om de svenska reglerna om forum i tvistemål är tillräckliga i detta avseende.

Regeringen bör ges i uppdrag att utreda möjligheterna att i de aktuella fallen utvidga rätten att föra talan om skadestånd i Sverige.

52. Åtal för grova brott begångna utomlands, punkt 45 (m, fp, c)

av Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om åtal för grova brott begångna utomlands. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju330 yrkande 6.

Ställningstagande

Brottsbalken medger som utgångspunkt en mycket vid jurisdiktion för svenska domstolar i straffmål. Exempelvis kan utlännings som bara tillfälligt befinner sig i Sverige bli åtalad i svensk domstol för gärning begången utomlands som enligt svensk lag kan ge fängelse i mer än sex månader, under förutsättning att samma gärning var straffbar i landet där den begicks. Enligt 2 kap. 5 § brottsbalken krävs ett förordnande att väcka åtal från regeringen eller den regeringen har bemyndigat. Regeln torde i huvudsak syfta till att låta statens styrelse få avgöra huruvida rättegångar som kan påverka relationerna med andra stater skall få hållas i Sverige. Regeringens omedelbara inflytande över rättsprocesser med utländska beröringspunkter bör minska. Åklagarmyndigheten bör ges rätten att förordna om åtal för misstänkta brott begångna utomlands. Det skall dock finnas en möjlighet att höra regeringen i särskilda fall.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi här anför.

53. Konsulärt ekonomiskt bistånd, punkt 46 (m)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om konsulärt ekonomiskt bistånd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju202.

Ställningstagande

Vid den stora och svåra katastrofen i Thailand i december 2004 var det många av de överlevande drabbade svenskarna som tvingades söka ekonomisk hjälp via ambassaden. Många av de drabbade reagerade starkt då de tvingades skriva på låneansökningar där avgiften på lånet var 10 %, detta i ett läge där låneräntan i en svensk bank var under 5 %.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose vad vi här anför. Avgiften bör vara knuten till den ränta som gäller i Sverige.

Särskilda yttranden

1. Åtal för ekonomisk brottslighet, punkt 9 (v)

Rolf Olsson (v) anför:

Det är viktigt att arbetet mot ekobrott genomförs effektivt och med förtroende hos allmänheten. Ett införande av en möjlighet att prioritera allvarigare fall framför mindre allvarliga och att i vissa fall välja bort delar av åtal för att koncentrera sig på vissa åtalspunkter kan vara en väg för att öka effektiviteten. Skälet för en sådan ordning är att minska belastningen på de svenska domstolarna samtidigt som rättssäkerhetsvinster uppnås för den åtalade. Samtidigt bör man lägga stor vikt vid den generella svenska principen om absolut åtalsplikt. Eftersom frågan är under beredning väljer jag att inte reservera mig. Jag förutsätter emellertid att regeringen beaktar vad jag nu anfört i det fortsatta arbetet.

2. Kronvittnen, punkt 19 (c)

Johan Linander (c) anför:

Jag anser att det behövs åtgärder för att öka effektiviteten hos de brottsbekämpande myndigheterna, t.ex. att mjuka upp den s.k. absoluta åtalsplikten. Systemet med kronvittnen finns i flera andra rättssystem. Att vara kronvitne innebär en möjlighet att undvika åtal eller att få straff lindring genom att medverka vid utredningen av andras brottslighet. Ett system med kronvittnen bör utredas med syfte att effektivisera rättsprocessen, inte minst när det gäller komplicerade ekomål och organiserad brottslighet. Jag utgår från att så blir fallet.

3. Prövningstillstånd, punkt 28 (v)

Rolf Olsson (v) anför:

Vårdnadskommitténs betänkande (SOU 2005:43) innehåller ett flertal förslag. Ett förslag är att prövningstillstånd skall krävas i mål om vårdnad, boende och umgänge som överklagas till hovrätt. Syftet med förslaget är att undvika långdragna processer till skada för barnen. Jag anser att ett införande av prövningstillstånd i dessa måltyper inte leder till någon förbättring för barnen. Tingsrättsdomar i mål om vårdnad, boende och umgänge bör även fortsättningsvis kunna överklagas till hovrätt utan krav på prövningstillstånd. Enligt min mening bör därför Vårdnadskommitténs förslag i den här delen inte genomföras. Jag väljer emellertid att inte reservera mig från majoritetens ställningstagande eftersom frågan är under beredning i Regeringskansliet. Jag förutsätter i stället att det jag nu anfört kommer att beaktas i det fortsatta arbetet.

4. Domarnas löner, punkt 38 (m, fp, c)

Beatrice Ask (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp) anför:

Vi anser att domarlöner inte skall få sättas utifrån kriterier som kan riskera domares oberoende och förutsätter att regeringen beaktar detta i det vidare beredningsarbetet.

5. Rekryteringen av domare m.fl., punkt 39 (v)

Rolf Olsson (v) anför:

Inom hela rättsväsendet, men särskilt inom åklagar- och domstolsväsendet, behöver fortsatt stora ansträngningar göras för att öka rekryteringen av medarbetare med utländsk bakgrund till olika arbetsfunktioner. Eftersom frågan om rekrytering till domstolarna utreds väljer jag dock att inte reservera mig. Jag utgår dock från att regeringen beaktar vad jag här anfört.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion väckt med anledning av prop. 2005/06:30

2005/06:So3 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att lagen bör ändras så att det blir möjligt att beslagta fordon som används för illegal alkoholförsel.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Ju213 av Carl-Axel Roslund (m):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om hur en ovillkorlig rätt för den som så önskar att vittna anonymt skulle kunna utformas.

2004/05:Ju251 av Birgitta Carlsson och Annika Carlsson (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att grundarvodet för Nämndemän skall höjas enligt nämndemannakommitténs förslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om större rättvisa vad gäller reseersättning till nämndemän.

2004/05:Ju263 av Jörgen Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att alla människor som berörs personligen i en rättslig process ges rätten att framföra sin åsikt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att i gällande lagstiftning tydliggöra barnens rätt till inflytande enligt FN:s barnkonvention.

2004/05:Ju269 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en höjning av nämndemännens ersättning.

2004/05:Ju278 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över jurisdiktionsreglerna i tvistemål i enlighet med vad i motionen anføres.

2004/05:Ju292 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör införas en uttrycklig rätt för målsägare att inför domstol avge sin berättelse om hur brottet har påverkat henne/honom.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vittnesstöd och vittnesstodsrum.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av det processuella regelverket gällande förhörssituationer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om information och stöd till vittnen och målsägare vid varje domstol.

2004/05:Ju330 av Johan Linander m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Riksåklagaren i lag bör ges rätten att förordna om åtal för misstänkta brott begångna utomlands, med möjlighet att höra regeringen i särskilda fall.

2004/05:Ju336 av Barbro Hietala Nordlund och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nämndemännen.

2004/05:Ju339 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett öppnare förfarande vid tillsättningen av domare.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av huruvida antalet förhandlingar inom stängda dörrar har ökat.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vittnesstödssamordnare och vittnesstodsrum.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om säkerheten i domstolarna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om brottsregisterkontroll för domstolsanställda.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättningsnivåer för nämndemän.

2004/05:Ju343 av Michael Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade villkor för nämndemän.

2004/05:Ju346 av Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av nämndemännens ersättning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjd reseersättning till nämndemännen.

2004/05:Ju361 av Maria Larsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förhindra att målsägandes och vittens adressuppgifter utlämnas i samband med domstolsförfarande.

2004/05:Ju364 av Gunnar Axén m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraven för att bli ledamot av Sveriges advokatsamfund.

2004/05:Ju370 av Magdalena Andersson och Bengt-Anders Johansson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till vittnesstödsverksamheten.

2004/05:Ju372 av Jan Lindholm och Lotta Hedström (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjligheterna för att förbättra de ekonomiska villkoren för nämndemän utreds.

2004/05:Ju382 av Jörgen Johansson och Birgitta Sellén (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av rättstillämpningen i samband med särskild åtalsprövning vid principiellt viktiga företeelser som t.ex. Springnoter.

2004/05:Ju384 av Jan Björkman och Christer Skoog (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rekrytering av nämndemän.

2004/05:Ju412 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade möjligheter att få resning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om delgivning.

2004/05:Ju413 av Yvonne Ångström (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjning av arvoden för nämndemän.

2004/05:Ju419 av Agneta Lundberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för att nämndemännen i Sveriges domstolar utgör en så representativ sammansättning som möjligt vad gäller Sveriges befolkning.

2004/05:Ju428 av Nikos Papadopoulos (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om aktiv kvotering av nämndemän m.fl. med invandrarbakgrund.

2004/05:Ju429 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vittnenas betydelse för att rättvisa domar skall avkunnas och brottslingar straffas.

2004/05:Ju451 av Alf Eriksson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över ersättningsreglerna för nämndemän.

2004/05:Ju467 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tingsrättslokalernas väntrum skall vara så utformade att vittnen, vittnesstöd och brottsoffer inte behöver sitta i samma väntrum som gärningsman.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vittnesstöd skall finnas vid alla tingsrätter och hovrätter inom en treårsperiod.

2004/05:Ju471 av Peter Althin m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nämndemännens situation.

2004/05:Ju488 av Beatrice Ask m.fl. (m):

9. Riksdagen beslutar att göra häktning obligatorisk vid försök till brott där straffsatsen är minst två år, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:Ju489 av Johan Linander m.fl. (c):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fler jurister än i dag borde kunna få notarietjänst på grundval av intervju.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att höja ersättningar till nämndemän och bevara de mindre tingsrätterna.

2004/05:Ju491 av Jan Andersson och Eskil Erlandsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nämndemannaersättning.

2004/05:A352 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nämndemän av båda könen bör finnas företrädade vid vårdnadstivster.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Ju202 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ränta på lån som tas av svenskar som befinner sig i nöd utomlands.

2005/06:Ju220 av Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn bör genomföras av RB 21 kap. 5 § andra stycket.

2005/06:Ju236 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de straff som drabbar exempelvis utländska åkerier och chaufförer också verkställs.

2005/06:Ju247 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen beslutar att en ny bestämmelse av följande lydelse införs i 1 a § lagen (1988:609) om målsägandebiträde: ”Har efterlevande make, sambo, bröstarvinge, fader, moder eller syskon till någon som dödats genom brott med hänsyn till sina personliga förhållanden eller andra omständigheter behov av ett målsägandebiträde skall ett sådant biträde förordnas när förundersökningen har inletts. För ett förordnande enligt denna paragraf gäller i övrigt samma bestämmelser som för ett målsägandebiträde åt en målsägande.”

2005/06:Ju254 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättningen av högre domare.

2005/06:Ju256 av Bertil Kjellberg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Datainspektionen ges ett övergripande tillsynsansvar på nationell nivå vad gäller kameraövervakning.

2005/06:Ju267 av Tobias Krantz (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en ”huliganlag” för handeln.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om genomförande av ”snattofonen”.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av ordningsbot för snatterier.

2005/06:Ju275 av Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som förenklar och förtydligar lagstiftningen så att det blir enklare att installera övervakningskameror.

2005/06:Ju287 av Chatrine Pålsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över ersättningen till tingsrätternas nämndemän i syfte att ge dem en mer skälig ersättning.

2005/06:Ju296 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådana lagändringar som möjliggör för polisen att under särskilda omständigheter kvarhålla vittnen i upp till tolv timmar i enlighet med vad som anförs i motionen.

2005/06:Ju303 av Nikos Papadopoulos och Paavo Vallius (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvotering av nämndemän med invandrabakgrund.

2005/06:Ju307 av Ewa Thalén Finné (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till dem som varit misstänkta för brott.

2005/06:Ju329 av Bengt-Anders Johansson m.fl. (m, fp, kd, c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättningen till nämndemännen ses över till sin funktion och höjs.

2005/06:Ju352 av Billy Gustafsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en allsidigt sammansatt nämndemannakår.

2005/06:Ju356 av Inger Jarl Beck och Anita Jönsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nämndemannagruppens sammansättning och villkor.

2005/06:Ju357 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över jurisdiktionsreglerna i tvistemål.

2005/06:Ju361 av Birgitta Carlsson och Jörgen Johansson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grundarvodet för nämndemän skall höjas.

2005/06:Ju371 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över ersättningen till landets nämndemän.

2005/06:Ju373 av Ragnwi Marcelind (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att rättsväsendet inrättar stödverksamhet för de personer som blivit oskyldigt misstänkta eller häktade.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om upprättande av en handlingsplan för att ta ansvar för de personer som blir oskyldigt misstänkta i enlighet med motionens intentioner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att göra kvalitetsmätningar för att motverka alltför dåliga utredningar som resulterar i att oskyldiga döms.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rättegångsbalkens regler om sakkunniga blir föremål för en lagteknisk översyn.

2005/06:Ju374 av Bengt-Anders Johansson och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ersättning till nämndemän och vittnen.

2005/06:Ju375 av Carina Hägg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forumregler.

2005/06:Ju376 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett öppnare förfarande vid tillsättningen av domare.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att värna rätten till prövning i två instanser och att
inom en snar framtid noggrant följa upp och utvärdera hur hovrät-
terna tillämpar de nya villkoren för prövningstillstånd.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om vittnesstödssamordnare och vittnesstödsrum.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om säkerheten i domstolarna.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om brottsregisterkontroll av domstolsanställda.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ersättningsnivåer för nämndemän.

*2005/06:Ju379 av Anna Grönlund Krantz och Torkild Strandberg
(båda fp):*

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ordningsbot för snatteri.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att uppmuntra ”snattofonen” i hela Sverige.

2005/06:Ju381 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om forskning, statistik och kartläggning av vad som
händer under förundersökningarna och hur de kan förbättras.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det bör införas en uttrycklig rätt för målsägande
att inför domstol avge sin berättelse om hur brottet har påverkat
henne eller honom.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det processuella regelverket för förhör bör ses
över med ett tydligt brottsoffer- och vittnesperspektiv.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att landets samtliga domstolar skall ha ett särskilt
inrättat rum för vittnen och målsägande.

2005/06:Ju383 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige inom EU skall verka för att införa ett EU-
program för vittnesskydd och brottsoffers säkerhet.

2005/06:Ju384 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, –):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om enskildas rätt till användning av bevismedel, rätt till medborgarvittnen och rätt till skadestånd vid felaktig personuppgiftshantering.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att talerätt, som vissa sammanslutningar och företrädare har enligt miljöbalken, skall införas för att kunna föra djurens talan och för att tillvarata deras rätt i brottmåls- och civilprocesser.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att låta utreda hur de åtgärder kan genomföras som avser rekryteringen av domare i Sverige.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av reformering av nämndemannasystemet för förbättrad etnisk representativitet och en föryngring samt vad som anförs om förbättrade ersättningar för nämndemannauppdraget.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör avskaffa kravet på svenskt medborgarskap för att bli nämndeman i domstol.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av förbättrad säkerhet för parter i rättegångar.

2005/06:Ju386 av Rolf Olsson m.fl. (v):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Brottsofferjourernas Riksförbund skall vara huvudman för vittnesstödet.

2005/06:Ju395 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utreda möjligheten att vittna under sekretessbelagd identitet.

2005/06:Ju402 av Rolf Olsson m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som exploateras i pornografiska framställningar skall ha rätt till ekonomisk ersättning och målsägandebiträde.

2005/06:Ju403 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur lagstiftningen kan ändras för att förbättra möjligheterna för rättsvårdande myndigheter att beslagta egendom vid misstanke om stöld.

2005/06:Ju405 av Maria Öberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mångfald bland nämndemän inom det svenska rättssystemet.

2005/06:Ju408 av Agneta Lundberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för att nämndemännen i Sveriges domstolar utgör en så representativ sammansättning som möjligt vad gäller Sveriges befolkning.

2005/06:Ju419 av Lars Ohly m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regler för upplysningsskyldighet och skadeståndsansvar vid obefogade beslut om hemliga tvångsmedel skall utredas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Datainspektionen skall vara den myndighet som hanterar tillståndsgivning och kontroll av allmän kameraövervakning.

2005/06:Ju420 av Lars Ohly m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall utredas ifall åtalsplikten vid ekonomisk brottslighet kan förändras.

2005/06:Ju431 av Birgitta Carlsson och Sven Bergström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över reglerna för reseersättningar till alla dem som skall infinna sig vid en domstol, så att de blir mer likvärdiga.

2005/06:Ju437 av Peter Althin m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om domarnas löner.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättningen av domare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om val av nämndemän.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om prövningstillstånd av tingsrättens avgöranden i tvistemål och domstolsärenden som överklagas till hovrätt.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av reglerna om prövningstillstånd så att kravet på särskilt prövningstillstånd avskaffas när påföljden bestäms till böter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avvisning av bevisning.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om telefonnärvaro vid domstolssammanträde.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upptagning av muntlig bevisning i hovrätten.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fotoförbud i samband med rättegång.

2005/06:Ju452 av Anders Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot grövre brottslighet.

2005/06:Ju453 av Tone Tingsgård och Agneta Gille (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över vittnesskyddet vid brottmål.

2005/06:Ju463 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge polisen bättre verktyg i brottsbekämpningen.

2005/06:Ju466 av Gunnar Axén m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraven för att bli ledamot av Sveriges advokatsamfund.

2005/06:Ju479 av Paavo Vallius (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättegångskostnader i samband med markrättstvister.

2005/06:Ju480 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en lagstiftning som tydligt reglerar användningen av s.k. bevisprovokation och som tillåter hemlig rumsavlyssning (s.k. buggning), infiltration och kronvittnen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett vittnesstöds- och personskyddsprogram på både nationell och internationell nivå.

2005/06:Ju483 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka målsägandebiträdernas ställning.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över det processuella regelverket kring förhör och utvidga möjligheterna till s.k. medhörning.

2005/06:Ju515 av Barbro Hietala Nordlund och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nämndemännens villkor.

2005/06:Ju524 av Jan Björkman och Christer Skoog (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rekrytering av nämndemän.

2005/06:Ju532 av Johan Linander m.fl. (c):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föräldrar till barn under 18 år, oavsett om barnet är tilltalad, målsägande eller vittne, alltid borde ha rätt till ersättning för sin inställelse.

2005/06:Ju543 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade möjligheter att få resning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om begränsad rätt till offentlig försvarare för den som aktivt och medvetet håller sig undan från att bidra till utredningen av ett brott.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny lag om tillträdesförbud till affärslokaler.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftning gällande bevisprovokation, infiltration, hemlig rumsavlyssning (s.k. buggning).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtalsförhandling, ångerrätt och straffflintring.

2005/06:Ju545 av Inger Lundberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om villkoren för nämndemännen, liksom insatserna för kompetensutveckling och introduktion av nämndemännen.

2005/06:Ju559 av Beatrice Ask m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättningen till nämndemän skall höjas.

2005/06:L291 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av tillämpningen av den särskilda åtalsregeln gällande ärekränkingsbrott med hatmotiv.

2005/06:L292 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar och myndigheter att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om att samtliga domar i mål om vårdnad, boende och umgänge även fortsättningsvis skall kunna överklagas till hovrätten utan att prövningstillstånd meddelats.

2005/06:Sf336 av Lars Ohly m.fl. (v):

49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om fortsatta ansträngningar för att öka rekryteringen av medarbetare med utländsk bakgrund inom åklagar- och domstolsväsendet.

2005/06:So647 av Peter Althin m.fl. (kd):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om en översyn av domstolarnas hantering av barn i brottmålsprocessen.

2005/06:T610 av Johnny Gylling m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om ett reformerat bötesystem lika för alla.

2005/06:A370 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om att nämndemän av båda könen bör finnas företrädare vid vårdnadstvister.